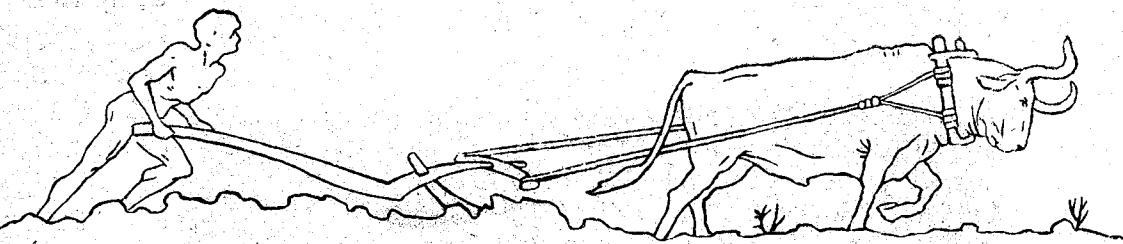

ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ — ΥΠΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ

ΠΑΝΔΑΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Γ' 15-30
ΙΟΥΝΙΟΥ 1906

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ — ΧΑΛΚΙΣ

Ωρισμένως τρομερὰ θὰ ἡτο ἡ ἡμέρα τῆς τριτογενοῦς περιόδου τῆς γῆς κατὰ τὴν ὃποιαν σεισμός, ἀπὸ ἐκείνους ποῦ εὐτυχῶς δὲν βλέπομεν πλέον, ἐβύθισεν δῆλην τὴν μεταξὺ τῆς Εὗβοίας καὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἔκτασιν, καὶ δόσος διέξοδον εἰς τὰ νερά του Εὔξείνου Πόντου, ἐσχημάτισε τὸ Αἴγαλον Πέλαγος καὶ ἔκαμε τὴν Εὔβοιαν νῆσον. Εἰς τὴν τρομερὰν αὐτὴν γεωλογικὴν μεταβολὴν, ἡ Εὔβοια δφείλει τὴν γαλανὴν λωρίδα τῆς θαλάσσης, ἡ δοία τὴν χωρίζει ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν.

Ἄπὸ τὴν Χαλκίδα, ἡ ἐντύπωσις τῆς βιαίας αὐτῆς ἀποσπάσεως δὲν γίνεται βεβαίως αἰσθητή. Ὁλίγον ἀνωτέρω διμως, ἐκεῖ ποῦ ἐκτείνει τὴν σκιάν του τὸ Καντῆλι, αἰσθάνεται κανεὶς ὅτι εἰς μίαν μακρυσμένην ἐποχὴν τὰ μέρη ἐκείνα δὲν είχαν σχέσιν μὲ τὴν θάλασσαν καὶ ὅτι ἡ γαλανὴ ἔκτασις ποῦ κινεῖται ἀνήσυχος εἶνε κάτι νέον καὶ παρείσακτον.

“Οπως δῆποτε ἡ Χαλκίς, ἡ δοία χωρὶς τὴν τεραστίαν αὐτὴν γεωλογικὴν μεταβολὴν, θὰ ἡτο τῆσας πόλις σκαρφαλωμένη εἰς τὰ ὑψη ἐνὸς δροπεδίου, τώρα λούει τὰ πόδια της εἰς τὸν Εὔβοϊκὸν κόλπον, περιβαλλομένη γύρω ἀπὸ πράσινον πλαίσιον, τόσον πράσινον ὥστε νὰ μεταδίῃ τὸ χρῶμα του εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ δοία φθάνει ἔως τὰ δένδρα. «Ἡ χώρα πᾶσα ἐλαιόφυτος, λέγει δὲ αὐτὴν ὁ Δικαίαρχος, ἀγαθὴ δὲ ἡ θάλασσα».

Ἀγαθὴ κατὰ τὰς περιστάσεις. Ναυτικοὶ οἱ δοίοι ταξιδεύουν συχνὰ τὸν Εὔβοϊκὸν κόλπον βεβαιώνουν ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε ἀγαθὴ ἡ μικροσποικὴ αὐτὴ θάλασσα, ἡ δοία ἀνοί-

γει μίαν γέφυραν διὰ νὰ περάσῃ τὸ πλοῖον. Καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς αὐτὰς ἐνθυμεῖται ὅτι κάποτε διερχόμενος ὑπὸ τὸ Καντῆλι, εἶδε τὸν πλοίαρχον ἀνήσυχον καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὁχρούς. Πρὸς τιμὴν τοῦ κόλπου ἐν τούτοις ἀς δομολογηθῆ ὅτι αἱ ἔξεγέρσεις αὐταὶ εἶναι σπάνιαι. “Αλλως τε ὅλιγον παρακάτω ὁ Καφηρεὺς ἀναλαμβάνει νὰ ὑπενθυμίσῃ ὅτι δεσπόζει θαλάσσης ἐκάπτως νευρικῆς, εἰς τὴν δοίαν τὰ ρεύματα διασταυρόνονται ὡς βέλη.

Εἰς τὰ ἀνατολικὰ πλευρὰ τοῦ Εὔβοϊκοῦ κόλπου ἡ Χαλκίς ἀγωνίζεται τώρα γ' ἀποβάλῃ τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ ἴστορικοῦ μυστηρίου ποῦ τὴν ἐστόλιζαν. Είχε τείχη μεσαιωνικὰ ἡ πόλις, καὶ φρούριον βαρύ, εἰς τὸ δοίον οἱ Τούρκοι ἀπέθεσαν τὰς προφυλακτεὶς των ἐπὶ ισχυρῶν φραγμικῶν θεμελίων, καὶ υψοῦντο πρὸς τὰ ἄνω τρεῖς λέπτοι καὶ δομητικοὶ μιναρέδες.

“Οπως αἱ περιοστέρεφαι Ἑλληνικὰ πόλεις καὶ ἡ Χαλκίς συνεδύαζε τὰς ἐποχὰς καὶ συνήρμοζε μακρυσμένα ἴστορικὰ σημεῖα. Ὁλιγώτερον ἵσως ἀπὸ δλας τῆς ἡλικίας της ἐνεθύμιζε τὴν κλασικήν, ἡ δοία ἐπέρασε χωρὶς νὰ ἀφῆσῃ ἐντὸς τῆς πόλεως ψηλαφητὰ ἵχνη, καὶ τὸ δομικα τοῦ κτίτορος αὐτῆς τοῦ Ἐλεφήνορος θὰ ἐλησμονεῖτο ἀπὸ τοὺς πολλούς, ἀν δὲν ὑπῆρχεν ἔνας μανιώδης φιλάρχαιος, δικηγόρος κ. Χαϊνᾶς, νὰ δώσῃ τὸ δνομα αὐτὸ εἰς ἔνα καφενεῖον. Τὸ καφενεῖον «δ Ἐλεφήνωρ» εἶναι πάντοτε τὸ προτιμώμενον εἰς τὴν πόλιν, καὶ δ Ἐλεφήνωρ, ἀπὸ τὰ Ἡλύσια ὅπου θ' ἀναπαύεται ἡ ψυχὴ του, ἐξ ἀπαντος θὰ στέλλῃ μειδιάματα εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως του.

Η παλαιά γέφυρα και τὸ φρούριον τῆς Χαλκίδος πρὸ τῆς κατεδαφίσεως.—
Φωτογρ. Σ. Κοκκόλη.

Αλλ' ἀν δὲν ἄφησεν παρὰ δὲν λίγα μόνον ἔρειπια ή κλασικὴ ἐποχή, καὶ ἀν τὸ μικρὸν μουσείον τῆς πόλεως ἐλάχιστα ἔχῃ νὰ ἐπιδεῖξῃ μνημεῖα τῆς εὐκλείας τῆς ἀρχαίας πόλεως, διαθέτει δὲν τῆς περιφημονούσης τῶν ἔσφιγγεν ἀκόμη μὲ τὰ δγακώδη του τείχη, καὶ ή τουρκοκρατία ὑψώνε πρὸς τὸ γαλανὸν στερέωμα τοὺς μιναρέδες τῆς.

Ἡλθεν ἐποχὴ κατὰ τὴν δοπίαν καὶ ή Χαλκὶς ἀπετέλεσε μέρος τοῦ παραδόξου ἔκεινου τυχοδιωκτικοῦ βασιλείου τῶν Φράγκων ἐν Ἀνατολῇ, βασιλείου τὸ δοπίον ἥρχισεν ὡς διαρπαγή, ἥκμασεν εἰς λάμψιν καὶ εἰς ἐπίδειξιν καὶ κατέληξεν εἰς πανικὸν καὶ εἰς μαρασμόν. Πρὸ δὲν λίγου ἀκόμη, μεταξὺ τῶν καταφρεόντων τείχων εὑρέθησαν ἀθικτα τρία μαρμάρινα φραγκικὰ οἰκόσημα, ἀναμιγνύοντα μὲ ἀφέλειαν τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῶν Παλαιόλογων μὲ τὰς καρδίας καὶ τὰ ξίφη καὶ τὰ κρῖνα τῶν ἵππων.

Διότι ἐπάνω ἀπὸ τὴν Χαλκίδα—τὴν Ἔγριπον τῶν μεσαιωνικῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν Νεγροπόντην τῶν Φράγκων—ἐπέρασεν εὐρεῖα πτονὴ ἱπποτισμοῦ. Ὁταν δὲν Βονιφάτιος Μομφερράτος ἐμοίραζεν ὡς κόλλυβα τὴν πλουσίαν κληρονομίαν ποῦ τοῦ ἔτυχεν εἰς τὸν τυχοδιωκτικόν του δρόμον, ή Ἔγριπος ἐδόθη εἰς τὸν ἀδελφούς Μαρίνον καὶ Ριζάρδον δελλὰ Κάρτσερη, καὶ

εἰς τὴν Χαλκίδα ἰδρύθη βαρονία μὲ αὐλήν, τῆς ὁποίας ή λάμψις ἀν δὲν ἐπεσκίασεν, ἔξισθη δύμως μὲ τὴν λάμψιν τῆς αὐλῆς τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Ο ιδικός μας Κορνάρος, μέσα εἰς ἵπποτικὰς παραδόσεις τῆς ἐποχῆς του, ἀναφέρει δὲν εἰς τὸ περιφημονούσης της Ενδρίπου,

μὲ φορεσιὰ ὀλοπράσινη μ' ἀητὸς χρυσοὺς
[στὴ μέση]
ἡλιθε καὶ τ' ἀρχοντόπουλο ποῦ Ἡράκλην
[τὸνέ λέσι]
καὶ ὥριζε χώραις καὶ χωριὰ στῆς Ενδρίπου
[τὰ μέρη]
καὶ εἰσὲ ἀνδριὰ καὶ φρόνεψιν δὲν εἶχεν ἄλλο
[ταῖς].

Η ἵπποτικὴ περιόδος τῆς Ενδρίπου δὲν διήρκεσε πολὺ. Ἡ Βενετία ἥπλωσε μετ' ὀλίγον καὶ μέχρι τῆς νῆσου αὐτῆς τοὺς ἀρπακτικούς της ὄνυχας, καὶ τὸ Ἐνετικὸν ἐμπόριον κατέστησε τὴν Χαλκίδα διαμετακομιστικὴν ἀποθήκην πρὸς τὴν Ἀνατολήν, ἔως τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν δοπίαν δὲν Χαϊρεδίν Βαρβαρόσσας ἐνεφανίσθη μίαν πρωτίαν εἰς τὴν παραλίαν της, διὰ νὰ διώῃ ἐντρόμους τοὺς Βενετούς πρὸς τὴν Στερεάν.

Ἀπὸ τὴν μαραράν αὐτὴν σειράν τῶν δεσποτῶν ή Χαλκὶς δὲν ἔσωζε μεγάλα πράγματα. Οἱ Φράγκοι εἶχαν ἰδρύση αὐλήν ἐκτάπτως ἐφήμερον τῆς δοπίας ή λάμψις ἔσβυσε γρήγορα. Οἱ Ἐνετοὶ θὰ συνετλήσωσαν τὰ τείχη καὶ θὰ προσέθεσαν ἀποθήκας. Οἱ Τούρκοι ἐνίσχυσαν τὰς πύλας τοῦ φρουρίου καὶ τοὺς προμαχῶνας του.

Αἱ βάσεις τῶν τειχῶν, αἱ φυλακαί, αἱ δύω πύλαι καὶ τρία τζαμιά ἀπέμειναν ἀκόμη μέχρις ἐσχάτων θλιψμένα ἀπομεινάρια περασμένης εὐκλείας. Καὶ οἱ Χαλκιδεῖς τὰ ρίπτουν ὅλα ἀσπλάγχνως. Ἡ Ἑλλὰς ὀλόκληρος ἐρρίφθη εἰς τὸν δρόμον τῆς νέας ζωῆς καὶ δὲν θέλει εἰς τὸν δρόμον αὐτὸν νὰ τὴν ἐμποδίζουν ἀναμνήσεις. Ἄφ' ὅτου μάλιστα κατεδαφίσθη ὁ Βενετικὸς πύργος τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ σύνθημα τῆς καταστροφῆς ἐδόθη ἐπισήμως καὶ ἐπιστημονικῶς, καὶ αἱ ἐπαρχίαι σπεύδουν νὰ τὸ ἐφαρμόσουν. Οὕτε ή Πόρτα Ρεάλε τῆς Κερκύρας ἐσώθη, καὶ ή Χαλκὶς ἀνυπομονεῖ τώρα διὰ τὴν βραδύτητα τῆς κατεδαφίσεως τῶν τειχῶν.

Ἄπὸ τὰ πολυάριθμα τζαμιά τὰ ὅποια φαίνονται καθαρὰ εἰς τὴν εἰκόνα τῆς πόλεως τὴν γραφεῖσαν τῷ 1678 ὑπὸ τοῦ Γουλιέλμου καὶ τοῦ Κορονέλλη, τρία μόνον ἔσωζοντο μέχρις ἐσχάτων. Τὸ ἐν μετεβλήθη εἰς "Αγιον Νικόλαον. Ἅλλ' ὁ χριστιανὸς ἄγιος φαίνεται δὲν ἐνεθύμιζε πολὺ ἀκόμη τὸν τουρκικὸν τεκέν. Καὶ οἱ Χαλκιδεῖς ἐρριψαν τὸ τέμενος καὶ ἀνήγειρον εἰς τὴν θέσιν του νέον ναόν. Τὸ δεύτερον, τὸ «τζαμὶ τοῦ κάστρου» σώζεται ἀκόμη κλειστὸν καὶ ἐρειπωμένον, προσμέτον μίαν ἀνέκφραστον θλῖψιν εἰς τὴν εἰκόνα γύρω του. Τοῦ τρίτου ἡ ιστορία εἶναι τραγική. Ἡτο εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς, διετήρει ὑπερήφανον τὸ ὄνομά του «τζαμὶ τοῦ παζαροῦ» καὶ ἔχρησίμευεν δῶς μητρόπολις τῶν Τούρκων τῆς Χαλκίδος. Ἅλλ' ή ψυμοτομία τὸ κατεδάκασε καὶ ἐπεσε καὶ αὐτό. Μόνον δι μιναρές του εἶχε μείνει, καὶ εἰς τὴν βάσιν τοῦ μιναρέ, ἔνας τούρκος καπνοπάλης, δι Χαλὴλ ἐφέντης, ἀπέμεινε σκιὰ πιστὴ δοξασμένον παρελθόντος. Ἐν ἀπόγευμα δι Χαλὴλ ἐφέντης ἐπιστρέψας εἰς τὸ μετριόφρον μαγαζάκι του, εἶδε τὸν μιναρέν σωριασμένον εἰς τὸ χῶμα. Ἐνα ψυσίγιον δυναμίτιδος εἶχε τινάξῃ καὶ τὸ τελευταῖον αὐτὸν ἔχνος τῆς δουλείας ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς ἀγορᾶς.

Ἐπειτα ἀπὸ τὰς ἀποφασιστικὰς αὐτὰς καταστροφὰς ή Χαλκὶς ἀναγεννᾶται κομψὴ κανονικὴ καὶ ὡραία. Ὑπάρχουν διμως καὶ ἐκεῖνοι οἱ δοποὶ νομίζουν δὲν μαζὶ μὲ τοὺς μιναρέδες ποῦ ἀνατινάσσονται καὶ μὲ τὰ τείχη ποῦ καταφρέσουν, θυσιάζονται καὶ γραφικότης καὶ ἀναμνήσεις, δχι ἀπὸ ἐκείνας ποῦ ἀτιμάζουν μίαν πόλιν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἀπὸ ἐκείνας αἱ δοποὶ τῆς ἔνθυμιζουν τὸν μακρυνὸν δρόμον τῶν δοκιμασιῶν τὰς δοποὶς ἐπέρασε διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐλευθερίαν.

Τὸ σημεῖον εἰς τὸ δόποιον η Χαλκὶς στηρίζει σήμερον τὴν δικαίαν της ὑπερηφάνειαν εἶναι τὸ στενὸν αὐτὸν θαλάσσιον χώρισμα τὸ δόποιον τὴν κάμνει νῆσον. Εἰς τὸ χώρισμα αὐτὸν ὑπάρχει μία γέφυρα μοναδικὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐν φυσικὸν φαινόμενον σχεδὸν μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ γέφυρα φαίνεται δὲν ὑπῆρχε πάντοτε. Ὁταν οἱ ἀνθρώποι ἥσαν ἡμιάργιοι ἀκόμη καὶ ὑποχρεωμένοι νὰ φυλάττωνται πανταχόθεν, ἔνας Αχαιός βασιλεὺς—τὴν παράδοσιν ἀναφέρει δι Λουκιανὸς—ἔσπαψε τὸ ισχὺν τημα τῆς γῆς τὸ δόποιον συνέδεε τὴν Εύβοιαν μὲ τὴν Στερεάν, καὶ ή Εύβοια ἔγινε νῆσος. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Νέρωνος δι παράδοσις ἐσώζετο, καὶ λέγεται δὲν ὁ ἔκφυλος Ρωμαῖος αὐτοκράτωρ ἀπὸ αὐτὴν τὴν παράδοσιν ἐνεπνεύση τὸ μεγαλοπρεπὲς σχέδιον τῆς τομῆς τοῦ Ισθμοῦ τῆς Κορίνθου.

Χαλκὶς, Φρούριον Καραμπαμπά.—Σκεδ. Δ. Π.

Ἐκτοτε διμως ἐπανειλημμένως ἐξεύχθησαν αἱ δύο δοποὶ τοῦ πορθμοῦ διὰ γεφύρας μέχρι τοῦ 1858 δὲ τούτην ἥρχαντη πρώτη κινητὴ γέφυρα, ἐν ἀπὸ τὰ ἔργα τὰ δοποὶ της ἔθελησε δι Οθωνα.

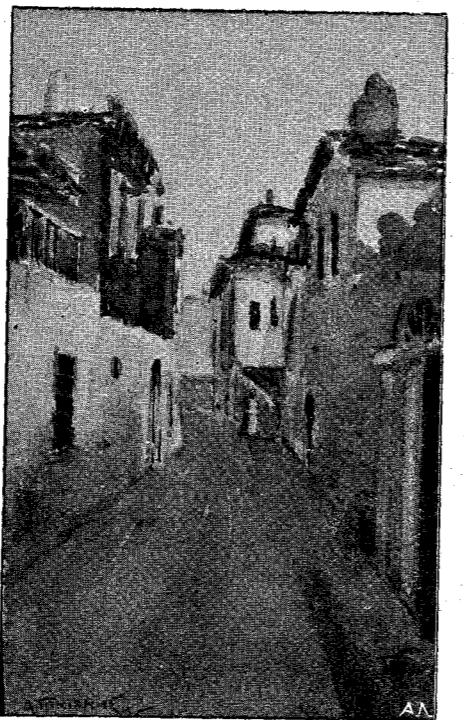
Εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς γεφύρας αὐτῆς δ

δυστυχής βασιλεὺς ἡθέλησε νὰ δῶσῃ ἔξαιρετικὴν σημασίαν. Ὡτοῦ ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ ὄρεων ἐνοικούτῳ πλέον καθ' ἡμέραν περισσότερον, καὶ ἡσαν ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν θλιβερώτερα τὰ ἀγγέλματα ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας. Ὁ "Οδων" ἐσκέφθη δτι μία ἐκδρομὴ εἰς τὴν Χαλκίδα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐγκαινίων δημοσίου ἔργου τοιστῆς σημασίας, ἡδύνατο ζωσ νὰ διαλύσῃ δλίγα σύννεφα. Ἡ μετάβασις προσέλαβε πανηγυρικὸν χαρακτῆρα. Ὁλόκληρος ἡ αὐλή, ὁ πρωθυπουργὸς Μιαούλης, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν Προβελέγγιος, ἀνώτεροι στρατιώτικοι καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὴν βασιλικὴν θαλαμηγὸν διὰ νὰ διαπλεύσουν τὸν Εὔβοϊκόν. Ἀλλὰ τὴν πρώτην φορὰν ἡσθένησεν ὁ ἵππος τοῦ Βασιλέως καὶ τὴν δευτέραν ἡ κακοκαιρία δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὴν θαλαμηγὸν νὰ προχωρήσῃ. Ο ὑπασπιστὴς Παπατσώρης ἀποβιβάζομενος ἐπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ βασιλικὴ συνοδεία ἥναγκάσθη ἀδόξως νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἡ τρίτη ἀπόπειρα ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἀλλὰ τὰ δυστυχήματα δὲν ἔλειψαν. Ὁ νομάρχης Παπαλιόπουλος καὶ οἱ κάτοικοι παρεσκεύασαν θαυμασίαν ὑποδοχὴν εἰς τὸν βασιλέα, καὶ ἡ οἰκία τοῦ βουλευτοῦ Ἀβέρωφ, τὴν ὅποιαν ἀκόμη καὶ τώρα ἐπιδεικνύουν μὲ ὑπερηφάνειαν οἱ Χαλκιδεῖς, διασκευάσθη καταλήλως διὰ νὰ δεχθῇ τὴν βασιλικὴν συνοδείαν.

Οἱ στρατιώτικοι καὶ πολιτικοὶ ὑπάλληλοι — λέγει τὸ ἀνώνυμον χρονικὸν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνοῦ — ἀνέμεναν τοὺς βασιλεῖς εἰς τὴν ἀποβάθμων μετὰ τῶν παλαιῶν Φαλαγγιτῶν φουστανελλοφρόων, καὶ οἱ "Υδραιοὶ οἱ ἀποκατασταθέντες ἐκεὶ μετὰ τὸν ἀγῶνα ἐκ τῶν μεγάλων οἰκογενειῶν Τομπάζη, Βουδούρη, μὲ τὸ γραφικὸν ἔνδυμα τῶν καὶ τὸ γελένι ἐκ βελούδου πορφυροῦ.

Τὴν οἰκίαν Βουδούρη ᾧτὶ ἀνθέων, μὴ ὑπαρχόντων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐστόλιζαν ἄλλα-ἄνθη, αἱ κυρίαι καὶ αἱ κόραι τῆς Χαλκίδας μεταξὺ τῶν ὅποιων πολλὰς διέκρινεν. Ἐλένας καὶ Ἀσπασίας ὁ συγγραφεὺς τοῦ χρονικοῦ. Οἱ βασιλεῖς ἀφ οὗ ἐδέχθησαν τοὺς ἐπισήμους ἀπεσύρθησαν. Τὴν ἐπομένην ἐπόδειτο νὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια, μέγα γεῦμα καὶ κορός. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐπεσεν ἀφθονωτάτη χιών. Τὴν ἐπομένην αἱ κυρίαι αἴτινες ἥρχοντο νὰ παρουσιασθῶν εἰς τὴν βασιλείαν, παρεῖχον θέαμα ἀξιοθήητον. Ἀμαξαὶ δὲν ὑπῆρχον νὰ τὰς προστατεύσουν, καὶ ἥναγκάζοντο νὰ τὰς

Δρόμος Χαλκίδος. — Σχεδ. Α. Π.

σκεπάζουν οἱ σύνυγοι διὰ νὰ μὴ χιονισθοῦν τὰ φορέματά των, ἀλλ' ὁ ἀνεμος ἀνήραπτε τὰ καπέλλα των καὶ ἡ λάσπη ἐσπίλωντε τὰ λευκά των ὑπόδημάτων.

Εἰς τὴν Χαλκίδα ἐγγάρισα γηραιάν δέσποιναν ἡ ὅποια ἦτο τότε δροσερὰ καὶ ωραία κόρη καὶ διετήρησε ζωηροτάτας εἰς τὴν μνήμην της τὰς ἀναμνήσεις τῆς μεγάλης ἐκείνης ἡμέρας. Τὴν ἐπομένην δὲ καιός, χειρότερε οος ἀκόμη, δὲν ηύνοι τὴν ἐσοτὴν τῶν ἐγκαίνιων. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς δὲν ἡθέλησε νὰ τὴν ἀναβάλῃ καὶ παρέστη μέχρι τέλους ἐλαφρῶς προστατεύμενος ἀπὸ τὸν μανδύαν τῆς Ἑλληνικῆς του στολῆς.

Τὴν νύκτα ὅμως ὁ βασιλεὺς κατελήφθη ὑπὸ πυρετοῦ καὶ παραληρήματος. Οἱ Χαλκιδεῖς ἀπῆλπισμένοι παριεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν Ἀβέρωφ ἡγητοῦντες εἰδῆσεις περὶ τοῦ βασιλέως των. Ὁ ἡγετὸς Λινδερμάγιερ, κατάπληκτος πρὸ τῆς ἀποτόμου ἐπιδρομῆς τοῦ πυρετοῦ, ἐξήτησε τὴν συνδρομὴν τῶν συναδέλφων του, καὶ ὁ διαγγελεὺς Δράκος ἐξυπνήσας τοὺς ἡγετούς τῆς Χαλκίδος, τοὺς ἔφερεν εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἐντυχῶς περὶ τὰ ἔξημερώματα ἡ κατάστασις τοῦ ἀσθενοῦς ἐβελτιώθη ἐπισθητῶς καὶ

ἡ ἡσυχία ἥρχισε νὰ ἐπανέρχεται, ὅταν νέον ἀπρόσπτον ἤλθε νὰ προστεθῇ εἰς τὰς τόσας συμφορὰς τῆς ἐκδρομῆς αὐτῆς. Εἰς τὸ δωμάτιον τὸ προσορισθὲν διὰ τὴν βασιλίσσαν ἔξεργαγη πυρκαϊά. Ἡ Βασίλισσα ἀλλοφρονοῦσα πρὸ πάντων ἐκ τοῦ φόρου μὴ τὸ γεγονός ταράξῃ τὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἐρρίφθη ἔξω ἀπὸ τὸ δωμάτιον ἡμίγυμνος καὶ ἐκάλεσεν εἰς βοήθειαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ πυρκαϊά ἐγκαίρως ἐσβέσθη καὶ ὁ βασιλεὺς χωρὶς ν ἀντιληφθῆ τίποτε, ἐπέστρεψε μετὰ δύο ἡμέρας εἰς τὰς Ἀθήνας.

Εἰς ἓνα ἀρχοντικὸν οἶκον τῆς Χαλκίδας διετηροῦντο ἀναμνήσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μηκρὰ εἰκὼν δῶρον τῆς βασιλίσσης καὶ ἐπιστολὴ αὐτόγραφος τοῦ βασιλέως εὐχαριστοῦντος τὸν λαὸν τῆς Χαλκίδας διὰ τὴν θεομήν ὑποδοχὴν τὴν ὅποιαν τοῦ ἔκαμε.

Εἶναι ὅμως πλουσία εἰς κειμήλια ἡ πόλις αὐτῆς, ἡ ὅποια διεδραμάτισε σπουδαῖον πρόσωπον καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Οθωνοῦ.

Εἰς τὸ μικρόν της Μουσεῖον, δὲ ζῆλος καὶ ἡ ἀφοσίωσις τοῦ κ. Χαΐνα, διέσωσε ἀρκετὰ καὶ ἀξιόλογα ἀρχαῖα ἀντικείμενα. Ὁ Ἰδιος, πεζόρος ἀκατάβλητος, παρέχει σπουδαίας πληροφορίας περὶ διαφόρων ἀρχαιολογικῶν θέσεων πέριξ τῆς Χαλκίδας, καὶ αἱ σημειώσεις του συμπληροῦνται ἀλλην σοβαρωτάτην περὶ τῆς πόλεως ἐργασίαν τοῦ ἱατροῦ κ. Καλλία, δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις ἐκτενεστέρας εἰς τὸ μέλλον ἐργασίας.

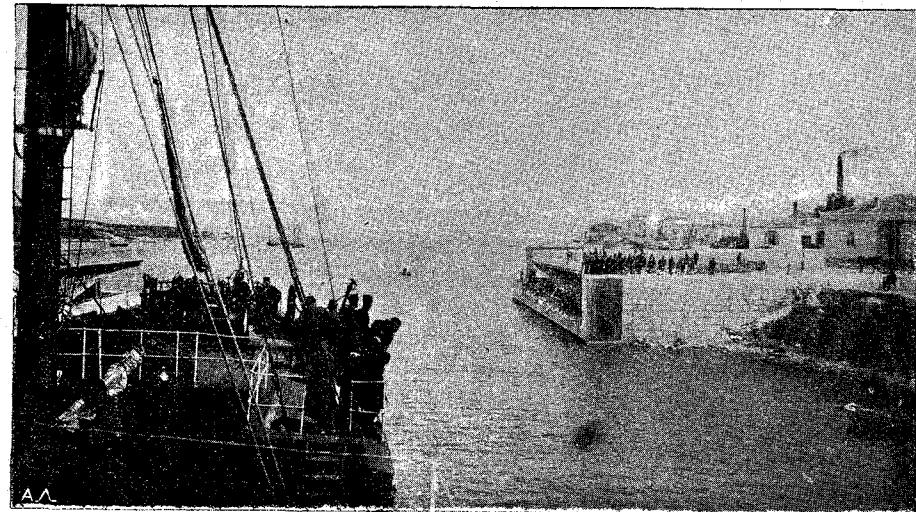
Ἄπο τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους αἱ ἀναμνήσεις καὶ τὰ κειμήλια εἶναι βεβαίως ἀφθονώτερα. Ὁ βουλευτὴς Χαλκίδας κ. Σ. Κριεζώτης, ἀπόγονος τοῦ Κριεζώτου καὶ τοῦ Τζαβέλλα, εἶναι κάτοχος ἀνακτημήτου συλλογῆς ἐγγράφων καὶ κειμηλίων, τὰ ὅποια προορίζει διὰ τὴν Ἐθνολογικὴν Ἐταιρίαν. Μία συλλογὴ ὅπλων, καταλαμβάνουσα ὀλόκληρον αἴθουσαν οἰκίας ἀφιερωμένης εἰς τὴν διατήρησιν καὶ τὴν ἐκθεσιν τῶν κειμηλίων αὐτῶν, εἶναι ἀνυπολογίστου ἀξίας, εἰς παρακεμένην δὲ αἴθουσαν ὑπάρχουν χρυσαὶ στολαὶ τεσσάρων αἰώνων, δῶρα τοῦ Αλῆ πασᾶ, καὶ πρὸ πάντων ἐγγραφαὶ διαφωτίζοντα πλεῖστα σημεῖα τῆς ιστορίας τοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως. Ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέροντα λείψαναν τῆς συλλογῆς ταῦτα εἶναι τὸ ἀποκοπὲν χέρι τοῦ Κριεζώτου

κατὰ τὴν περίφημον στάσιν, διατηρούμενον μολονότι ἐταριχεύθη τότε κατὰ πρωτογενῆ τρόπον. Μοῦ ἐδόθη ἡ εὐχάριστος εὐκαιρία νὰ δμιλήσω μὲ τὸν κ. Κριεζώτην περὶ τῆς συλλογῆς ταῦτης, πρὸς τὴν ὅποιαν τρέφει ἀξίαν ἀφοσίωσιν ὁ κάτοχος των, καὶ τὸν ἡκουσα διατείμενον νὰ παραχωρήσῃ τὰ ἀντικείμενα αὐτὰ εἰς τὸ ἔθνος. Ἄλλ' ἡ ἐνέργεια οὐδὲν αὐτὴν τὴν περίστασιν ἔγινε, δπως δὲν ἔγινε ἄλλως τε καὶ εἰς πλείστας ἄλλας περιστάσεις. Καὶ μὲ δλας τὰς προφυλάξεις καὶ μὲ δλας τὰς φροντίδας ὁ χρόνος κάμνει τὸ ἔργον του. Οἱ ἐπισκεφτέντες τὴν Ζάκυνθον κατὰ τὴν θλιβερὰν περίοδον τῶν σεισμῶν, ἐνθυμοῦνται πόσα ἀληθινὰ κειμήλια καὶ εἰκόνες ἀνεκτίμητα κατεπλακώθησαν ἀπὸ τοὺς καταρρεύσαντας τοίχους.

Ἄλλα καὶ εἰς ζωντανὰς ἀναμνήσεις ἡ Χαλκίδα ἀφθονεῖ. Πλησίον της ὑπάρχει τὸ χωρίον Φύλλα, παράδοξον χωρίον ἔχον τὸ μονοπόλιον τῆς μακροβιότητος. Μεταξὺ τῶν δλίγων κατοίκων του ὑπάρχουν ἀρκετοὶ οἱ ὅποιοι ὑπερβησαν τὸν αἰῶνα. Καὶ τὴν νύκτα, δταν χειμῶν βαρύς στεφανώσῃ μὲ χιόνια τὰς κορυφὰς τῶν πέριξ δρέων, αἱ γραῖαι γύρω εἰς τὸ τείχον διηγοῦνται τὴν φορμαντικὴν ιστορίαν τῆς συγχωρικῆς των ὁραίας "Αννας Φρίτσου, ἡ ὅποια ἀγαπηθεῖσα ἀπὸ ἔνα Σουλτάνον ἐπροτίμησε νὰ φονευθῇ παρὰ ν' ἀρνηθῇ τὴν πίστιν της καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ χαρέμι του.

Ἡ ιστορία ἄλλως τε τῆς Χαλκίδας, δπως καὶ τῆς Εύβοιας ὀλοκλήρου, ζῇ πάντοτε ὡς σειρὰ ἀσυνδέτων παραδόσεων εἰς τὴν μνήμην τῶν γεροντοτέρων της κατοίκων. Τὰ παραμύθια, ἀφθονα εἰς δλην τὴν Ἑλλάδα, εἰνε ἀφθονα καὶ εἰς τὴν Χαλκίδα, καὶ εἰς κάθε σημεῖον τῆς ἀρχαῖας αὐτῆς ὑπάρχεις ἐπλέχθη καὶ μία παράδοσις. Δυντυχῶς καὶ αὐταὶ αἱ παραδόσεις ἔξατμίζονται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Οἱ ἀπερχόμενοι τὰς παίρνουν μαζί των εἰς τὸ αἰώνιον ταξειδί, καὶ αἱ νέαι γενεαὶ ἔχουν πολλὰ τὰ μέσα διὰ τῶν ὅποιων ἀποσπῶνται ἀπὸ τοὺς θρύλους των πατέρων των.

Οἱ Χαλκιδεῖς φιλάρχαιοι, οἱ ὅποιοι ἐφρόντισαν τόσον διὰ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰ συντρίμματα τῶν μαρμάρων τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, δὲν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰ ζωντανὰ μνημεῖα τῶν λαϊκῶν παραδόσεων, καὶ δ φολκλορισμός, δ ὅποιος δὲν ἐποιτογραφήθη ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ηύνοισε περισσότερον τὴν Εύβοιαν. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν μία συλλογὴ παραδόσεων καὶ θρύλων τόπου, διὰ τὸν ὅποιον ἡ λαϊκὴ φαντασία εἰργάσθη πολύ.

Ο Πορθμός των Εύβοικων. — Φωτογρ. Σ. Κοκκόλη.

Η παραλία της Χαλκίδας, κατά μήκος της δύο ποιάς γίνεται καὶ διπέραποτος, δίδει τελείαν τὴν ἴδεαν τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης τῆς Εὐβοίας ἀλλὰ καὶ τῆς νήσου διλοκήρου.

Ἐγινε καὶ εἰς τὴν Εὔβοιαν ἡ σωτηρία ἀνάμιξις τῶν φυλῶν, ἡ δύο ποιά ὑπὸ τὴν ἀπορροφητικὴν δύναμιν τοῦ ἀρχικοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος, ἀπετέλεσε τὸν νεοελληνικὸν τύπον. Οἱ ἐπιδρομεῖς, δοσοὶ ἐπέρασαν ἀπὸ τὴν Εὔβοιαν, βεβαίως ἀφῆκαν εἰς αὐτὴν πλούσια στοιχεῖα αἴματος. Φράγκοι καὶ Βενετοὶ καὶ Τούρκοι καὶ ἄλλοι δὲν ἔξηφανίσθησαν μόνον εἰς τὰς μεγάλας πολιτικὰς καὶ ἐθνικὰς παλιρροίας αἱ δύο ποιαὶ ἐσημειώθησαν καὶ εἰς τὸ τμῆμα αὐτὸν τῆς ἐλληνικῆς γῆς. Πρὸ πάντων ἀπερροφήθησαν, βραδέως καὶ ἀσφαλῶς, ἀπὸ τὸ ἐγχώριον στοιχείον τὸ δύο ποιῶν ἐκυριάρχησεν ἐπὶ τέλους, ἔξειλιχθὲν εἰς τὸν σημερινὸν Εὐβοϊκὸν λαόν.

Οταν δὲ σιδηρόδρομος, διευθυνόμενος πρὸς τὴν Χαλκίδα, διήρχετο διὰ τῆς Τανάγρας, ἐπρόφθασα νὰ ἴδω γυναικαὶ τεῦ τόπου ἐκείνου τῆς δύο ποιάς αἱ γραμμαὶ ἐνθύμιζαν τὰ κομψάτα πήλινα εἰδώλια, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν φιλοτέχνων. Καὶ δύμας τῆς Τανάγρας δὲ πληθυσμὸς ὑπῆρξε μέχρις ἐσχάτων ἀκόμη τραχὺς καὶ ἀκομψός Ἀλβανικὸς πληθυσμός, ἐπιβληθεὶς εἰς τὰ ἀραιὰ λείφανα τοῦ ἀρχαίου λαοῦ. Ἀλλὰ τὰ λείφανα ἐκεῖνα εἶχον τὴν φυσικὴν ἀπορροφητικὴν δύναμιν, ἡ δύο ποιά εἶναι αὐτῆμα θεῖον τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, καὶ αἱ γραμμαὶ ἐλεπιτύνθησαν καὶ δὲ

πος ἐκομψεύθη, καὶ ἐστράφη πρὸς τὰ δύπιστα πρὸς τὴν ωραίαν ἐποχὴν ποῦ τὰ θαυμάσια πρωτότυπα ἀπηχόλουν τοὺς ἐργάτας τῶν ταναγραϊκῶν ἐργαστηρίων.

Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὴν Χαλκίδα. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, δὲ αἱ μετακινήσεις τῶν ἐλληνικῶν πληθυσμῶν ὑπῆρ-

ξαν ἀθρόαι, ἥλθον καὶ εἰς τὴν Εὔβοιαν γέα στοιχεῖα. Ολίγον πρὸιν, δὲ Βαρθόλομη εὗρε τὰς γυναικας ἐκεῖ τραχείας καὶ παρομηλημένας δύως καὶ τοὺς ἀγρούς, καὶ ἀργότερα δὲ Ραγκαβῆς, λησμονῶν τὴν λεπτότητα, τὴν δύο ποιῶν μετεχειρίσθη μέχρι τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» τοῦ, ἔξεφράζετο δριμύτατα κατὰ τὸν χωρικὸν τῆς Εὐβοίας.

Απὸ τότε δὲν ἐμεσολάβησαν πολλὰ ἔτη, ἀλλ' ἐπροχώρησεν ἡ γενικὴ πρόοδος καὶ ἔκαμψεν τὰ θαύματά του δὲ πολιτισμός. Τώρα οἱ Χαλκιδεῖς ἀνδρεῖς καὶ γυναικεῖς, παρουσιάζονται τύποι κομψοὶ καὶ εὔμορφοι καὶ ἀνεπτυγμένοι, παντοῦ δὲ τῆς Ἐλλάδος δῆπου διεσπάρησαν, διετήρησαν τὰ συστατικὰ τὰ δύο ποιῶν εἰς αὐτοὺς οἱ ἀρχαῖοι ίστοριοι καὶ γεωγράφοι.

Ο ποιητής Φιλίσκος διμιλῶν περὶ τῶν Χαλκιδέων τῆς ἐποχῆς του ἔλεγε «χρηστῶν σφόδρο» ἐστὶ Χαλκίς Ἐλλήνων πόλις δὲ Δικαίαρχος μόνον ἐγκώμια συσσωρεύει διὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς οἱ δύο ποιοὶ ἐπὶ τῶν χρόνων του ἐδείκνυαν φυσικὴν κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ ἡσαν φιλαπόδημοι καὶ αὐτοὶ ἐστειλαν ἀποκίας εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Θράκην. Ἐνας ἀρχαιότατος χρησμός, ἀναφερόμενος εἰς τὸν ἔβδομον π. Χ. αἰώνα, συνιστᾶ νὰ προτιμᾶται Θεσσαλικὸς ἵππος, γυνὴ ἀπὸ τὴν Λακεδαιμονία καὶ ἀνδρεῖς δοσοὶ πίνουν τὸ ὅδωρ τῆς παρὰ τὴν Χαλκίδα Ἀρεθουσῆς πηγῆς.

Καὶ αἱ γυναικεῖς δὲ τῆς Χαλκίδας κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐφημίζοντο ὡς ὁραῖαι, καὶ δύμει περὶ αὐτῶν δὲ Αθήναιος, καὶ δὲ Θεόφρα-

στος, δὲ Ἡσίοδος εἶπε τὴν Χαλκίδα καλλιγύναικον.

Εἰς τὸ καφενεῖον καὶ εἰς τὸν περίπατον καὶ εἰς τὰς συναναστροφάς, ἀνδρεῖς καὶ γυναικεῖς τῆς Χαλκίδος φαίνονται διτείνουν νὰ δικαιώσουν καὶ πάλιν τὴν φήμην τὴν δύο ποιῶν εἶχον εἰς τὴν ἀρχαιότητα. Τὸ λεπτὸν κλῖμα ἔξελέπτυνε καὶ πάλιν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ καλωσύνη εἶναι ἀρετὴ κοινή. Αἱ γυναικεῖς τῆς Χαλκίδος εἶναι ὡραῖαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ μία μεγάλη πανήγυρις ἀποκαλύπτει καὶ τὰς χωρικὰς δυναμένας νὰ διαγωνισθοῦν πρὸς τὰς γυναικας τῆς πόλεως. Αἱ Ἀθῆναι ὡς πόλις κομψὴ καὶ θεραπεύουσα τὸν συρμόν, εἶναι πολὺ πλησίον πλεόν, καὶ δὲ πισκέπτης τῆς Χαλκίδος μεταξὺ τῶν πρώτων ἐπιγραφῶν θὰ ἴδῃ καὶ μίαν μόδιστας ὡς ποιάς ράπτει «Robes et manteaux».

Ἄλλ' ὁ πισκέπτης πρέπει νὰ δομολογήσῃ διτεῖ δισυρμὸς τῶν Ἀθηνῶν περοῦν τὴν γέφυραν τοῦ Εὐβοίου ἀποβάλλει τὰ ἴδιατερα ἀθηναϊκά του χαρακτηριστικά. Αἱ γυναικεῖς τῆς Χαλκίδος εἶναι διλιγότερον ἐπιδεικτικαὶ καὶ περιστότερον οἰκοκυραί. Οἱ μεγάλοι δρόμοι τῆς Χαλκίδος δὲν ἀντηχοῦν τόσον ἀπὸ θόρυβον μετάξης. Άλλ' ἡ καλαισθησία δὲν χάνει τίποτε. Ἐπαρχιῶται οἱ Χαλκιδεῖς ἔχουν κάπιοιν συμπαθητικὸν μέτρον καὶ διὰ τὴν κομψότητα καὶ διὰ τὴν ἐπιδειξίν των.

Μὲ τὰς Ἀθήναις ἀλλως τε πλησιάζουν ἀνδρεῖς καὶ γυναικεῖς διὰ τοῦ ἴδιατερος εἰδωνικοῦ, λεπτῶς εἰρωνικοῦ των πνεύματος. Ή εἰ-

ρωνία ἐδημιούργησεν ὡραίους τύπους εἰς τὴν Χαλκίδα μὲ τοὺς δύο ποιῶν διασκεδάζει ὁ λαός της, καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπισκεφθῇ κανές τὴν πόλιν καὶ νὰ μὴν ἀκούσῃ τὴν περιγραφὴν ἐνός ἀστρονόμου Σαμίου, δὲ δύο ποιῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀπόλαυσις τῶν Χαλκιδέων, καὶ τὴν ιστορίαν τῶν δύω λεμβούχων της, τοῦ Ἀριμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος, οἱ δύο ποιῶν συγκύριοι μιᾶς λέμβου διὰ τὴν ἴδιοτητίσαν τῆς δύο ποιῶν διαρκῶς ἐφιλονεύκουν, πολλάκις ἀνέτρεψαν τὸ μοναδικὸν αὐτὸν κτῆμα των καὶ ἔρριψαν τοὺς ἐπιβάτας του εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡ Χαλκίς προσεγγίσασα διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὰς Ἀθήνας, δὲν εἶναι πλέον ἡ πόλις διὰ τὴν δύο ποιῶν ἐπρεπε πανεῖς νὰ διαπλεύσῃ δύω κόλπους καὶ ἔνα πέλαγος, ἢ νὰ ταλανισθῇ μέσα εἰς ἀποτρόπαιον λεωφορεῖον, διὰ νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ.

Τώρα ἡ Χαλκίς εἶναι προάστειον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ μάλιστα προάστειον ἐλκυστικώτατον. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία διτεῖ πολὺ γρήγορα τοὺς Ἀθηναϊους θὰ τραβήξῃ πρὸς τὴν Χαλκίδος εἶναι διλιγότερον ἐπιδεικτικαὶ καὶ περιστότερον οἰκοκυραί. Οἱ μεγάλοι δρόμοι τῆς Χαλκίδος δὲν ἀντηχοῦν τόσον ἀπὸ θόρυβον μετάξης. Άλλ' ἡ καλαισθησία δὲν χάνει τίποτε. Ἐπαρχιῶται οἱ Χαλκιδεῖς ἔχουν κάπιοιν συμπαθητικὸν μέτρον καὶ διὰ τὴν κομψότητα καὶ διὰ τὴν ἐπιδειξίν των.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΑΜΟΓΕΛΟ

Ωραία γυναικα, τὸ τρελλὸν τὸ γέλιο σου διαβαίνει
Σὰ μάταιος ἥχος καὶ σοκορᾶς κι' οὐτε μιὰ ἥχω ξυπνᾶ,
Στὴν ἀκατάδεκτη καρδιὰ ποὺ ἀγάπη τηνε δένει

Μὲ ἀδῶνα χαμόγελα βούβα :

Μὲ αὐτὰ ποὺ δείχνουνε χαρά, μὲ κάποια ποὺ σκεπάζουν
Τὸν πόνο τους ἀμύλητον οἱ εὐγενικὲς ψυχές,
Μ' ἐκεῖνα ποὺ μαραίνονται κρυφά καὶ ἐεθωριάζουν

Σ' ἀρχαῖες εἰκόνες σκοτεινές,

Καὶ μ' ὅσα ἀκόμα οὐτε ἀλαφρά δὲ σκίζουνε τὰ χεῖλη
Κι' ἀστράφτουν μόνο στῶν ματιῶν βαθνὰ τὴ σιγαλιά
Ωσὰν τὸ ἀντιφεγγίσματα ποὺ ἀπλώνονται τὸ δεῖλι
Στὴν πελαγήσιαν ἐρημιά.

ΑΛΚΥΟΝΕΣ

Ω δάλκυντες ποῦ γιὰ σᾶς ή ἀπανεμὰ μαραίνει
Τὸ κῦμα καὶ τὴν καταχνὰ γιὰ λίγο ἀπ' τὸν γιαλούς,
Πάνω ἀπ' τὴν χειμωνιάτικη τὴν γύμνια, σ' ὅλα φαίνει
Τὴν χάρη τῆς μάλι ἄνοιξη γλυκειὰ χωρὶς ἀνθούς.

Ολημερὶς κι' ὀλονυχτὶς ή τρικυμιὰ γνωνοῦσε
Κονδρεύοντας στὰ πέλαγα, κ' ἐδῶθε στὶς στεργηὲς
Χινπᾶντας δπον ή Μοῖρα μας τυφλὰ τὴν ὁδηγοῦσε,
Ἐπνιγε ἀγάπες γύρω μας κ' ἐγκρέμιζε φωληές.

Ἄχαρα μάτια ἀς κλάψουντε τὰ σκόρπια τὰ συντρίμια.
Μὰ ἔγὼ ποῦ ξέρω ταπεινὸς πῶς εἶνε ὁ στεναγμός,
Πῶς εἶνε μάταιη κραυγὴ μονάχα κ' η βλαστήμα,
Ἐσᾶς πουλιά, ποῦ πάντοτε πετᾶτε πρὸς τὸ φῶς,

Παρακαλῶ σας, σὰν ξεχνᾶ μὲ τόσα νὰ συντρίψῃ
Καὶ τῆς ψυχῆς μου τὰ φτερὰ ή ἄγρια ή τρικυμιά,
Ἐσεῖς μαζί σας πᾶρτε τὴν μαραύα ἀπ' τὴν στεῦρα θύμη
Κι' ἀπ' τὰ ναναγια, στὴ γλαυκὴ ν' ἀράζῃ ξαστεριά.

Ο ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΣ

Μιὰ φωτισμένη σιγαλιά, ποῦ σὲ βουνβὸ μεθύσι
Μέσα της δλα κοίτονται στὸν ἥλιο ναρκωμένα,
Ἀπὸ τὰ δέντρα δις τὴ φωτικὴν ἀράχνη πῶχει στήσει
Τὰ δίχτυα της σ' ἀκίνητο κλωνάρι ἀχνοῦφασμένα.

Ο κάμπος πέρα ἀπλώνεται μὲ τὰ χρυσοῦ τὸν στάχνα
Καὶ τὸ λιβάδι, ποῦ περνοῦν ἀργὰ τὰ δκνὰ τὰ βώδια,
Κι' ἀστράφτει ἐδῶ ὁ στρωτὸς γιαλὸς κάτω ἀπ' τὰ κούφια βράχια,
Ολη ἐσύ, πλάση, ἀτάραχη στὸν γάμους καὶ στὰ ἔόδια.

Ξάφνω μὲ μᾶς ἀχολογοῦν γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ φύλλα,
Κ' η κοιμισμένη η ἐρημὰ ξυπνᾶ στὸ μήρυμά τους,
Σκορπιέται σ' ἀτρεμα νέρα παντοῦ μιὰ ἀνατριχίλα,
Κι' ἀργοδιαβάνοντας οἱ Θεοὶ μὲ τὸ ἄστρο περασμά τους.

Πέθανε ή πίστη μοναχά, μὰ τῶν Θεῶν η χάρη
Τὸ δρόμο σου τὸν ἀπιστο κ' ἔτοι φυλάει, διαβάτη.
Στὸ δάσος μέσα τ' ἄγιο τους θὰ βρῆς προσκυνητάρι
Καὶ σὲ βωμό τους ἀχιστο σὲ πάει τὸ μονοπάτι.

Πάντα οἱ καλόγυρωμες Θεὲς γνοίζοντα στὰ ποτάμια
Κ' οἱ Σάτυροι κρυφοτηρῶν καὶ πονηρὰ γελοῦντε,
Ἐν φῶ στὸν δχιοντας γέροντε τ' ἀρμονικὰ καλάμια
Καὶ σιγοψιθυρίζοντας τὸν Πάνα ὑμνολογοῦντε.

Ξωθιές σκλαβώντων στὸν κορμοὺς τῶν δέντρων μέσα οἱ φλοῦδες,
Τοῦ γέροντον τοῦ πλάτανον η κονφάλα στοιχειωμένη,
Κι' δσες τὸ Μάη δλόγυρα σὲ κοίνους πεταλοῦδες,
Τόσα πετοῦντε πνεύματα κι' δ ἔρωτας τὰ δένει.

Μὰ σκῆψε ἐσύ σὲ μὰ πηγὴ ποῦ ἀληγαριές καὶ σκῖνοι
Τὴν κρύβοντας καὶ στὶς νύφες τῆς, προσκυνητή, δεήσουν
Νὰ στάξοντε παντοτεινὰ τὴ φωτεινὴ γαλήνη
Ποῦ δλα τὰ σκέπει γύρω μας, καὶ μέσα στὴν ψυχή σου.

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΟΡΦΥΡΑΣ

ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Α νάμεσα εἰς συντρίματα καὶ ἐρείπια, λεί-
ψανα παλαιᾶς κατοικίας ἀνθρώπων ἐν μέσῳ
ἀγριοσυκῶν, μορεῶν μὲ ἐρυθροὺς καρπούς,
εἰς ἐρημον τόπον, ἀπόκρημνον ἀκτὴν πρὸς
μίαν παραλίαν βορειοδυτικὴν τῆς νήσου, δπον
τὴν νύκτα ἐπόμενον ἦτο νὰ βγαίνουν καὶ πολλὰ
φαντάσματα, εἴδωλα ψυχῶν κουρασμένων, σκιαὶ
ἐπιστρέφουσαι, καθώς λέγουν, ἀπὸ τὸν ἀσφο-
δελὸν λειμῶνα, ἀφήνουσαι κενὰς οὐμαγάς εἰς
τὴν ἐρημίαν, θρηνοῦσαι τὸ πάλαι ποτὲ πρόσ-
καιρον σκήνωμά των εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον —
ἐκεὶ ἀνάμεσα ἐσώζετο ἀκόμη δ ναΐσκος τῆς
Παναγίας τῆς Πρόκλας. Δὲν ὑπῆρχε πλέον οἰ-
κία δρυῆ, δὲν ὑπῆρχε στέγη καὶ ὕσυλον, εἰς
ὅλον τὸ δροπεδίον ἐκεῖνο, παρὰ τὴν ἀπορρῶγα
ἀκτὴν. Μόνος δ μικρὸς ναΐσκος ὑπῆρχε, καὶ εἰς
τὸ προαύλιον τοῦ ναΐσκου δ Φραγκούλης Κ.
Φραγκούλας εἶχε κτίσει μικρὸν ὑπόστεγον, κα-
λύβην μᾶλλον η οἰκίαν, λαβὼν τὴν ξυλείαν, δ-
σην ἡδυνήθη νὰ εῦρῃ, καὶ τινας λίθους ἀπὸ

τὰ τόσα τριγύρω ἐρείπια, διὰ νὰ στεγάζεται
προχειρῶς ἐκεῖ καὶ καπνίζῃ ἀκατακρίτως τὸ
τισμποῦκι του, μὲ τὸν ἡλέκτρινον μαμόν, ἔξω
τοῦ ναοῦ, δ φιλέρημος γέρων.

Ο ναΐσκος ἦτο ἴδιοκτητος πρᾶγμα σπάνιον
εἰς τὸν τόπον, λεύφανον παλαιοῦ θεσμοῦ ἦτον
κτῆμα αὐτοῦ τοῦ γέροντος Φραγκούλα. Ο ἀξιό-
τιμος πρεσβύτης, φέρων δλα τὰ ἔξωτερικὰ γνω-
ρίσματα προεστοῦ, δραῖον φέσι τοῦ Τουνε-
ζίου, ἐπανωβράκι τσόχινον, μὲ ζώνην πλατεῖαν
κεντητήν, μακρὰν τσιμπούκαν μὲ ἡλέκτρινον
μαμόν, καὶ κρατῶν μὲ τὴν ἀριστερὰν ἡλέκτρι-
νον μακρὸν κομβολόγιον, δὲν ἦτο καὶ πολὺ
γέρων, ὃς πενηνταπέντε χρόνων ἀνθρωπος.
Κατήγετο ἀπὸ τὴν ἀρχαιοτέραν καὶ πλέον γνη-
σίως αὐτόχθονα οἰκογένειαν τοῦ τόπου. Ἡτον
ἔκ νεαρᾶς ἡλικίας εὐσταλής, ὑψηλός, λεπτὸς τὴν
μέσην, μελαχροινός, μὲ ἀδροὺς χαρακτῆρας τοῦ
προσώπου, δασεῖς δφρῦς, δφθαλμοὺς μεγά-
λους, δγκώδη ρίνα, κονδρὰ χεῖλη προέχοντα.

΄Ηγάπα πολὺ τὰ μουσικὰ τά τε ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ ἔξωτερικά, ὑπῆρξε δὲ μὲ τὴν χονδρὴν ἀλλὰ παθητικὴν φωνὴν του ψάλτης καὶ τραγουδιστῆς εἰς τὸν καιρόν του μέχρι γήρατος.

Τὴν Σινώιραν, ὠραίαν νέαν, λεπτοφυῆ, λευκοτάτην, τὴν εἶχε νυμφευθῆ ἀπὸ ἔρωτα. Ἡδη εἶχε συζήσει μαζὶ τῆς ὑπὲρ τὰ εῖκοσι πέντε ἔτη, καὶ εἶχεν ἀποκτήσει τέσσαρας υἱοὺς καὶ τρεῖς θυγατέρας. Ἀλλὰ τώρα, εἰς τὴν οὐδὸν τοῦ γήρατος, δὲν συνένη πλέον μαζὶ της.

Εἶχε χωρίσει ἄπαξ ἡδη, ἀφοῦ ἐγεννήθησαν τὰ τέσσαρα πρῶτα παιδία, δύο υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρες· διὰ πρῶτος οὗτος χωρισμὸς διήρκεσεν ἐπὶ τινας μῆνας. Εἴτα ἐπῆλθε συνδιαλλαγὴ καὶ σύμβιωσις πάλιν. Τότε ἐγεννήθησαν ἄλλα δύο τέκνα, υἱὸς καὶ θυγάτριον. Εἴτα ἐπῆλθε δεύτερος χωρισμός, ὑπὲρ τὸ ἔτος διαρκέσας. Μετὰ τὸν χωρισμόν, δευτέρα συνδιαλλαγή. Τότε ἐγεννήθη διὰ τελευταῖος υἱός. Ἀκολούθως ἐπῆλθε μαρόδος χωρισμὸς μεταξὺ τῶν συζύγων. Ο τελευταῖος οὗτος χωρισμός, μετὰ πολλὰς ἀγόνους ἀποπειρας συνδιαλλαγῆς, διήρκει ἡδη ἀπὸ τριῶν ἔτῶν καὶ ήμίσεως. Δὲν ἦτο πλέον φόβος νὰ γεννηθῶν ἄλλα τέκνα. Ή Σινιώρα ἥτον ὑπερτεσσαρακοντοῦτις ἡδη.

Τὴν ἑσπέραν ἔκείνην, τῆς 13 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 186... ἐκάθητο μόνος, δλομόναχος, ἔξω τοῦ ναΐσκου, εἰς τὸ προαύλιον, ἔμπροσθεν τῆς καλύβης τὴν ὅποιαν εἶχε κτίσει, ἐκάπιντε τὸ τιμποῦκι του, κ' ἐφρέμβαξεν. Ο καπνὸς ἀπὸ τὸν λουλᾶν ἀνέθρωσκε καὶ ἀνέβαινε εἰς κυανοὺς κύκλους εἰς τὸ κενόν, καὶ οἱ λογισμοὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐφαίνοντο νὰ παρακολουθοῦν τοὺς κύκλους τοῦ καπνοῦ, καὶ νὰ χάνωνται μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ἄχανές, τὸ ἀπειρον. Τί ἐσκέπτετο;

Βεβαίως, τὴν σύγυρον του, μὲ τὴν ὅποιαν ἥσαν εἰς διάστασιν, καὶ τὰ τέκνα του, τὰ δποῖα σπανίως ἔβλεπεν. Ἐσχάτως τοῦ εἰχον παρουσιασθῆ, πρῶτην φορὰν εἰς τὴν ζωήν του, καὶ οἰκονομικὰ στενοχωρία. Ο Φραγκούλας ἥτο μεγαλοκτηματίας. Εἶχε παμπόλλους ἐλαιῶνας, ἀμπέλικα ἀρκετά, καὶ χωράφια ἀμέτρητα. Μόνον ἀπὸ τὸν ἀντίσπορον τῶν χωραφίων ἡμιπρόσθε νὰ μὴν ἀγοράζῃ ψωμὶ δὶ ὅλου τοῦ ἔτους, αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του. Οἱ δὲ ἐλαιῶνες, δταν ἐκαρποφόρουν, ἔδιδον ἀρκετὸν εἰσόδημα. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἰργάζετο ποτὲ μόνος του, τὰ ἔξοδα «τὸν ἔτρωγαν»! Εἴτα αὐξανομένης τῆς οἰκογενείας, συνηνεξάνοντο καὶ αἱ

ἀνάγκαι. Καὶ δσον ηῦξαν τὰ ἔξοδα, τόσον τὰ ἔξοδα ἡλαττοῦντο. Ἡλδαν «δυστυχισμένες χρονιές», ἀφορίαι, συμφοραί, θεομηνίαι. Εἴτα, διὰ πρώτην φοράν, ἔλαβεν ἀνάγκην μικρῶν δανείων. Δὲν ἐφαντάζετο ποτὲ ὅτι μία μικρὰ κάμπη ἀρκεῖ διὰ νὰ καταστρέψῃ δλόκληρον φυτείαν. Απιγνθύνθη εἰς ἓνα τοκογλύφον τοῦ τόπου.

Οι τοιοῦτοι ἥσαν ἀνθρωποι «φεροτοί», ἀπ' ἔξω, καὶ δταν κατέφυγον εἰς τὸν τόπον, ἐν ὅρᾳ συμφροδᾶς καὶ ὀνειρούλης, κατὰ τὴν Μεγάλην Επανάστασιν ἥ κατὰ τὰ ἄλλα κινήματα τὰ πρὸ αὐτῆς, ἀρχομένης τῆς ἐκατονταετηρίδος, κανεὶς δὲν ἔδωκε προσοχὴν καὶ σημασίαν εἰς αὐτούς.

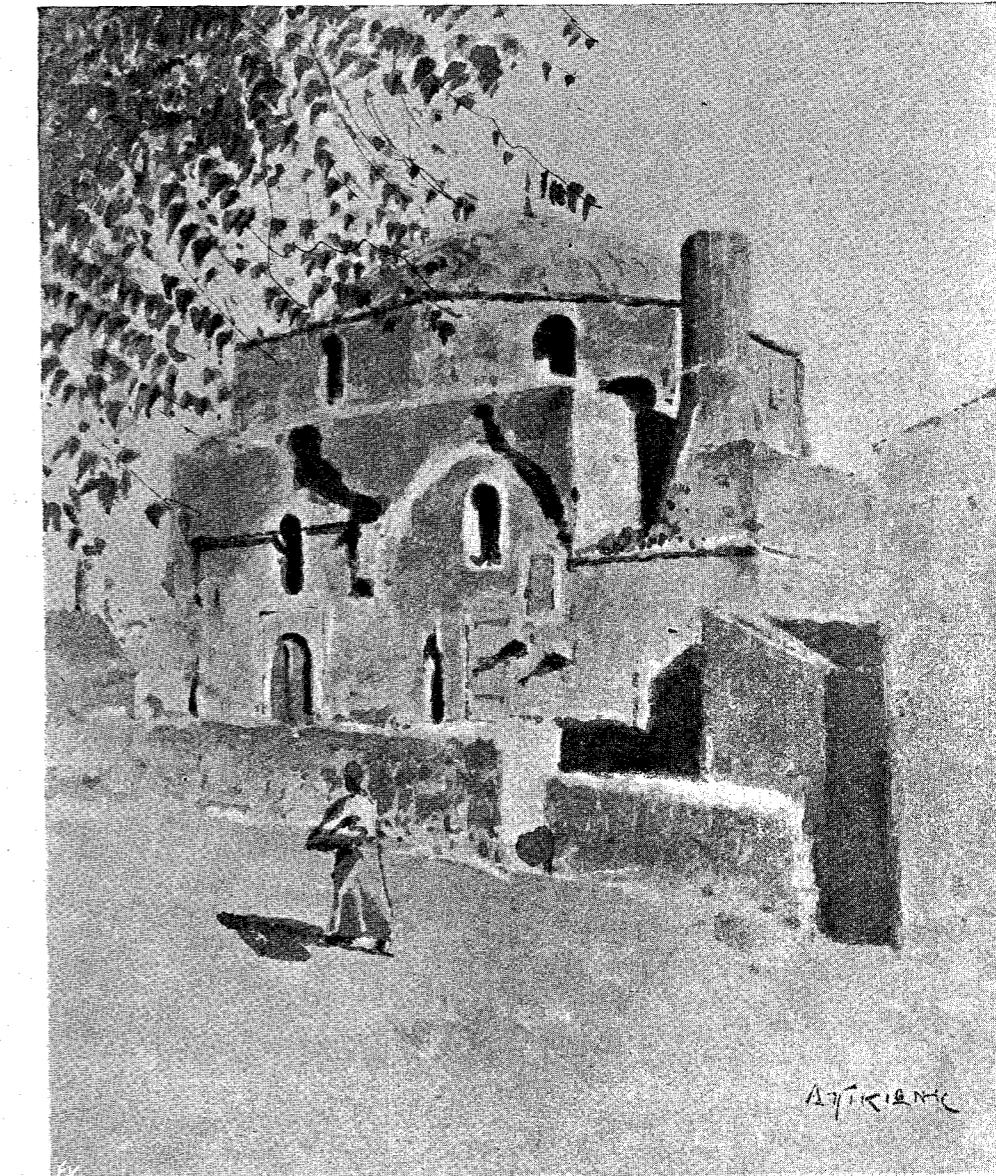
Αλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐντόπιοι εἶχον ἀποκλειστικὴν προσήλωσιν εἰς τὰ κτήματα, οὗτοι, οἱ ἐπήλυδες, ὃς πράττουσιν δλοι οἱ φύσει καὶ θέσει Εβραίοι, ἔδωκαν δλην τὴν σημασίαν καὶ τὴν προσοχὴν των εἰς τὰ κοήματα. Ἡνοιξαν ἐργαστήρια, μαγαζεῖα, κ' ἐμπορεύοντο, κ' ἐχρηματίζοντο. Εἴτα ἥλθεν ὄρα, δπως καὶ τώρα καὶ πάντοτε συμβαίνει, δπότε οἱ ἐντόπιοι ἔλαβον ἀνάγκην τῶν χορημάτων, καὶ τότε ἥρχισαν νὰ ὑποδηκεύονται τὰ κτήματα. Εώστου παρηλθε μία γενεά, ἥ μία καὶ ήμίσεια, καὶ τὰ κοήματα ἐπέστρεψαν εἰς τοὺς δανειστάς, συμπαραλαβόντα μεθ' ἔαυτῶν καὶ τὰ κτήματα.

Ἐως τότε δὲν εἶχε συλλογισθῆ τοιαῦτα πράγματα ὁ Φραγκούλης Φραγκούλας, οὔτε τὸν ἔμελε ποτέ του περὶ χορημάτων. Αλλ' ἐπ' ἐσχάτων, εἶχε λάβει ἀνάγκην καὶ δευτέρου καὶ τρίτου δανείου, καὶ οἱ δανεισταὶ προθύμως τοῦ ἔδιδαν, ἀλλ' ἀπῆτουν νὰ τοὺς καθιστῷ ὑπέγγυα τὰ καλλίτερα κτήματα, ἐκ τῶν δποίων ἔκαστον εἶχε, κατ' αὐτὸν ἐκτιμητήν, δεκαπλασίαν ἀξίαν τοῦ ποσοῦ τοῦ δανειζομένου. Πλὴν φεῦ! αὐτὸς δὲν ἥτον δ μόνος καῦμός του...

Ο Φραγκούλης Φραγκούλας δὲν ἐφόρει πλέον τὸ ὁραίον του μαῦρον φέσι, τὸ τονεζιάνικον ἔφερεν οἰκιακὸν μαῦρον σκοῦφον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Αλλ' ενδίσκετο σήμερον εἰς τὴν ἔξοχήν. Εὰν τὸν συνηντῶμεν τὴν προτεραιάν εἰς τὴν ἀγοράν, κάτω εἰς τὴν πολίχνην, θὰ ἔβλεπομεν δτι εἶχε βάψει μαῦρον τὸ φέσι του... Εἶχε πρόσφατον πένθος.

«Ἄχ! Τῶχασα, τὸ καῦμένο μ', τὸ εὐάγωγο, τῶχασα!»

Ο γέρο-Φραγκούλης ἐστέναξε, καὶ εἶχε δίκαιον, νὰ στενάξῃ. Τὸ καλλίτερον ποράσιόν του, τὸ τρίτον, τὸ μικρότερον, δεκατετραετὲς μόλις

ΤΟ ΤΖΑΜΙ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΟΣ – ΥΠΟ Δ. Π.

τὴν ἡλικίαν — τὸ δποῖον εἶχε γεννηθῆ κατά τι διάλειμμα ἔρωτος μεταξὺ δύο χωρισμῶν, τοῦ εἶχεν ἀποθάνει πρὸ διλύγων μηνῶν . . .

Καὶ αὐτὸς ἥλθεν εἰς τὴν Παναγίαν, διὰ νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ πῆ τὸν πόνον του. Ἡτον κτήμα του διαίσκος τῆς Παναγίας τῆς Πρέκλας. Τὸ ἐκκλησίδιον ἥτον εὐπρεπέστατον, ὥραια στολισμένον καὶ εἶχε καλὰς εἰκόνας; καὶ μάλιστα τὴν φερώνυμον τὴν γλυκεῖαν Παναγίαν τὴν Πρέκλαν. Σκολιστὸν χρυσωμένον τέμπλον, πολυέλεον καὶ μανουάλια δρειχάλκινα, κανδήλια ἀργυρᾶ. Ἐφερε πάντοτε διδικτήτης μαζί του τὴν βαρεῖαν ὑπερμεγέθη κλεῖδα τῆς δρυτῆς θύρας τῆς στερεᾶς, καὶ δὲν ἔλειπε συχνὰ νὰ ἐπισκέπτεται τὴν Παναγίαν του ἵερόσυλος εὐτυχῶς κανεὶς ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀναφανῆ εἰς τὰ μέρη αὐτά.

Ἡτον ἡ προπαραμονὴ τῆς ἔορτῆς, δὲν θὰ ἐτελεῖτο πανήγυρις εἰς τὸν ναΐσκον, τιμώμενον ἐπ' ὄντος τῆς Κοιμήσεως. Θὰ ἥρχοντο ἀπὸ τὸν τόπον πολλὰ οἰκογένεια καὶ ἀτομα, δωδεκάδες τινὲς προσκυνητῶν καὶ πανηγυριστῶν, καὶ δι Παπανικόλας, δι συμπέθερός του. Εἰς τὸν Παπανικόλαν δι Φραγκούλας ἔδιδε διὰ τὸν κόπον του ἐν τάλληρον, περιπλέον δὲ εἰσέπραττεν δι παπᾶς διὰ λογαριασμὸν του τὰς δεκάρας, δοσὶς ἔδιδαν αἱ γυναῖκες «διὰ νὰ γράψουν τὰ ὄντος» ἢ τὰ «ψυχοχάρτια».

«Ολα τ' ἀλλα, προσφοράς, ἀρτοκλασίας, πώλησιν κηρίων, κτλ. τὰ εἰσέπραττεν δι Φραγκούλας δῶς εἰσόδημα ἰδικόν του . . .

Καὶ τώρα τὸν ἐπερίμενε νὰ ἔλθουν πάλιν . . . καὶ ἀνελογίζετο πῶς ἀλλοτε, ὅταν ἥτον νέος ἀκόμη, μετὰ τὸν πρῶτον χωρισμὸν ἀπὸ τὴν γυναῖκα του, ἡ πανήγυρις αὐτὴ τῆς Παναγίας τῆς Κοιμήσεως ἔγινεν ἀφορμὴ διὰ νὰ ἐπέλθῃ συνδιαλλαγὴ μετὰ τῆς γυναικός του. Κατόπιν τῆς συνδιαλλαγῆς ἔκεινης ἔγεννήθη δι τοῖς νιός, καὶ τὸ Κούμπω, τὸ θυγάτριον τὸ δποῖον ἔθριγνει τώρα δι γέρο-Φραγκούλας . . .

«Γάχασα τὸ καῦμένο μου, τὸ ἐνάγωγο, τῶχασα! . . .

«Ω, δὲν ἐλυπεῖτο τώρα τόσον πολὺ τὸν ἀπὸ τῆς γυναικός του χωρισμὸν — τὴν δποῖαν ἀλλως τρυφερῶς ἥγάπα — δοσὶν ἔθριγνει τὴν σκληρὰν ἀπώλειαν ἔκεινην τῆς κορασίδος, τὴν δποῖαν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἥλπιζε μόνον νὰ ἐπανεύρῃ. Καὶ κατενύσσετο πολὺ ἡ καρδία του καὶ ἔθλιβετο . . . Καὶ ἀνελογίσθη δι τὸ πάλαι ἔδω, οἱ χριστιανοί, δοσὶς ἥσαν δῶς αὐτὸς τεθλιμένοι, εἰς τὸν ναΐσκον αὐτὸν τῆς Παναγίας τῆς Πρέκλας, ἥρχοντο τὰς ἡμέρας αὐτὰς

νὰ εῦρωσι, διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ ἴεροῦ ἄσματος, ἀναψυχῆν καὶ παραμυθίαν. Τὸν παλαιὸν καιρόν, πρὸ τοῦ εἰκοσιένα, ὅταν τὸ σήμερον ἔρημον καὶ κατηρεπωμένον χωρίον ἐκατοικεῖτο ἀκόμη, δλοι οἱ κάτοικοι καὶ τῶν δύο ἱνοιῶν ἥρχοντο εἰς τὸν ναὸν τῆς Πρέκλας, δοσὶς ἥτο ἀπλοῦν παρεκκλήσιον, ν' ἀκούσωσι τὰς ψαλλομένας Παρακλήσεις, καθ' δλον τὸν Δεκαπενταύγουστον.

Ἄφησεν εἰς τὴν ἄκρην τὸ τσιμποῦκι, τὸ δποῖον εἶχε σβύσει ἥδη ἀνεπαισθήτως, ἐν μέσῳ τῆς ἀλλοφροσύνης καὶ τῶν ρεβασμῶν τοῦ καπνιστοῦ, καὶ ἀκουσίως ἥρχισε νὰ ὑποψάλλῃ.

Ἐλεγε τὸν Μέγαν Παρακλητικὸν κανόνα τὸν εἰς τὴν Παναγίαν, δπον διεκτραγωδοῦνται τὰ παθήματα καὶ τὰ βάσανα μιᾶς ψυχῆς: Καὶ τὴν σειρὰν ὅλην τῶν κατανυκτικῶν ὑμνῶν, δπον εἰς βασιλεὺς «Ἐλλην, διωγμένος, πολεμημένος, στενοχωρημένος, ἀπὸ Λατίνους καὶ Ἀραβίας καὶ τοὺς ἰδικοὺς του, διεκτραγωδεῖ πρὸς τὴν Παναγίαν τοὺς ἰδίους πόνους του, καὶ τοὺς διωγμοὺς δοσὶς ὑπέφερεν ἀπὸ τὰ στίφη τῶν βαρβάρων, τὰ δποια ὄνομάζει «νέφη».

Εἶτα, κατὰ μικρόν, ἀφοῦ εἶπεν δσα τροπάρια ἐνθυμεῖτο ἀπὸ στήθους, ὑψωσεν ἀκουσίως τὴν φωνήν, καὶ ἥρχισε νὰ μέλπῃ τὸ ἀδάνατον ἐκεῖνο:

«Ἀπόστολοι ἐκ περάτων
συνανθροισθέντες ἐνθάδε,
Γεδσημανῆ τῷ χωρίῳ,
κηδεύσατε μου τὸ σῶμα.
Καὶ σύ, Υἱὲ καὶ Θεέ μου,
παράλαβέ μου τὸ πνεῦμα».

. . . Καὶ εἶτα προσέτι, παρεκάλει διὰ τοῦ ἄσματος τὴν Παναγίαν, νὰ εἴνε μεσίτρια πρὸς τὸν Θεόν, «μὴ μοῦ ἐλέγῃ τὰς πράξεις, ἐνώπιον τῶν Ἀγγέλων . . .» «Ω, αὐτὸς εἶχε τὴν δύναμιν καὶ τὸ προνόμιον νὰ κάμνῃ πολλὰ. ζεύγη ὅφθαλμῶν νὰ κλαίσῃ, τὸν παλαιὸν καιρόν, δταν οἱ ἀνθρώποι ἔκλαιον ἀκόμη ἐκούσια δάκρυα ἐκ συναισθήσεως . . .

Ο γέρο-Φραγκούλας ἐπίστενε καὶ ἔκλαιεν . . . «Ω, ναί, ἥτον ἀνθρώπος ἀσθενῆς ἥγάπα καὶ ἡμάρτιανε καὶ μετενόει . . . Ἕγάπα τὴν θρησκείαν, ἥγάπα καὶ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του, ἐπόθει ἀκόμη τὸν συζυγικὸν βίον, ἐπόθει καὶ τὸν βίον τὸν μοναχικόν. Τὸν καιρὸν ἔκεινον εἶχεν ἀγαπήσει ἔξι δλης καρδίας τὴν Σινιάρισαν του. . . καὶ τὴν ἥγάπα ἀκόμη. Αλλ' δοσὶς τρυφερὸς ἥτο εἰς τὸν ἔρωτα, τόσον εὐε-

πίφορος εἰς τὸ πεῖσμα, καὶ τόσον γοργὸς εἰς δργήν. «Ω! ἀτέλειαι τῶν ἀνθρώπων.

Τώρα, εἰς τὸν τελευταίους χρόνους, εἶχε γνωρίσει ἀκόμα καὶ τὴν οἰκονομικὴν στενοχωρεῖαν, τὸ παραπόνον τῆς ἔπεισμένης ἀρχοντιᾶς, τὰς πιέσεις καὶ τὰς ἀπειλὰς τῶν τοκογλύφων. «Τὸ διάφορο, κεφάλι! τὸ διάφορο, κεφάλι!» Επὶ τέσσαρας ἐνιαυτοὺς ἥτο ἀφορία, αἱ ἔλαῖαι δὲν ἔκαρποφόρησαν ὁ καρπὸς εἶχε προσβληθῆ ἀπὸ ἄγνωστον ἀσθένειαν, διὰ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἰδιοκτητῶν. Εἶχαν κιτρινίσει καὶ μαυρίσει αἱ ἔλαῖαι, καὶ ἥσαν γεμάται ἀπὸ βοῦλες, καὶ εἶχαν πέσει ὅπαιρα. Τόσα «ὑποστατιά», τόσα «μούλκια», τόσο «βιός», ἀγύριστα κτήματα, σχεδὸν τσιφλίκια, ἥπειλοῦντο νὰ περιέλθωσιν εἰς κεῖρας τῶν τοκογλύφων. — Εγέννα ἦ ὅχι ἦ γῆ, ἔκαρποφόρουν ἦ ὅχι τὰ δένδρα, δι τόκος δὲν ἔπαινε. Τὰ κεφάλαια «ἔτικτον». — Επαυσε νὰ τίκτῃ ἡ γόνιμος (δπως λέγει δ «Αγ. Βασίλειος), ἀφοῦ τὰ ὅγονα ἥρχισαν κ' ἔξηκολούθουν νὰ τίκτουν . . .

«Ἀνελογίζετο αὐτά, κ' ἔκλαιεν ἡ ψυχὴ του. Δὲν ἥλπιζε πλέον, οὔτε ὑζητο σχεδόν, νὰ ἥρχετο ἡ Σινιάρισα αὖριον, εἰς τὴν πανήγυριν, δπως ἥρχετο τακτικὰ κάθε χρόνον, ἀλλοτε, δταν ἥσαν «μονοιασμένοι» — δπως εἶχεν ἔλθει καὶ ἄπαξ, εἰς καιρὸν δπον εὑρίσκοντο χωρισμένοι, πρὸ δεκαπέντε ἔτῶν . . . Τώρα μόνον ἡ ψυχὴ τῆς Κούμπως, τῆς ἀδώας μικρᾶς παρθένου, εἶθε νὰ παρίστατο ἀιράτως εἰς τὴν πανήγυριν, ἀγαλλομένη.

«Ω! ἀλλοτε, πρὸ δεκαπέντε ἔτῶν, πρὸν γεννηθῆ ἀκόμη ἡ Κούμπω — ναί, ἡ Παναγία εἶχε δωρήσει τὸ ἀβρὸν ἔκεινο ἄνδος εἰς τὸν Φραγκούλην καὶ τὴν Σινιάριαν, καὶ ἡ Παναγία πάλιν τὸ εἶχε δρέψει καὶ τὸ εἶχεν ἀναλάβει πλησίον της, πρὸν μολυνθῆ ἐκ τῆς ἐπαφῆς τῶν ματαίων τοῦ κόσμου . . . Τὸν καιρὸν ἔκεινον εἶχε συμβῆ δι πρῶτος χωρισμός, τὸ πρῶτον πεῖσμα, τὸ πρῶτον κάκιωμα μεταξὺ τῶν συζύγων. Καὶ δι Φραγκούλης, θυμωδῆς, δξύχολος, δριμύς, ἔτην ἀναβῆ, δπως τώρα, ἀπὸ τὴν πολίχην τὴν κατοικημένην εἰς τὸ παλαιὸν χωρίον, τοῦ δποίου ἔσωζοντο τότε ἀλόγηρος. Επλησίασε δειλή, κάτω νεύουσα δι Φραγκούλης ἵστατο ἔκει, παραπέρα ἀπὸ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας, κ' ἔκαμνε πῶς ἔβλεπεν ἀλλού, καὶ πῶς ἐπρόσεχεν εἰς τὰ διμιλιανά περὶ ἀγροτιῶν, μεταξὺ δύο ἥτι τριῶν χωρικῶν.

«Η Σινιάρια εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναΐσκον, επροσκύνησεν, ἐκόλλησε κηρία, καὶ ἡσπάσθη τὰς εἰκόνας. Εἶτα, μετά τινα ὥραν, ἔξηλθεν. Επλησίασε συνεσταλμένη, κ' ἔχαιρετισε τὸν σύζυγόν της. Οὗτος ἔτεινε πρὸς αὐτὴν τὴν χειρα, καὶ ἡσπάσθη φιλοστόργως τὰ τέκνα του.

«Ηδη ἐνύκτωνε, καὶ ἐψάλλη δ Μικρός Εσπε-

Φραγκούλης ἥτον σαράντα χρόνων, καὶ τώρα ἥτον πενηνταπέντε. Τότε ἔτρεφε πεῖσμα καὶ χολήν, ἀλλ' εἶχε πολὺ περισσότερον καὶ βαθύτερον συζυγικὸν ἔρωτα, καὶ μόνον νέων ἥθελεν ἥτον ἔτοιμος νὰ συγχωρήσῃ καὶ ν' ἀγαπήσῃ . . . Αλλὰ τώρα δὲν ἔχει πλέον οὔτε πεῖσμα σχεδὸν οὔτε δργήν, ἥγάπα τὴν Σινιάριαν, τὴν ἐπόνει, ἀλλ' ἔκλαιε πολὺ περισσότερον διὰ τὸ θυγάτριον του, τὸ Κουμπώ, «τὸ καῦμένο, τὸ ενάγωγο!»

Ἐκείνην τὴν φοράν, δι παπᾶ-Νικόλας, ἀμαέφθασε τὴν παραμονήν, ἀκολουθούμενος ἀπὸ πλῆθος προσκυνητῶν διὰ τὴν πανήγυριν, ἐστάθη πλησίον τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, παρὰ τὴν γωνίαν, καὶ τοῦ εἶπε μυστηριωδῶς:

— Θάχης μουσαφιούλικια, θαρρῶ.

— Τί τρέχει, παπᾶ; ήρωτησε μειδιῶν δι Φραγκούλας, δοσὶς ἐμάντευσε πάραντα.

— Θὰ σου ἔλθῃ τ' ἀσκέρι . . . Κύταξε, Φραγκούλη, φρόνιμα, χωρίς πείσματα . . .

Ο παπᾶς, ἀσκέρι λέγων, ἐννοοῦσε προφανῶς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Φραγκούλα: ἀλλὰ τάχα μόνον τὰ παιδία τὰ δύο μεγαλείτερα ἐκ τῶν τεσσάρων; — καθόσον τὰ δύο τὰ μικρά, δὲν θὰ ἥδυναντο νὰ κουβαληθοῦν εἰς διάστημα τριῶν ὥρων διοπορίας χωρίς τὴν μητέρα των. Ο Φραγκούλης ἥθελησε νὰ βεβαιωθῇ.

— Θάρρη μαζὶ κ' ἡ μάνα τους;

— Βέβαια . . . πιστεύω, εἶπεν δι παπᾶς.

Τῷ δντι, ὅταν ἐβράδυνασε καλά, καὶ ἥρχισε νὰ σκοτεινιάζῃ, ἡ κυρὰ Σινιάρια ἥλθε, μαζὶ μὲ τὰ τέσσαρα παιδιά της, ἐν συνοδείᾳ καὶ ἀλλων προσκυνητῶν; — καθόσον τὰ δύο τὰ μικρά δὲν εἶπεν ιδῆ τὸν σύζυγόν της, δοσὶς εἶχε κατοικήσει χωριστά, — εἰς εὐτελές δωμάτιον, χάριν ταπεινώσεως, τὸ δποίον ὧνδμαζε «τὸ κελλί του», καὶ ἔξη ἀπὸ μηνῶν δῶς καλόγηρος. Επλησίασε δειλή, κάτω νεύουσα δι Φραγκούλης ἵστατο ἔκει, παραπέρα ἀπὸ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας, κ' ἔκαμνε πῶς ἔβλεπεν ἀλλού, καὶ πῶς ἐπρόσεχεν εἰς τὰ διμιλιανά περὶ ἀγροτιῶν, μεταξὺ δύο ἥτι τριῶν χωρικῶν.

«Η Σινιάρια εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναΐσκον, επροσκύνησεν, ἐκόλλησε κηρία, καὶ ἡσπάσθη τὰς εἰκόνας. Εἶτα, μετά τινα ὥραν, ἔξηλθεν. Επλησίασε συνεσταλμένη, κ' ἔχαιρετισε τὸν σύζυγόν της. Οὗτος ἔτεινε πρὸς αὐτὴν τὴν χειρα, καὶ ἡσπάσθη φιλοστόργως τὰ τέκνα του.

«Ηδη ἐνύκτωνε, καὶ ἐψάλλη δ Μικρός Εσπε-

ρινός. 'Ακολούθως, μετά τὸ λιτὸν σαρακοστιανὸν τὸ δποῖον ἔφαγον κατὰ ὅμαδας καθίσαντες οἱ διάφοροι προσκυνηταὶ, ἐδῶ κ' ἔκει, ἐπὶ τῶν χρότων καὶ τῶν ἔρειτῶν, δὲ Φραγκούλης ἡτοίμασεν ἴδιοχείως ξύλινον σήμαντον, πρόχειρον, κατὰ μίμησιν ἔκεινων τὰ δποῖα συνειθίζονται εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ φέρων τρεῖς γύρους περὶ τὸν ναόν, τὸ ἔκρουσε μόνος του, πρῶτον εἰς τροχαῖκὸν ωμόδον, «τὸν Ἀδάμ, Ἀδάμ, Ἀδάμ!» εἶτα εἰς ιαμβικόν, «τὸ τάλαντον! τὸ τάλαντον!»

Εὐθὺς τότε, τὰ δύο παιδία τοῦ Φραγκούλα, καὶ πέντε ἡ ἔξ ἀλλοι μικροὶ μοσχομάγκαι, ἀνεργοχήθησαν ἐπάνω εἰς τὴν στέγην τοῦ ναοῦ, ἀνωθεν τῆς θύρας, καὶ ἥρχισαν νὰ βαροῦν τρελά, ἀλύπητα, ὄχρταστα, τὸν μικρὸν μισοφαγισμένον κώδωνα, τὸν κρεμάμενον ἀπὸ δύο διχαλωτῶν ξύλων ἔκει ἐπάνω. «Τσερόν ἀπὸ πολλὰς φωνάς, μαλώματα καὶ ἐπιτλήξεις τοῦ Φραγκούλα, τὸ μπάρμπα Δημητρός τοῦ ψάλτου, καὶ τὸ Παναγιώτου τῆς Ἀντωνίτσας, (ένδος καλοῦ χωρικοῦ δοτις δὲν ἔκουραζετο νὰ τρέχῃ εἰς ὅλα τὰ ἔξωκλήσια, καὶ νὰ κάμνῃ «κουμμάντο», ἐωσοῦ ἐπὶ τέλους ἡ Δημαρχία ἥναγκασθη νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ὡς ἵσοβιον ἐπίτροπον ὅλων τῶν ἔξοχικῶν ναῶν) τὰ παιδία μόλις ἔπαισαν ὀψέποτε νὰ κρούσουν τὸν κώδωνα, κ' ἔξεκόλλησαν τέλος ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ ναΐσκου. «Ο παπᾶ - Νικόλας ἔβαλεν εὐλογητόν, καὶ ἥρχισεν ἡ ἀκολουθία τῆς Ἀγρυπνίας.

Ο Φραγκούλας ἦτο τόσον εὐδιάλυτος ἔκεινην τὴν ἔσπεραν, ὥστε ἀπὸ τοῦ «Ἐλέησον με δ Θεός», τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀποδείπνου, μέχρι τοῦ «Εἴη τὸ ὄνομα», εἰς τὸ τέλος τῆς Λειτουργίας—δπον ἡ παννυχὶς διήρκεσεν ὀκτὼ ὥρας ἀνευ διαλείμματος—ὅλα τὰ ἔφαλε καὶ τὰ ἀπήγγειλε μόνος του ἀπὸ τὸν δεξιοῦ χοροῦ, μόλις ἐπιτρέπων εἰς τὸν κύρῳ Δημητρόν, τὸν κάτοχον τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ, νὰ λέγῃ κι' αὐτὸς ἀπὸ κανένα τροπαράκι, διὰ νὰ ἔνευσταδεξῇ. «Ἐψαλε τὸ Θεαρχίων νεύματι», καὶ εἰς τοὺς ὀκτὼ ἥχους μοναχός του, προφάσει δτὶ δ κύρῳ Δημητρὸς «δὲν εὑρίσκεν εὔκολα τὸν ἥχον» ἥτοι δὲν ἥδυνατο νὰ μεταβῇ ἀβιάστως καὶ ἀνευ χασμωδίας ἀπὸ ἥχου εἰς ἥχον. Εἰς τὸ τέλος τοῦ «Ἐσπερινοῦ, μοναχός του ἐδιάβασε τὸ Συναξάρι, καὶ, χωρὶς νὰ πάρῃ ὀντασδόμον, μοναχός του πάλιν ἀρχισε τὸν ἔξανθαλμον. »Ἐψαλε Καθίσματα, Πολυελέους, Ἀναβαθμοὺς καὶ Προκείμενα, εἶτα ὅλον τὸ «Πεποικιλμένη» ἔως τὸ «Συνέστειλε χορός», καὶ ὅλον τὸ «Ἀνοίξω

τὸ στόμα μου» ἔως τὸ «Δέχου παρ' ἡμῶν». Εἴτα ἔφαλεν Αἴνους, Δυξιολογίαν, ἐδιάβασεν «Ωρας καὶ Μετάληψιν, πρὸς χάριν ὅλων τῶν ἡτοίμασμένων διὰ τὴν Θείαν Κοινωνίαν, καὶ εἰς τὴν Λειτουργίαν πάλιν ὅλα, Τυπικά, Μακαρισμούς, Τρισάγιον, τὸ Χερούβικόν, τὸ «Ἄι γενεαὶ πᾶσαι», τὸ Κοινωνικόν, κτλ. κτλ.

«Ολα αὐτὰ τὰ ἐνθυμεῖτο ἀκόμη, ὡς νὰ ἔτον χθές, δὲ γέρο - Φραγκούλας, καὶ εἶχον παρέλθει δεκαπέντε ἔτη ἔτοτε. Ἀκόμη καὶ μικρά τινα φαιδρὰ ἐπεισόδια, τὰ δποῖα συνέβησαν. εἰς τὴν Λιτήν, μικρὸν πρὸς τοῦ μεσονυκτίου, κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς ιερᾶς εἰκόνος εἰς τὸ ὑπαίθρον. Ἐπειδὴ αἱ γυναικες εἶχαν κολλήσει πολλὰ καὶ χονδρὰ κηρία, τὰ πλεῖστα ἔργα αὐτῶν τῶν ἰδίων χειρομάλακτα, τὰ δὲ κηρία συμπλεκόμενα εἰς δέσμας καὶ περιπλοκάδας ἀπὸ τὸν Παναγιώτην τῆς Ἀντωνίτσας, τὸν πρόδυμον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ιερᾶς πανηγύρεως, εἶχαν λαμπαδιάσει, εἰς μίαν στιγμὴν ὅλιγον ἔλειψε νὰ πάρῃ φωτιὰν τὸ φελόνι τοῦ παπᾶ, εἶτα καὶ τὸ γένειόν του. Τότε δὲ Παναγιώτης τῆς Ἀντωνίτσας, μὴ ενδίσκων ἄλλο προχειρότερον μέσον, ἥρπαζε τὰς δγκώδεις δέσμας τῶν φλεγόντων κηρίων, τὰς ἔφερε κάτω εἰς τὸ ἔδαφος, κ' ἐπάτει δυνατὰ μὲ τὰ τσαρούχια του διὰ νὰ τὰ σβύσῃ. Αἱ γυναικες δυσφοροῦσαι ἔγογγυνον, νὰ μὴν πατῇ τὰ κηρία, γιατὶ εἶνε κρῦμα. Εἰχε τὰς δίκαιαν παρεστάτων, υἱὸς πλουσίου τοῦ τόπου, ἀπὸ ἔκεινους οὔτινες εἰς τὸ ὑστερὸν κατέστησαν δανεισταὶ τοῦ Φραγκούλα—καὶ δοτις ἐλέγετο δτὶ ἐμελέτα εἰς τὰς ἐκλογὰς νὰ βάλῃ κάλπην ὡς ὑποψήφιος δήμαρχος,—ἥκούσθη νὰ λέγῃ δτὶ πρόπετι νὰ μάθουν νὰ κάμνουν «οἰκονομία, οἰκονομία στὰ κηρία!... ἡ νύχτα μεγαλώνει. . . Ισημερία τώρα, κοντεύει. . . ἔχει νύκτα. . .»

«Ἄλλ' αἱ γυναικες, ἐνῷ ἥξενται, καλλίτερα ἀπὸ ἔκεινον, δλας τὰς οἰκονομίας τοῦ κόσμου, δὲν ἔννοοῦσαν τί θὰ πῆ «οἰκονομία στὰ κηρία», ἀφοῦ ἀπαξ εἶνε ἀγροασμένα καὶ πληρωμένα, καὶ εἶνε μελετημένα καὶ ταμένα ἔξ ἀπαντος νὰ καοῦν, διὰ τὴν χάριν τῆς Παναγίας. Μία ἀπ' αὐτάς, γερόντισσα, ἀνεπόλησε κάτι τι δι' ἔνα θαῦμα, τὸ δποῖον εἶχεν ἀκούσει ἀπὸ τὸ συναξάρι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, δπον δ «Ἀγιος, εἰς τὴν Σαλονίτην, ἐπέπληξεν αὐτηρῶς τὸν νεωκόρον, ἔχοντα τὴν μανίαν νὰ σβύνῃ μισοκαμένα τὰ κηρία—καὶ ἡ γερόντισσα ἥρχισε νὰ τὸ διηγῆται χθαμαλῇ τῇ φωνῇ εἰς τὴν πλησίον της: «Ἀδελφὲ Οντήσιμε, ἀφες νὰ καοῦν

τὰ κηρία, δσα προσφέρουν οἱ χριστιανοί, καὶ μὴ ἀμαρτάνῃς. . .»

Τὴν ἴδιαν ὥραν συνέβη καὶ τοῦτο. Ἐνῷ δ παπᾶς ἀπήγγειλε τὰς μαροὰς αἵτησεις τῆς Λιτῆς, ἐπισυνάπτων καὶ τὰ ὄνόματα ὅλα, ζωτανὰ καὶ πεθαμένα, δσα τοῦ ἔχοντος ὑπαγορεύσει ἀφ' ἐσπέρας αἱ εὐλαβεῖς προσκυνήτριαι, δ Φραγκούλης ἔφαλλε μεγαλοφώνως τὸ τριπλοῦν «Κύριε Ελέησον» μὲ τὴν χονδρὴν φωνὴν του, καὶ μὲ δλον τὸ πάθος τῆς ψαλτικῆς του. Τότε δ μπάρμπα Δημητρός, δστις ἐφαίνετο νὰ εἶχε πειφαχθῆ δλίγον, ἵσως διότι δ Φραγκούλας ἐν τῇ ψαλτομανίᾳ του δὲν τοῦ ἐπέτρεπε νὰ πῆ κ' ἔκεινος ἔνα τροπαράκι σωστὸ (διότι ἄμα ἥρχισεν δημητρός τὸ δικό του, δ Φραγκούλας, μὲ τὴν γερήν, κεφαλικὴν φωνὴν του, ἐκθύμως συνέψαλλε, τοῦ ἥρπαζε τὴν πρωτοφωνίαν, καὶ ὑπέτασσε καὶ ἐκάλυπτε τὴν ἀσθενή καὶ τερετί ζουσαν φωνὴν ἔκεινον), ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ τοῦ κάμη παρατήρησιν.

— Πειδ σιγά, πειδ ταπεινά, κύρῳ Φραγκούλης ιγανώτερα νὰ τὸ λες τὸ Κύριε ἐλέησον, γιατὶ δὲν ἀκούονται τὰ ὄνόματα, καὶ θέλουν δ γυνίκες νὰ τ' ἀκοῦνε.

Είχε κάπιος δίκαιον, διότι πράγματι αἱ γυναικες ἀπήγουν νὰ λέγωνται ἐκφώνως τὰ ὄνόματα, δσα εἶχαν εἶπη εἰς τὸν παπᾶν νὰ γράψῃ. «Ἐννοοῦσαν νὰ τ' ἀκούῃ κι' δ Θεός κ' ἡ Παναγία κι ὅλος δ κόσμος. Η καθεμία ἥθελε δτὶ «τὰ δικά της τὰ ὄνόματα», καὶ νὰ τ' ἀναγνωρίσῃ, καθὼς ἀπηγγέλλοντο ἀράδιαστά. «Ἀλλως θὰ εἶχαν παράπονα κατὰ τὸν παπᾶ, κι' δ παπᾶς ἀν ἥθελε νὰ φάγῃ κι' ἀλλοτε, εἰς τὸ μέλλον, προσφορές, ὁφειλε νὰ τὰ ἔχῃ καλὰ μὲ τῆς ἐνορίτισσες.

Τότε εὶς τὸν παρεστάτων, υἱὸς πλουσίου τοῦ τόπου, ἀπὸ ἔκεινους οὔτινες εἰς τὸ ὑστερὸν κατέστησαν δανεισταὶ τοῦ Φραγκούλα—καὶ δοτις ἐλέγετο δτὶ ἐμελέτα εἰς τὰς ἐκλογὰς νὰ βάλῃ κάλπην ὡς ὑποψήφιος δήμαρχος, δηνοοῦσαν νὰ τὸν στηρίξει τοῦ πατρός της, εἰς τὸ «κελλί του», δπον καθώκει εἰς τὴν ἀνωφερῇ ἐσχατιὰν τῆς πολίχνης, καὶ τὴν ἔγειμε περιποιήσεις καὶ τρυφόρτητας.

Αὐτὴ μόνη ἐδέχετο προθύμως τοὺς πατρικοὺς χαλινούς, ἐνῷ τὰ ἄλλα τέκνα δὲν ἥρχοντο ποτὲ πλησίον τοῦ πατρός των, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνος τὴν ὄντομαζε «τὸ εὐάγωγο». Καθημερινῶς ἐτρεχε νὰ τὸν εὐρειε, καὶ δὲν ἔπαινε νὰ τὸν παρακαλῇ.

— «Ελα, πατέρα, στὸ σπίτι μὴ μᾶς ἀφήσης, λέγ' δη μητέρα, ζωνταρφανά.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐτρεξε δρομικά, φαιδρά, καὶ πνευστιῶσα τὸν εἶπε.

— Τάμαθες, πατέρα; . . . Θὰ παντρέψουμε τ' Αργυρώ μας . . . «Ελα στὸ σπίτι, γιατὶ δὲν εἶνε πρέπο, λέγει δη μητέρα, νὰ εἶστε χωρισμένοι δεσεῖς, ποῦ θὰ παντρευτῇ τ' Αργυρώ μας . . . γιὰ νὰ μὴν κακιώσῃ δ γαμπρός! . . .

Τῷ διητοι δ Φραγκούλας ἐπείσθη, κ' ἐφιλιώθη μὲ τὴν σύγυγον του. Ήρραβώνισαν τὴν Αργυρώ μας μεταξὺ τοῦ παλαιοῦ ἀνδρογύνου, καὶ μ' ἔνα γεροντόπαιδον μαζί, τὸ δποῖον ἥλθεν εἰς τὸν

κόσμον σχεδὸν συγχρόνως μὲ τὸν γάμον τῆς πρωτότοκου.

Τότε ἡ Κούμπω, ἥτις εἶχε γείνη δεκατριῶν ἑτῶν, δὲν ἔπαινε νὰ τρέχῃ πλησίον τοῦ πατρός της, καὶ νὰ τὸν παρακινῇ ν' ἀγαπήσῃ μὲ τὴν μητέρα.

Μίαν ἡμέραν, θλιβερὰ τοῦ εἶπε:

— Δὲν θὰ μπορῶ πλέον νάρχωμαί οὔτε στὸ κελλί σου, πατέρα. . . Εἶνε κάτι κακὲς γυναικεῖς, ἔκει στὸ μαχαλᾶ, στὸ δρόμο ποῦ περνῶ, καὶ τῆς ἄκουσα ποῦ λέγανε, καθὼς περνοῦσα: «Νὰ τὸ κορίτσι τῆς Φραγκούλαινας, ποῦ τὴν ἔχει ἀπαρατήσει ὁ ἀντρας της...» Δὲν τὸ βασιῶ πλέον, πατέρα...

Τῷ ὅντι παρηλθον τρεῖς ἡμέραι, καὶ ἡ Κούμπω δὲν ἔφαντι εἰς τὸ κελλὶ τοῦ πατρός της. Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἦλθε πολὺ ωχρὰ καὶ μαραμένη, ἔφαίνετο νὰ πάσχῃ:

— Τί ἔχεις, κορίτσι μου, τῆς εἶπεν ὁ πατήρ της.

— "Αν δὲν ἔλθῃς, πατέρα, τοῦ ἀπήντησεν ἀποτόμως αἴφνης, μὲ παράπονον καὶ μὲ πνιγμένα δάκρυα, νὰ ξεύρῃς, θὰ πεθάνω ἀπ' τὸν καῦμό μου!..

— "Ερχομαι, κορίτσι μου, εἶπεν ὁ Φραγκούλης.

Τῷ ὅντι, τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐπῆγε εἰς τὴν οἰκίαν. 'Αλλ' ἡ νεαρὰ κόρη ἔπεσε πράγματι ἀσθενής, καὶ εἶχε δεινὸν πυρετόν. "Οταν ὁ πατέρας ἦλθε παρὰ τὴν κλίνην τῆς, καὶ τῆς ἀνήγγειλεν ὅτι ἔκαμεν ἀγάπην μὲ τὴν μητέρα της, διὰ νὰ χαρῇ, ἥτον ἀργὰ πλέον. 'Η τρυφερὰ παιδίσκη ἔμαράνθη ἐξ ἀγνώστου νόσου, καὶ οὔτε φάρμακον οὔτε νοσηλεία ἰσχυσε νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ εἰς τὸν πρόσκαιρον κόσμον. 'Έκοιμήθη χωρὶς ἀγωνίαν καὶ πόνον, ἔξεπνευσεν ὡς πουλί, μὲ τὴν λαλιὰν εἰς τὸ στόμα.

— Πατέρα! πατέρα! στήν Παναγία νὰ κάμετε μιὰ λειτουργία... μὲ τὴν μητέρα μαζί.

Εἶπε καὶ ἀπέθανε.

Ο Φραγκούλης ἔκλαυσεν ἀπαρηγόρητα ἐ-

κλαυσεν ἀχόρταστα, διμοῦ μὲ τὴν σύζυγον του .. . Κατόπιν ἀπεσύρθη, κ' ἔξηκολούθησε νὰ κλαίῃ μόνος του, εἰς τὴν ἐρημίαν . . .

Ο τελευταῖς οὕτος χωρισμὸς ἥτον μᾶλλον φιλικὸς καὶ μὲ τὴν συνάνεσιν τῆς Σινιώρας, ἥτις ἔβλεπεν ὅτι ὁ γέρων σύζυγός της ἐπεθύμει μᾶλλον νὰ γείνῃ μοναχός. Ο Φραγκούλης ἐνθυμεῖτο τὴν τελευταίαν σύστασιν τῆς Κούμπως, « μὲ τὴν μητέρα μαζί ». Μόνον ἐν παροδικὸν πεῖσμα τοῦ εἶχεν ἔλθει. Τοῦ ἐφάνη ὅτι αἱ ἵδιαι ἀδελφαὶ της, ἡ ὑπανδρος, καὶ ἡ ἄλλη ἡ δευτερότοκος, δὲν τὴν ἐλυπήθησαν ὅσον ἔπεσε, δὲν τὴν ἐπένθησαν ὅσον τῆς ἤξιζε, τὴν ἀτυχῆ μικράν, τὴν Κούμπω. Ἐκτοτε ἔξηκολούθει νὰ ξῆ διλομόναχος πάλιν, τώρα, « ἐπὶ γήρατος οὐδῆ ». Καὶ ἐνθυμεῖτο τὸν στίχον τοῦ Ψαλτηρίου. « Μὴ ἀπώσῃ με εἰς καιρὸν γήρως... καὶ ἔως γήρως καὶ πρεσβείου μὴ ἔγκαταλίπης με ».

Καὶ τὴν ἡμέραν αὐτήν, τὴν παραμονὴν τῆς Κοιμήσεως πάλιν, τὸν εὐρίσκομεν νὰ κάθηται εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναΐσκου, καὶ νὰ καπνίζῃ μελαγχολικῶς τὸ τισμόποιον του, μὲ τὸν ἥλεκτρινον μαρμόν . . ἀναλογίζομενος τόσα ἀλλα καὶ τοὺς δχληροὺς δανειστάς του, οἱ δποῖοι τοῦ εἶχαν πάρει ἐν τῷ μεταξὺ τὸ καλλίτερον κτῆμα· ἔνα δλόκληρον βουνόν, ἔλαιωνα, ἄμπελον, ἀγρὸν μὲ ὄπωροφόρα δένδρα, μὲ βρύσιν, μὲ ρέα καὶ νερόμυλον . . . καὶ νὰ ἔκχυνῃ τὰ παράπονά του εἰς θρηνάδεις μελῳδίας πρὸς τὴν Παναγίαν.

« Ἐκύκλωσαν αἱ τοῦ βίου μου ζάλαι, ὥσπερ μέλισσαι κηρίον, Παρθένε . . . »

Κ' ἐπόθει δλοψύχως τὸν μοναχικὸν βίον, δλίγον ἀργά, κ' ἐπεκαλεῖτο μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὸν « Γλυκασμὸν τῶν Ἀγγέλων, τῶν θλιβομένων τὴν χάραν », δπως ἔλθῃ εἰς αὐτὸν βοηθὸς καὶ σώτειρα·

« ἀντιλαβοῦ μου καὶ ρῦσαι,
τῶν αἰωνίων βασάνων. . . »

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

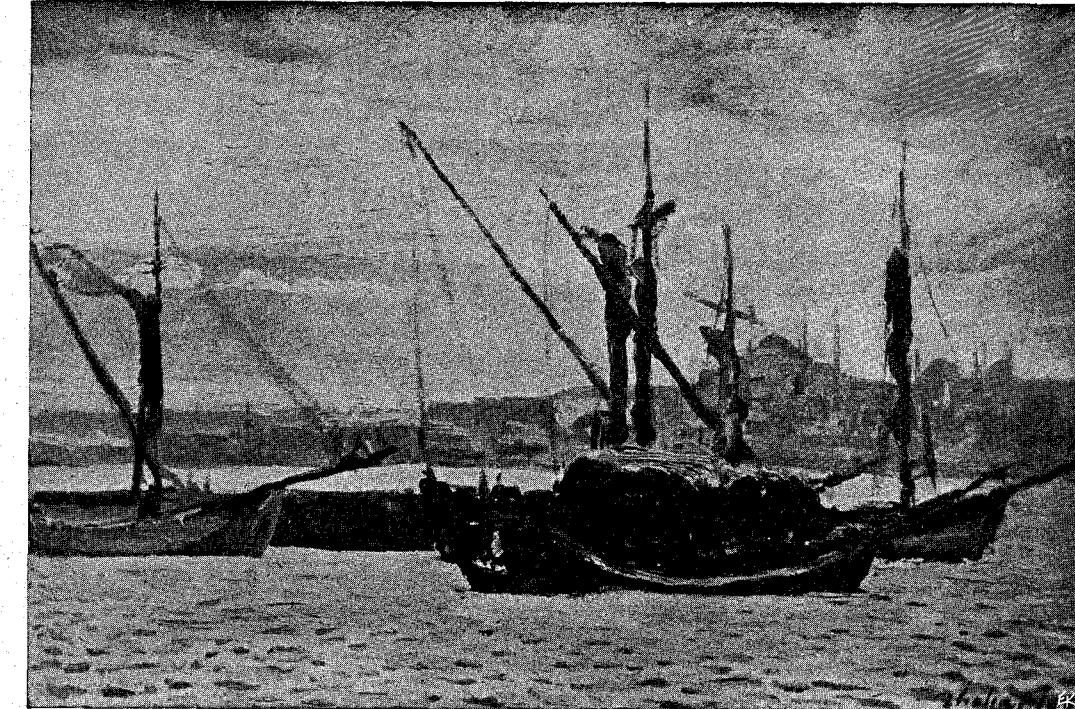

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

« Ὡσπερ οὐ βασιλεὺς, ἀλλ' ἐποκριτής, μεταμ-
φίεννται χλαμύδα φαιὰν ἀντὶ τῆς τραγι-
κῆς ἐκείνης, καὶ διαλαθὼν ὑπεχόρησεν. »
Πλούταρχος, Βίος Δημητρίου.

Σὰν τὸν παραίτησαν οἱ Μακεδόνες
κι ἀπέδειξαν πῶς προτιμοῦν τὸν Πύρρο,
δι βασιλεὺς Δημήτριος (μεγάλην
εἶχε ψυχὴ) καθόλου — ἔτοι εἶπαν —
δὲν φέρθηκε σὰν βασιλεὺς. Ἐπῆγε
κ' ἔβγαλε τὰ χρυσὰ φορέματά του,
καὶ τὰ ποδήματά του πέταξε
τὰ δλοπόρφυρα. Μὲ ροῦχ' ἀπλὰ
γρήγορα ντύθηκε καὶ ἔσφυγε.
Κάμνοντας δμοια σὰν ἡθοποιὸς
ποῦ δταν ἡ παράστασις τελειώσει
ἀλλάζει φορεσιὰ κι ἀπέρχεται.

K. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΣΤΟ ΔΙΜΑΝΙ

ΥΠΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΩΡΑ

MIA EKATONTAETHRIΣ

Α

Τῇ δεκάτῃ Ιουνίου συνεπληρώθησαν ἑκατὸν τέτη, ποῦ ἀπέθανεν ἐνενηκοντούτης εἰς τὴν ὁδοσικὴν μονὴν τοῦ ἄγ. Ἀλεξάνδρου Νεύσκη ὃ ἡγεμὼν τὸν ἔλλήνων λογίων κληρικῶν, τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀκμασάντων, καὶ ἔνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἄνδρας τοῦ δεκάτου ὅγδουν αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ, ὃ Εὐγένιος Βούλγαρης ὃ δοποῖος διδάσκων, συγγράφων, ἐρμηνεύων, συζητῶν, ἵτο ὃ προσάγγελος τῆς πνευματικῆς τῆς Ἐλλάδος ἀναπλάσεως. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ φιλολογικῆς ἀξίας του, ἡ προσωπικότης αὐτοῦ εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσα, διὸ διὰ τῆς δράσεως αὐτοῦ, δύος διὰ τῆς τοῦ Νικηφόρου Θεοτόκη καὶ ἄλλων πρὸ τῆς ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως ἐπιφανῶν, παρίσταται ἀδιάστατος ἡ συνέχεια τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ Ἐθνους ἡμῶν ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοῦ περιόδου διὰ μέσου τῶν θλιβεών τῆς δουλείας χρόνων καὶ μέχρις ἡμῶν.

Ἐνῷ ἀκόμη ἵτο εἰς τὴν ζωὴν ἐθεωρεῖτο μεγάλος ἀπὸ τοὺς ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς ἀγαπῶντας τὴν ἔλληνικὴν πρόσδοτον τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν. Ὁ Κοραῆς, τῷ 1803, γράφων εἰς τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἐν Ἐλλάδι πολιτισμοῦ, ἔλεγε τὰ ἔξῆς περὶ τοῦ Βουλγάρεως: «Ο ἀξιοσέβαστος οὗτος ἱεράρχης εἶνε σήμερον ὁ κορυφαῖος τῶν πεπαιδευμένων τοῦ ἔθνους. Ἐκ τῶν πρῶτον συνετέλεσε δραστηριώτατα εἰς τὴν ἡθικὴν μεταβολήν, τὴν ἥδη τελούμενην μεταξὺ τῶν Ἐλλήνων. Ἀποδίδω αὐτῷ εὐχαριστώς τὸν ἐπιβάλλοντα φόρον, τὸν δοποῖον τὸ ἔθνος ὁφείλει εἰς αὐτὸν καὶ θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὴν ἄμιλλαν διηγειρευεῖν εἰς τὴν ψυχήν μου, διὰ τὴν ἡμην ἀκόμη νέος, ἡ δημοσίευσις τῆς λογικῆς του, καὶ εἰς τὴν ἄμιλλαν ἐκείνην ὁφείλω τὰ ὀλίγα φῶτα, τὰ δοποῖα χατέχω σήμερον.» Ο Σέργιος Μακραῖος τὸν ἐκάλεσε τρισμέγιστον. Ἐπειτα δὲ Κούμας δεύτερον Πλάτωνα καὶ δὲ Ρίζος Νερουλὸς σπάνιον ἄνδρα.

Ο Εὐγένιος Βούλγαρης ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ τὴν 11 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1716, ἡμέραν ἀξιομνημόνευτον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς νῆσου ταύτης ἀπὸ τὴν τρομερὸν τῶν Τούρκων πολιορκίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάσθη Ἐλευθέριος. Ο πατὴρ τοῦ ἐκαλεῖτο Πέτρος Βούλγαρης καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, ἡ δὲ

ΑΛ

Εὐγένιος Βούλγαρης

μῆτρος τοῦ ὀνομάζετο Ιωάννα Πιραμιδιώτου καὶ κατήγετο ἀπὸ τὴν Ηπειρον. Ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τοῦ Ιερεμία Καβαδία. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἶχε δείξει κλίσιν διὰ τὴν ιερωσύνην. Οἱ Ἐλληνες τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μόνον ὡς κληρικοὶ ἥδυναντο ἀκωλύτως νὰ διαπρέψωσιν.

Νέος μετέβη εἰς τὴν σχολὴν τῆς Ἀρτας. Ὁ ἀρχιερέας τῆς πόλεως ταύτης ἀδικῶς εἶχε θέσει εἰς ἀργίαν θερέα, ὁ δοποῖος θέλων νὰ ζητήσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Πατριάρχου, παρεκάλεσε τὸν Βούλγαρην νὰ τοῦ γράψῃ ἀναφοράν. Ὁ Πατριάρχης ἐγράψει τῷ ἀρχιερεῖ περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ θερέως ἀπὸ τῆς ποιῆς, ἀλλὰ συγχρόνως ἐζήτησε νὰ μάθῃ τὸν γράψαντα τὴν ἀραίαν ἀναφοράν. Ἀφοῦ δὲ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἔγεινε γνωστόν, δὲ Βούλγαρης ἔχασε τὴν εὔνοιαν τοῦ ἀρχιερέως καὶ κατέφυγε διὰ νὰ ἔξαπολουμήσῃ τὰς σπουδάς του εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ιωαννίνων. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐχειροτονήθη ἱεροδιάκονος μετονομασθῆς Εὐγένιος. Μετὰ ταῦτα πρὸς τελειοποίησιν μετέβη εἰς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Ἐπτανησίων. Εἰς τὴν Βε-

νετίαν ἐπῆγε πρῶτα καὶ ἐπειτα εἰς Πατάριον, ἔνθα ἔγινε διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας καὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ ἀπέκτησε πολλὰς ἄλλας γνώσεις.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του, προσκληθεὶς τῷ 1742 εἰς Ιωαννίνα, ἐγένετο πρόοιστάμενος τῆς Μαρουσιάς σχολῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ διδάσκων ἡκολούθει τὰ συστήματα τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, ἐθεωρήθη ἀσεβῆς καὶ ἄθεος ἀπὸ τοὺς πολὺ εὐσεβεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς στενοκεφάλους· εἰς μάτην προσεπάθει νὰ ἀναιρέσῃ τὰς ὀδίκους κατηγορίας. Οἱ φιλονεροὶ ὠπλίσθησαν διὰ τὸν ὅπλον τῆς θρησκείας. Ὁ Μπαλᾶνος Βλασόπουλος, ὁ δοποῖος κατεφέρθη κατὰ τῶν νεωτέρων θεωριῶν, ἐκηρύχθη ἐχθρὸς αὐτοῦ ἀσπονδος. Ὁ Εὐγένιος, πρὸς ἀποφυγὴν σκανδάλων, ἀποχωρήσας τὸ 1750 ἀπὸ Ιωαννίνων, μετέβη εἰς Κοζάνην διποὺ τὸν εἶχον προσκαλέσει ὡς σχολάρχην. Ἀναχωρῶν ὅμως ἐξ Ιωαννίνων, ἀφῆκεν ὀπαδοὺς καὶ προμάχους τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας. Ἡ φήμη του ὡς σοφοῦ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα διεδόθη εἰς δῆμην τὴν Ἀνατολήν καὶ ἤχοις νὰ μεταδίδεται εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Τῷ 1753 προσεκλήθη ὡς ἀρχηγέτης τῆς Ἀθωνιάδος οἰκουμενικῆς ἀκαδημίας ἔνθα ἐδίδαξεν εὐδόκιμως μέχρι τοῦ 1759. Πανταχόθεν συνέρρεον ἔκει κατὰ ἐκατοντάδας οἱ μαθηταὶ ἵνα διαχθῶσιν. Ὁ Εὐγένιος εἰς τὴν πύλην τῆς ἀκαδημίας ταύτης ἐγράψει τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην κατὰ μίμησιν τοῦ Πλάτωνος·

Γεωμετρήσων εἰσίτω, οὐ κωλύω.
Τῷ μὴ θέλοντι συνηγήσω τὰς θύρας.

Περίεργον εἶνε δτὶ δὲ Κύριλλος, δστις προσεκάλεσε τὸν Εὐγένιον, δὲ διδάχθη ἐπειτα τὸν κατέτρεξε πολὺ, καὶ μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀκαδημίαν κινδυνεύων ἄλλως νὰ ἐνιλισθῇ ὑπὸ τῶν μαθητῶν· διότι κατώρθωσεν δὲ Κύριλλος νὰ διεγίῃ ἐνατίον του διασκάλοντος καὶ μαθητάς, ἡγουμένους καὶ μοναχούς. Ὁ Εὐγένιος ἀφηγούμενος δσους ὑπέστη διωγμούς παρὰ τῶν μοναχῶν, καταγγέλλει τῶν ἀντιφερομένων φατοιῶν τὰς παραβάσεις καὶ παρανομίας. Μετὰ τὴν ἀνακάρασην τοῦ Εὐγένιον ἡ σχολὴ αὐτὴ παρήκμασε, κατὰ τὴν περιγραφήν, ἦν μᾶς δίδει Ιάσιπος δὲ Μοισιόδαξ. Ὁ Εὐγένιος διὰ νὰ ἡσυχάσῃ, μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ὀλίγον ἔμεινε διότι προσκληθεὶς ὑπὸ Σεραφείμ δευτέρου, δὲ δοποῖος ἵτο ἀνθρωπος γραμμάτων καὶ ἥγαπα αὐτὸν, ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς

Πατριαρχίας Ἀκαδημίας τῷ 1760. Ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ἔκει ὀλίγον ἔμεινε διότι ἐδημούργησαν κατ' αὐτοῦ νέας συκοφαντίας καὶ σκευωρίας. Ἡ πτῶσις τοῦ πατριάρχου Σεραφείμ, δὲ δοποῖος τὸν ἥγαπα, ἵτο δυστύχημα τοῦ· Ὁ ἀμέσως διάδοχος Ιωαννίκιος δὲν περιεποιήθη τὸν Εὐγένιον, οὐδὲ δὲ κατόπιν Σαμουῆλ, δστις δὲν παρεδέχει τὰς καινοτομίας του, ἐθεώρει μάλιστα αὐτὸν ἀγνώμονα πρὸς τὸν Κύριλλον! Ὁ Εὐγένιος τότε ἤναγκάσθη νὰ ἀφίσῃ τὸ διαδασκαλικὸν στάδιον διότι γενικῶς ἐθεωρεῖτο νεωτεριστής καὶ ἐλευθερόφρων. Ἐκήρυττον οἱ συντηρητικοὶ δτι εἰσήγαγεν εἰς τὸ γένος κακοδοξίας καὶ ἐτεροδιδασκαλίας. Τοῦτο ἵτο δυστύχημα διὰ τὴν Ἐλληνικὴν τότε παιδείαν διότι δὲν φραδῆς διδάσκαλος, ἀν δὲν κατεδικεῖτο καὶ δὲν ἀφίνε διὰ παντὸς τὴν Ἐλληνικὴν γῆν, θὰ ἵτο ὠφέλιμος περισσότερον διὰ τῆς διδασκαλίας του.

Ἀπελθὼν εἰς Γερμανίαν, ἔγνωρισεν ἔκει τὸν Θεόδωρον Ορλώφ, δστις τὸν ἐσύστησεν εἰς Αἰκατερίνην τὴν Β. προστάτιαν τῶν λογίων καὶ καλλιτεχνῶν, προστατεύσασαν ἐπειτα καὶ τὸν Βούλγαρην.

Διηγοῦνται πολλά, περὶ τῆς ἐν Γερμανίᾳ διαμονῆς τοῦ Εὐγένιον. Περιπατῶν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν κῆπον τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου καὶ συνομιλῶν μετὰ τοῦ ἀρχικηπουροῦ, ἔδιδεν εὐφυεῖς ἀπαντήσεις. Ο βασιλεὺς ταύτας ακούσας ἔστειλε τῷ Εὐγενίῳ πρόβλημα πρὸς λύσιν. Ὁ Εὐγένιος δχι μόνον τὸ ἔλυσεν ἀλλὰ καὶ προσέθηκε καὶ δύο ἔλληνικοὺς στίχους ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. Ο βασιλεὺς εὐχαριστήθεις προσεκάλεσε τὸν Εὐγένιον, τὸν ἥγαπησε καὶ κατέστη σεν αὐτὸν γνωστὸν εἰς τοὺς ἐν Βερολίνῳ σοφοὺς καὶ θεολόγους.

Η Αἰκατερίνη δρεγομένη τὴν δόξαν συγγραφέως ἐδημοσίευσεν ἔργα, ἐν οἷς καὶ Εἰσήγησεν εἰς τινὰ κάδικα. Τὸ ἔργον τοῦτο λαβών δ μέγας Φρειδερίκος καὶ γνωρίζων δτι ἡ ἀνασσα ἐπειδύμει νὰ μεταφρασθῇ εἰς δλας τὰς γλώσσας, ἐπρότεινε εἰς τὸν Εὐγένιον τὴν εἰς τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασιν, τὴν δποίαν ἔκαμε καὶ ἐξέδωκε τῷ 1771.

Μετὰ τὴν ἀφίξην του εἰς τὴν Πετρούπολιν διωρίσθη βιβλιοθηκάριος τοῦ Α. Α. Μ. Ἐκραγέντος τοῦ πολέμου μεταξύ τους οἰκοδομήσας τὴν Πετρούπολην, δὲ δοποῖος δὲ Ιάσιπος δὲ Μοισιόδαξ. Ὁ Εὐγένιος διὰ νὰ ἡσυχάσῃ, μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην, ἀλλ' ὀλίγον ἔμεινε διότι προσκληθεὶς ὑπὸ Σεραφείμ δευτέρου, δὲ δοποῖος ἵτο ἀνθρωπος γραμμάτων καὶ ἥγαπα αὐτὸν, ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς Οδωμανικοῦ Κράτους.

Τῇ 30 Οκτωβρίου 1775 ἐκειροτονήθη ἵερεὺς καὶ τῇ 1 Οκτωβρίου τοῦ 1776 προεχειρίσθη ἀρχιεπίσκοπος Σλαβονίου καὶ Χερσόνους καὶ ἐπίμονὴν τῆς Ἀνάστης. Ὁ Εὐγένιος ἔπειτα ἤθελε νὰ παριτηῇ, ἀλλ ἡ ἀντοκράτειρα ἀπήντησεν ὅτι θὰ ἔγινετο δεκτὴ ἡ παραίτησις ἀν δῖδις ἤθελε προτείνει ἄξιον διάδοχον.

Τότε ὁ Εὐγένιος ἐσύστησε τὸν συμπολίτην αὐτοῦ Νικηφόρον Θεοτόκην, ἐπίσης σοφόν, γνωρίζοντα καὶ ὁστικὰ τόσον καλὰ ὥστε καὶ νὰ κηρύξῃ ἐν τῇ γλώσσῃ ταύτη. — Καὶ παραιτήθεις τῷ 1779, κατελέχθη μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀντοκρατορικῆς Ἀκαδημίας. Τῷ 1796 ἀπέθανε ἡ προστάτιρα αὐτοῦ Ἀικατερίνη. Συνασθανόμενος τὰς δυνάμεις αὐτοῦ διημέραι ἔξασθενούσας, ἀπεσύρθη τῷ 1802 εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἅγιου Ἀλεξάνδρου Νεύσκη διόπου καὶ ἀπέθανε μετὰ τέσσαρα ἔτη⁽¹⁾.

B

Ως λόγιος ἔξεταζόμενος ὁ Εὐγένιος Βούλγαρης είνε ὁ πολυμαθέστερος καὶ ὁ πολυγραφότερος τῶν ἑλλήνων συγγραφέων κατὰ τὴν δεκάτην ὁδγόην ἐκατονταετηρίδα καὶ προεξάρχων εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.² Αν καταγράψωμεν ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα, πρωτότυπα, μεταφράσεις, ἐκδόσεις συγγραφέων, μόλις Ἰσως ἀρκεῖ ἔνα τεῦχος τῶν Παναθηναίων. Εγραφε μὲν ἐνχέρειαν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν καὶ ἡτο καλλιτέχνης τοῦ ἡρωϊκοῦ ἔξαμέτρου. Κάτοχος ἐπίσης τῆς λατινικῆς, ἵταλικῆς, γαλλικῆς, γερμανικῆς, ἑβραϊκῆς καὶ ρωσικῆς. Λέγεται ὅτι ἔγνωριζε τὴν χαλδαϊκήν, ἀραβικήν, καὶ τουρκικήν.

Ἐύφυης καὶ ἔξαιρετικῆς ἀντιλήψεως, προικισμένος μὲ μνήμην θαυμαστήν, καὶ φιλεργίαν ἔχων ἀκαταπόνητον, διεκρίνετο μᾶλλον διὰ τὸ πολυσχιδὲς τῶν γνώσεων αὐτοῦ, φιλολογικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ φιλοσοφικῶν, παρὰ διὰ τὴν παραγωγικὴν αὐτοῦ πρωτοτυπίαν. Ισχυρὰ τῆς ἰδίας τοῦ ὑπεροχῆς συνείδησις κατέστησεν αὐτὸν ἄκαμπτον εἰς τὰς ἴδεας τοῦ καὶ ἐπίμονου εἰς τὰς γνώμας τοῦ.

Ἡ τοιαύτη ἐκδήλωσις τῆς προσωπικότητός του ἔγένενησεν εἰς αὐτὸν ἐχθροὺς καὶ κατέστησε τὴν ζωὴν του ἱκανῶς περιπετειώδη.

Διέδιδαν διὰ ἡτο ἀσεβῆς καὶ ἄθεος, ἐνῷ αὐ-

¹ Ἀποθανόντος τοῦ Εὐγένιου ἡ τότε Ἐπιάρχος Πολιτεία, διέταξε τὴν ἴδρυσην μαρμαρίνου μνημείου. Τὸ πρόπλασμα ἐκ γύψου είχε γίνει, ἀλλ ἔπειτα ἐμάταιον ἡ ἐκτέλεσις.

τὸς ἀνύψωνε διὰ σοφῶν συγγραμμάτων τὴν Ὁρθοδοξίαν· διὰ δὲν ἔγνωριζε νὰ διδάξῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλώσσαν, ἐνῷ αὐτὸς διὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἐθαυμάζετο ὡς ἑλληνιστής, ἀδιάφορον ἀν σῆμερον δ. κ. Κόντος τοῦ εὑρίσκη λάθη. Τῷ 1766 ἐδημοσίευσεν ὁ Εὐγένιος τὴν Λογικὴν του, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλώσσαν. Τὸ πόνημα τοῦτο πολὺ ἀνύψωσε τὸν σοφὸν Κερκυραῖον.³ Ἡ ἀνάγνωσίς της ἐθεωρεῖτο ἀπαραίτητος εἰς δοσούς τότε κατεγίνοντο εἰς τὰ γράμματα. Ἡτο τὸ ἀγαπητότερον τοῦ Εὐγενίου βιβλίον διὰ τοὺς τότε ἐγγραφικάτους καὶ τὸ δημοτικόν διάλογον. Ἡ Λογικὴ του ἔτι καὶ σήμερον ἔχει τὴν ἀξίαν της ὡς εὐρετήριον τεχνικῶν ὅρων. Ὁ Εὐγένιος, κυρίως ἔχων μαθηματικὸν καὶ φιλοσοφικὸν νοῦν, οὐδεμίαν ἐδημοιούργησε μίδιαν φιλοσοφικάν, ἡκολούθησε δὲ περισσότερον τὸν Βόλφ καὶ ἄλλους μεγάλους ἔπειτα, ἀπὸ τοὺς ὅποιους καὶ ἀρκεῖς ἔχοιγήν μεθηριμήνευν δ. τι ἔνδομιζε καλλίτερον. Ἡγέτο ἐπίσης εἰς τὰς θεμελιώδεις αὐτοῦ σκέψεις ἐκ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος. Εἶνε δὲ κορυφαῖος Ἰσως τῶν νέων φιλοσοφησάντων Ἐλλήνων.

Μετὰ τὴν Λογικὴν ἔγραψε τὴν Μεταφυσικὴν καὶ τὰ Ἀρέσκοντα τοῖς φιλοσόφοις. Μετέφρασε δὲ πλείστα φιλοσοφικά, μαθηματικὰ καὶ φυσικὰ ἔργα. Τῷ 1805 ἐτύπωσε τὸ Περὶ Συστήματος τοῦ Παντός, κατὰ τοῦ Κοπερνικείου συστήματος, διὰ δηλίος κινεῖται καὶ ἡ γῆ ἵσταται, διὰ νὰ γίνῃ συνήγορος τῶν Ἅγιων Γραφῶν. Ἔγραψε καὶ τὸ Θεολογικὸν ὅπερ είχε μείνει ἐνέκδοτον καὶ τὸ ὅποιον ἐδημοσίευθη μόλις τῷ 1872. Ἐπίσης ἔγραψε καὶ ἄλλα πολλὰ θρησκευτικά. Μετέφρασε καὶ τὸ Περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἄγιον Πρενύματος τοῦ Ζορνικαβίου καὶ ἄλλα. Αἱ περισσότεραι τῶν μεταφράσεών του ἦσαν ἐκ τοῦ λατινικοῦ. Μεταξὺ τούτων συγκαταλέγονται καὶ αἱ καθ' Ὁμηρον ἀρχαιότητες καὶ αἱ Κερκυραῖα ἀρχαιολογίαι δημοσιεύθεισαι τῷ 1804 ἐν Μόσχᾳ. Εἶνε ἔργον τοῦ σοφοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν δυτικῶν Κερκυραῖος Κουνερίουν. Μεταξὺ τῶν ματαιοπονημάτων τοῦ Εὐγενίου εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ εἰς ἡρωϊκὸν ἔξαμέτρους στίχους μετάφρασις τῶν Γεωργικῶν (1786) καὶ τῆς Αἰνειάδος τοῦ Βιργίλιου (1791) μὲ σημειώσεις. Ἐδειξε μόνον διὰ ἀριστοτέχνης τοῦ ἀρχαίου ἔξαμέτρου μ' ὅλας τὰς ἐνίστε χασματίδας καὶ τὰ παραγεμίσματα τῶν ἀρχήστων συνδέσμων. Καιρὸς χαμένους, διότι μὲ τὴν γλώσσαν τῆς μεταφράσεως ἐδιαβάσθη ἀπὸ ὀλιγίστους καὶ ἐλλησμονήθη. Ἐπίσης μετέφρασε ἐκ τοῦ ρωσικοῦ καὶ διά-

φροα ποιήματα ἀχρηστα διὰ τὸν ἑλληνισμόν. Μεταξὺ τῶν ἐκδόσεων τῶν γενομένων παρὰ τοῦ Ἐνγενίου εἶνε καὶ ἡ τοῦ βιζαντινοῦ μοναχοῦ Βρυεννίου εἰς τόμους τρεῖς, ἀνωφελής καὶ αὐτή.

Ο Εὐγένιος ἐξετιμήθη πολὺ διὰ τὴν μεγάλην του σοφίαν. Μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ μακροῦ του βίου εἰργάσθη φιλοπόνως. Ἡς ἔδωμεν τοῦ μεγάλου τούτου ἐργάτου τῆς διανοίας πῶς δυνάμεθα κατ' ἀξίαν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν τότε δούλων Ἐλλήνων. Ἡδωμεν ἐπίσης ποιὸν τὸ αἴτιον διὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του φυλάττονται ἀχρηστα εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ σπανίως συμβουλεύονται ἀπὸ φιλολόγους ἢ ιστορικοὺς καὶ διὰ ἄλλα διαβάζονται, οὐδεμίαν παρέχουν πνευματικὴν ὀφέλειαν. Τὸ ἔθνος είχε τότε ἀνάγκην μεγάλων διδακτικῶν καὶ ὀφελίμων βιβλίων, διὰ νὰ διδαχθῇ, νὰ μορφώσῃ τὸν νοῦν, νὰ ἀναθρέψῃ τὴν καρδίαν του. Τοῦτο δὲ Εὐγένιος είχεν ἐγκαίρως ἔννοήσει, ἀλλ ἀπέβλεψεν εἰς τὸ νὰ γράψῃ μᾶλλον διὰ τοὺς ὀλίγους καὶ διὰ διὰ τοὺς πολλούς. Εἰς ἐπίμετρον ἥθηλησε νὰ γράψῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐλληνικήν, ὑποστηρίζων διὰ τὸ τέρεπεν αὐτὴν ὑπαγήσῃ.

Διακόσια χρόνια ἐν τούτοις πρὸ τοῦ Εὐγενίου, ἔννοήσει τὸ ἐσφαλμένον τῆς τοιαύτης ἐλπίδος ὁ κερκυραῖος Σοφιανὸς καὶ ἥρχισε νὰ δημοσιεύσῃ τῷ 1544 βιβλία πρὸς χρήσιν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν δημοτικὴν γλώσσαν, δῆλοι δὲ οἱ σοφοὶ ἔνοι συνεφώνησαν διὰ τοὺς τότε Ἐλληνες: «ἄν ἡθελαν διαβάσει καὶ τὰ γροικοῦν τὰ βιβλία δόπον ἀφῆκαν ἐκεῖνοι οἱ παλαιοὶ καὶ ἐνάρετοι ἀνδρες, εὔκολα ἦθελε διορθωθῆ ἡ ἀπαιδευσία δοπον πλεονάζει εἰς τὸν πολλούς.» Ο Εὐγένιος δυστυχῶς δὲν παρη-

κολούθησεν εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸν τῆς γλώσσης τὸν συμπολίτην Σοφιανόν, οὗτος ἐσκέψθη πόσον ὀφέλησε διδάσκων καὶ συγγράφων οὕτω δικαίως Δαμφόδος, οὗτος δὲ διδώκει προσοχὴν εἰς τὴν φήμην καὶ εἰς τὴν ὀφέλειαν τοῦ ἄλλου Κεφαλλήνος, τοῦ Μηνιάτου, κηρύττοντος μὲ τὴν γλώσσαν τῆς καρδίας τῶν Ἐλλήνων. Ο Εὐγένιος δυστυχῶς ἐξέλεξε, συγγράφων τὰ σπουδαιότερα ἔργα του, τὴν ἀρχαίαν.

Ἐν τῇ Λογικῇ του σαρκαστικῶς κατεδίκασε καὶ ἀπεκήρυξε τὴν ζωτανὴν γλώσσαν ἐκ πάντων τῶν ἐπιστομονικῶν συγγραμμάτων. Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ σοφοῦ ἰεράρχου δικαιώσις δὲν θέτησε οὐδεμίαν παρέχουν πνευματικὴν ὀφέλειαν. Τὸ ἔθνος είχε τότε ἀνάγκην μεγάλων γλώσσαν. Ο Εὐγένιος προσεπάθησε νὰ βελτιώσῃ τὴν καθαρεύουσαν τῶν λογίων γλώσσαν. Άλλ' ἀν κατὰ τὴν γλώσσαν, ἔγραφε μὲ διμαλότητα κατὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ κατὰ τὴν γλώσσαν, ἔνεκα τῆς ἀρχαίας γλώσσας μετατρέπει τὸν πολλούς.

Οὐχ ἦτον παρὰ τὰ σφάλματα ταῦτα ἡ ἐπίδρασις τοῦ Εὐγενίου ἐπὶ τῆς ἑνίκης συνειδήσεως ὑπῆρξε σημαντική, ἡ δὲ εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν τότε Ἐλλήνων εἰσφορὰ αὐτοῦ ἀπέβη διμολογυμένως μεγάλη. Διότι τὰ συγγράμματα αὐτοῦ ἐμελετῶντο ὑπὸ τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἐσπουδάζοντο ὑπὸ τῶν διδασκάλων, ὃστε δι' αὐτῶν ἐμμέσως μετεδίδοντο κατὰ τὰ οὐσιωδέστερα σημεῖα αὐτῶν εἰς τὴν παιδεύομένην νεότητα. Ωστε βασίμως δύναται τις νὰ εἴπῃ διὰ τοῦ ὑπῆρξεν δ. Εὐγένιος ὅχι μόνον δόξα τῶν Ελληνικῶν γραμμάτων καὶ ἀντιπρόσωπος ἐν Εσπερίᾳ τοῦ τότε ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ εἰς τῶν κορυφαίων διδασκάλων τοῦ Γένους.

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΙΨΕΝ

Ἐτοις τὸ προηγούμενον τεῦχος τῶν «Παναθηναίων» δ. κ. Ζερβὸς ἐξιστόρησε διὰ μαρκῶν τὸν βίον τοῦ Ιψεν καὶ ἔκαμε τὴν ἀπαρίθμησιν καὶ τὴν κατάταξιν τῶν ἔργων του. Ἐκεῖ εἴδατε πόσα καὶ ποιὰ δράματα ἔχει γράψῃ δ. μέγας συγγραφεὺς καὶ πῶς τὸ διαιροῦν οἱ βιογράφοι κριτικοὶ εἰς ρομαντικά, εἰς λυρικοφιλοσοφικά καὶ εἰς νεώτερα δράματα. Ἐτυγχε νὰ ἴδω καὶ ἄλλην διαιρέσιν:

τοῦ Ἰψεων· καὶ δὲν θὰ ἐνθυμηθῶμεν παρὰ μόνον τὰ ἔργα του, ὅσα εὐτυχήσαμεν νὰ διαβάσωμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ προπάντων ἔκεινα ποὺ ἔτυχε νὰ τὰ ἰδοῦμεν ζωντανεύμένα εἰς τὸ θέατρον¹, καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνατένισιν καὶ τὴν μελέτην, ἀπὸ τὴν ἐπισκόπησιν αὐτὴν τῶν ἑκάστοτε ἐντυπώσεών μας, νὰ δώσωμεν τὴν γενικὴν ἐντύπωσίν μας ἐκ τοῦ Ἐργον, — μίαν ἐντύπωσιν ἀτομικὴν δλωσδιόλου, ποὺ πιθανὸν νὰ εἴνει κριτική, πιθανὸν καὶ νὰ μήν είνει.

‘Η πρώτη μας γνωριμία με τὸν Ἰψεν ἦσαν οἱ «Βρυκόλακες». Αὐτὸς τὸ δρᾶμα μᾶς ἀπεκάλυψε τὸν νέον ἥλιον τοῦ Βορρᾶ, αὐτὸς μᾶς ἔδωσε τὴν πρώτην ἰσχυρὸν ἐντύπωσιν καὶ τὴν πρώτην κατάπληξιν. Δὲν παραπονούμεθα μὲ τὴν τύχην ποὺ μᾶς ἔκαμε νάρχισπωμεν ἀπὸ αὐτό. Ἐκεῖ μέσα ὑπάρχει ὀλόκληρος σχεδὸν δὸς Ἰψεν. ‘Ἐνας’ Ἰψεν μεστός, ὕδριμος, ἀποφασιστικός, εἰς τὸ κατακόρυφον τῆς ἔξελιξεώς του τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς αἰσθητικῆς, εἰς τὸ ἀφήιλον τῆς τολμηρᾶς του ἴδεολογίας, καὶ προπάντων εἰς τὴν τελειότητα τῆς τεχνοτροπίας του, τῆς δραματικῆς του ἴδιοφυΐας καὶ τῆς σκηνικῆς του ἵκανότητος. ‘Ἄλλ’ ἔπειτε νὰ διαβάσωμεν καὶ τὸν «Μπράντ» διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὴν ψυχικὴν εἰκόνα τοῦ διδασκάλου. Εἰς τὸν «Μπράντ» τὸν ἔμμετρον, τὸν λυρικόν, ὑπάρχουν μερικὰ ἀκόμη ἰδιάστητες, δευτερεύουσαι ἵσως δι’ ἓνα δραματικόν, τῶν δποίων εἰς τοὺς «Βρυκόλακας» δὲν διακρίνονται παρὰ μὲ κόπον ἀσθενῆ τινα ἔχην. Ο γνωρίζων τὰ δύο αὐτὰ μνημεῖα, εἰμπορεῖ νὰ εἴπῃ διτὶ γνωρίζει τὸν Γίγαντα. Εἰμπορεῖ νὰ κάμη ἀπὸ αὐτὰ τὸ περίγραμμα τῆς μορφῆς τέλειον. ‘Ο, τι ὑπάποκομίσῃ ἀπὸ ἀναγνώσεις ἀλλων ἵψενικῶν ἔργων, προγενεστέρων ἢ νεωτέρων, θὰ εἶνε γραμμαὶ καὶ σκιαὶ, αἱ δποῖαι θὰ δυναμώνουν τὴν ζωγραφιὰν χωρὶς νὰ τὴν ἀλλοιώνουν. Εἰς τὸν «Κατιλίναν» παραδείγματος χάροιν, εἰς τοὺς «Μνηστῆρας τοῦ Στέμματος», εἰς τὸν «Αὔτοκράτορα καὶ Γαλιλαῖον» καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν «Πέρεο Γκύντ», τιθεμένης κατὰ μέρος τῆς ἴστορίας καὶ τῆς ἡθο- βιγκ, τὸ ἀποτελοῦν τὸ βάθος τῆς σκηνῆς, εἰς τοὺς Βρυκόλακες, δπισθεν τοῦ δποίου μετὰ τὴν ὄλη- μέριον βροχὴν καὶ τὴν ζοφερὰν νύκτα τοῦ φιώδη, ἀνατέλλει δ ἥλιος τῆς αὐγῆς, φωτίζων μίαν ἀπὸ τὰς τραγικωτέρας σκηνὰς ποὺ ἐγγάρισεν ἡ τέχνη, — ἡ ὠραιότης αὐτῆς ἔχει ἵσως εἰς τὸ ἐπίλοιπον ἔργον τοῦ Ἰψεν τὰς ἐφαμέλλους τῆς, ἀλλὰ καμμία δὲν τὴν ὑπερβάλλει. Εἶνε κατί ἀφθαστον καὶ μοναδικόν. ‘Ομοίως, ἀλλ’ ὑπὸ ἀλλην ἔπο- ψιν, — τὸ ἔνα συμπληρόνει τὸ ἄλλο, — εἰνε ἀ- φθαστος καὶ μοναδικὸς δ Ὡράντ, δταν φεύ- γη πρὸς τὸ μέλλον ἀφίνων δπίσω του καπνί- ζοντα τ’ ἀποκαΐδια τῆς στενῆς του Ἐκκλησίας. Κάτι ὄντας τὸν ἔδημιούργητος κάπου δ Ζόλα ἀλλὰ διαφέρει ἀπὸ τὸ ἵψενικόν, δσον τὸ νεφέ- λωμα ἀπὸ τὸν κόσμον.

Ἐνθυμοῦμαι, εἰς τὰ νεανικά μου χρόνια, τὸ πρῶτον καλλιτέχνημα ποὺ μοῦ ἀπεκάλυψε τὸ τέλειον τῆς ὠραιότητος, ἥτο ἡ «Ἀντιγόνη». Μοῦ ἔκτυπτησεν ἀμέσως δλη ἡ διαφορὰ ποὺ δημητρίει τοῦ σοφοκλείου αὐτοῦ δράματος καὶ δλων τῶν νεωτέρων ἢ κλασικῶν ποὺ εἶχα γνωρίσει ἔως τότε. Καὶ δταν ἐτελείωσα τὸ βιβλίον, εἰς μίαν ἰσχυρὸν παραίσθησιν καὶ ἐπί- μονον, — τόσον ἐπίμονον, ὥστε νὰ διατηρῆται ἀκόμη καὶ νὰ παρουσιάζεται μόλις τὸ ἐνθυμηθῶ, — μοῦ ἐφαίνετο διτὶ ἔβλεπα ἐμπρός μου ἔνα πάγ- καλον οἰκοδόμημα ἀπὸ λευκανγές μάρμαρον, ἔνα μικρὸν κ’ ἔξιδανικευμένον Παρθενῶνα, ποὺ ἐσκορποῦσεν ἀπὸ τὸ ἀέτωμά του λευκὸν φῶς πρὸς τὸ κυανοῦν ἀπειρον. ‘Απὸ τότε, τὸ πρῶ- τον ἔργον ποὺ δημητρίει διτὶ ἐμὲ ὁς δευτέρα ἀπο-

¹ Εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπὸ τοῦ 1894, ἐπαίχθησαν τὰ ἔξι τέλη τοῦ Ἰψεων: Οἱ Βρυκόλακες ('Οσβάλδος ὁ π. Ε. Βονασέρας καὶ Μάνδερς ὁ π. Ε. Παντόπουλος') τὸ Κοννιύδουτο (Νόρα ἡ κ. Ὁλυμπία Δαμάσκου καὶ ἡ Ἀγνή Σόδρα) ἡ Ἐδδα Γκάπιλε (Δοῦζε καὶ Εἰ-μαρμένη Ξανθάκη) ἡ Αγιούπαπια (Βέρες ὁ κ. Ν. Πα-παγεωργίου, γέρων - Εὐδόλος ὁ π. Α. Χρυσομάλλης, Ἐδβίγνη ἡ κ. Κυβέλη Μυρότης, — μία ἀπὸ τὰς τελειοτέ-ρας παραστάσεις τῆς 'Νέας Σκηνῆς') καὶ ἡ Ἔνας ἐγκέλαδος τοῦ Λαονί, ἐπίσης ἀπὸ τοὺς μόστας τῆς 'Νέας Σκηνῆς'. Ἀλλ' ἡδη ἀπὸ τοῦ 1890, ιταλικὸς δραματικὸς θίασος είχε παίξῃ εἰς τὴν Κέρκυραν τοὺς Βρυκό-λακας».

τητα, τὰ δόποια μάλιστα ηὗρα τὸ θάρρος νὰ
τὰ ἐπαναλάβω ἐνώπιον πλήθους θεάτρου,
τὴν βραδυὰν ἔκείνην τὴν ὑπερθραγκήν ποῦ ὁ
Βονασέρας ἐνεσάρκωσε τὸν Ὁσβάλδον.

Ἐκτοτε ἔξητησα μ' ἐπιμονὴν νὰ εῦρω τί ἦτο ἔκεινο, ποῦ μοῦ ἔκαμνε τόσῳ βαθεῖαν ἐντύπωσιν δταν ἐδιάβαζα ή ἔβλεπα ἔργον τοῦ Ἰψεν· τί ἦτο ἔκεινο ποῦ ή παραίσθησίς μου μ' ἔκαμνε νὰ τὸ συσχετίζω κατ' ἀνάγκην, ἀκουσίως μου, πρὸς μίαν «Ἀντιγόνη», πρὸς τὸ τελειότερον ὕσως καλλιτέχνημα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ κάθε ἄλλης τέχνης... Ἡρώησα τοὺς κριτικούς, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἀπήντησαν τίποτε ἵκανοποιητικόν, τίποτε ποῦ νὰ ἔξηγῇ ἀλληθινὰ τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς ἀπλοῦ ἀναγνώστου ή θεάτοῦ. Τί μ' ἐνδιαφέρει ἐμέ, παραδείγματος χάριν, ἀλλ' ὅπως ἔξηγοῦν οἱ κ. κ. Colleville καὶ Zerélin, δ Ἰψεν δὲν ἔχῃ εἰς τὰς φλέβας του οὔτε σταγόνα αἷματος νορβηγικοῦ ἀν' εἶνε ἐκ μητρὸς τεύτων καὶ ἐκ πατρὸς σάξων· ἀν' ή διασταύρωσις αὐτὴ τὸν ἔκαμε ἰδεαλιστήν, πουριτανιστήν, φεμβώδη, μεταφυσικὸν καὶ κοσμοπολίτην; Τί ἀν' δὲν ἔξησεν εἰς τὴν παγεοὰν Νορβη-

Τίποτε, ἀπολύτως τίποτε

έτη τῆς ζωῆς του, καὶ ἀν τὰ καλλίτερα δράματά του τὰ ἔγραψεν εἰς τὸ Μόναχον ἢ εἰς τὴν Ρώμην; Τί ἀν ἀποκαλύπτεται κατὰ βάθος ἀριστοκρατικός, ἔχθρος τῆς πλειονοψηφίας, ἔχθρος τοῦ ὅχλου τοῦ ἀγελαίου, καὶ ἀν μόνον κατὰ παρεξήγησιν καὶ ἐπειδὴ ἔγεινε μεγάλος, τὸν ἀντιποιοῦνται σήμερον ὡς ἰδικόν των καὶ οἱ δημοκρατικοὶ καὶ οἱ σοσιαλισταὶ καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἀναρχικοί; Τί ἀν ἔχῃ ἰδέας κοινωνικάς ἰδιαίς του, καὶ ἀν κάποτε ἐφοβήθη καὶ ὁ Ἰδιος τὴν τόλμην του καὶ ἥθελησε νὰ φίψη δόλιγό νερὸ διεῖ τὸ μεθυστικὸ κρασί του; Μάλιστα ὁ Ἰψεν ὑπῆρξε μαθητής τοῦ νορβηγοῦ φιλοσόφου Kierkegaard, ἐνὸς μεγάλου ἀνθρώπου, ποῦ ναὶ μὲν ἀντέγραψα μὲ πολὺν κόπον τὸ ὄνομά του καὶ μετὰ δυσκολίας τὸ ἔνθυμοῦμαι, διότι εἶνε ὀλῳδιόλου ἄγνωστον εἰς τὴν μεσημβρινὴν Εὐρώπην, ἀλλ᾽ εἰς τὴν πατρίδα του ἐξήσκησε μεγάλην ἐπιφροὴν καὶ ὑπῆρξε μάλιστα ὁ πρόδρομος τοῦ μεγάλου Νίτσε. Εἶνε λοιπὸν καὶ ὁ Ἰψεν ὀπαδὸς τοῦ «Ὑπεραιθρίου»—μολονότι, καθὰ λέγουν, ποτὲ δὲν τὸν ἐδιαίβασε, — καὶ ἐπίζητε μὲ κάθε τρόπον τὴν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν ἀτομικῶν δυνάμεων, τὴν ἐπὶ πάση θυσίᾳ καλλιέργειαν καὶ ἀπομόνωσιν τοῦ ἀτόμου, σκληρῶς καὶ ἀμειλίκτως, ζηλωτής καὶ αὐτὸς τοῦ φιλοσοφικοῦ ἔγωγεσμοῦ, ἔνθερμος νιτεΐστης ἐξ ἰδιοσυγκρασίας καὶ ἐπι-

θὰ ἔπειτε νὰ ἐπιμείνῃ κανείς, διὰ νὰ ἔξηγήσῃ καὶ τὴν ἑντύπωσιν, καὶ τὴν διάδοσιν, καὶ τὴν ἐπικράτησιν καὶ τὴν παγκόσμιον δόξαν.

Ο "Ιψεν εἶνε μεγάλος δραματικὸς ὡς διαφορετικὸς ἀπὸ ὅλους τοὺς προδρόμους του. Αν θέσωμεν κατὰ μέρος τὰς οἰασδήποτε ἴδεας του καὶ τὰς οἰασδήποτε παλινφθίσας του, καὶ ἀν περιορισθῶμεν ἀπλῶς εἰς τὰ καλλιτεχνικά του πλάσματα, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἐπροχώρησε τὴν τέχνην μέχρι σημείου ὅπου πρὸ αὐτοῦ δὲν εἴχε φθάση κανείς. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ εἰδους εἶνε λοιπὸν ἔνας σταθμός. Ισως δὲν ἀπέχει ἀπὸ τὸν τελευταῖον του, ὃσον ἀπέχουν ἄλλοι, σχετικῶς μεγαλείτεροί του, ἀπὸ τοὺς τελευταίους των. Άλλ' ἀπέχει, ἀλλὰ ἔχει μερισται, ἀλλὰ μοναδικοποιεῖται. Καὶ ἀκριβῶς ἐκεῖνο εἰς τὸ ὅποιον δέπτεψε, καὶ ἐπρωτοτύπησε, καὶ ἀπεμακρύνθη μ' αὐτὸν ἀπὸ τοὺς πατημένους δρόμους, εἶνε ἡ ψυχολογία τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἀνεβάζει εἰς τὴν σκηνήν. Τόσῳ δυνατήν, τόσῳ βαθεῖαν, τόσῳ λεπτομερῆ καὶ πολύπλοκον ψυχολογίαν δὲν ἔχει ἄλλο θέατρον ἀπὸ τοῦ "Ιψεν. Δὲν παρουσιάζει μόνον τύπους, ἡ χαρακτῆρας κατὰ τὸν συνθηματικὸν ὅρον, ἡ σύμβολα κατὰ τὴν νεωτέραν ἀντίληψιν. Παρουσιάζει ἀνθρώπους ζωντανούς, καὶ μᾶς τοὺς γνωρίζει μέχρι τῶν βαθυτάτων τῆς ψυχῆς των. "Οχι εὐθὺς ἔξ αρχῆς, ἀλλ' ὅπως παρατηρεῖ ὁ Μπράντες, προϊούσης τῆς ἐξέλιξεως τοῦ δράματος. Οἱ συνήθεις δραματικοὶ ζωγραφίζουν εἰς τὴν ἀρχὴν τοὺς «χαρακτῆρας», τοὺς θέτουν ὡς δεδομένον, καὶ μᾶς ἀφίνουν ἔπειτα νὰ κρίνωμεν ἀν, κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔργου, κάθε λέξις καὶ κάθε κίνημα τοῦ ἥρωος συμφωνοῦν ἡ ὅχι πρὸς τὸν τεθέντα «Χαρακτῆρα» του. Εἶνε ἡ μέθοδος καὶ τοῦ Σαρδοῦ ἐπίσης καὶ τοῦ Σοφοκλέους, ἀκόμη καὶ τοῦ Σαιξηποροῦ. Ο "Ιψεν ἀπεναντίας ψυχογραφεῖ ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τέλους. Δὲν ἡμποροῦμεν νὰ εἰπωμεν ὅτι ἐγνωρίσαμεν τὸν ἥρωα του, ἀν δὲν ἀκούσωμεν καὶ τὴν τελευταίαν του λέξιν, ἀν δὲν ἴδωμεν ἡ δὲν μάθωμεν παρ' ἀγγέλου καὶ τὸ τελευταῖον του κίνημα. Άλλ' δταν γίνη καὶ τοῦτο, τὸν ἐγνωρίσαμεν πλέον ὅπως δὲν ἐγνωρίσαμεν κανένα. Εἰσιτθάμεν εἰς τὴν ψυχήν του καὶ εἰσῆλθεν αὐτὸς εἰς τὴν ἴδιαν μας. Μᾶς ἐνεχαράχη βαθύτερα παρὰ ἐὰν τὸν ἐγνωρίζαμεν εἰς τὴν ζωήν. Τὸν βλέπομεν ἡ τὸν μισοῦμεν ἰσχυρότατα, κινεῖ δλον τὸ ἑνδιαφέρον μας, μᾶς κατέχει διὰ παντός. Αν δὲν προσέξωμεν εἰς δλον τὸ δράμα, δ ἀνθρωπος του "Ιψεν μένει δι' ἡμᾶς ἀσαφής, ἀδριστος, ἀγνώρι-

στος, ἀνεξήγητος, ἡ ὅπως τὸ λέγονυ κοινῶς, ἀψυχολόγητος καὶ ἀκατάληπτος. Αν προσέξωμεν δμως μέχρι τέλους, αἴφνης χύνεται φῶς: κάθε ἀσάφεια καὶ ἀδριστία ἐκλείπει, ἡ δὲ μορφὴ μέχρι τῶν ἐσωτάτων τῆς ψυχῆς παρουσιάζεται ἐμπρός μας μὲ τόσην ἐνάργειαν, μὲ τόσην ζωηρότητα, μὲ τόσην ἀλήθειαν, ὥστε ἀπομένομεν ἐκθαμβοι. Τοῦτο, εἰς τόσην ἑντέλειαν, δὲν θάπαντήσωμεν ἀλλοῦ. Καὶ εἶνε ὁ μόνος λόγος διὰ τὸν ὅποιον αἱ περιπέτειαι τῶν ἥρωων τοῦ "Ιψεν μᾶς δίδουν τόσῳ βαθεῖαν συγκίνησιν, μᾶς προξενοῦν τόσον δεξὺν πόνον ἡ τόσον ἰσχυρὰν ἡδονήν. Οταν φεύγωμεν ἀπὸ τὸ θέατρον, δικοιόδης ποῦ περισφίγγει τὴν κεφαλὴν τοῦ Οσβάλδου, νομίζομεν ὅτι περισφίγγει τὴν ἴδιαν μας. Διότι τὸν Οσβάλδον αὐτὸν τὸν ἐγνωρίσαμεν κατὰ βάθος, καὶ εἶνε πλέον ἴδιας μας ὅπως εἶνε πᾶν διτι γνωρίζομεν. Κλοιδὸς ἀληθινός, περισφίγγων τοὺς κροτάφους πραγματικὸν ἀλλ' ὀλιγώτερον γνωστοῦ μας ἀνθρώπου, δὲν θὰ μᾶς ἔκαμνεν ἵσως τόσην ἑντύπωσιν.

Καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ βαθύτερος λόγος διὰ τὸν ὅποιον πολλοὶ ἀντιπαθοῦν τὸ θέατρον τοῦ "Ιψεν. Διότι δὲν ἀντέχουν εἰς τὴν πραγματικὴν φρικίασιν ποῦ δίδει. Διὰ πολλοὺς ἀνισχύους εἶνε μία ὑπερέντασις τοῦ οἴκτου καὶ τοῦ ἐλέου, ἡ δοπία προξενεῖ πόνον. Ενθυμηθῆτε τὴν «'Αγριόπαπιαν», τὸ θαῦμα αὐτὸν τῆς θεατρικῆς ψυχογραφίας, διότι δοπία προξενεῖ κανεὶς νὰ μελετήσῃ τὴν μέθοδον τοῦ "Ιψεν καλλίτερα ἀπὸ παντοῦ: Ή ὑπόθεσις καθ' ἔαυτὴν δὲν εἶνε δραματικῶτερα ἀπὸ ἄλλας, ποῦ ἐκτυλίσσονται καθ' ἡμέραν εἰς τὰ θέατρά μας: ἀλλ' ἡ ἑντύπωσις εἶνε ἀσύγχριτος. Ο θάνατος τῆς Εδρήγης μᾶς σπαραγάζει κυριολεκτικῶς. Καὶ ἡ ἀθλιότης τοῦ Γιάλμαρο "Εκδαλ, τοῦ ἀρρώστου αὐτοῦ, τοῦ χωρὶς θέλησιν καὶ δύναμιν, μᾶς γεμίζει ἀπὸ οἴκτον ὡς ἡ τύχη τοῦ τραγικωτέρου τῶν ἥρωών.

'Άλλα καὶ δι' ἄλλον λόγον, εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας, τὸ θέατρον τοῦ "Ιψεν δὲν εἶνε εὔκολον νὰ κάμῃ κατακτήσεις. "Οχι διὰ τοὺς Νορβηγούς του, διὰ τὴν διμήλην του, διὰ τὰς ιδέας του, διὰ τὴν φιλοσοφίαν του, διὰ τὰ σύμβολά του, ἀλλ' ἀκριβῶς πάλιν διὰ τὴν τεχνοτροπίαν του. Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἔργα προσιτωτέρων καὶ συγγενεστέρων δραματικῶν, χρειάζεται προσοχή, προσήλωσις, κόπος διὰ νὰ παρακολουθήσῃ κανεὶς ἐν ἔργον ἰψενικόν. Εἰς τὴν προσήλωσιν αὐτήν, ἡ δοπία διὰ τοὺς βορείους εἶνε δλωσδιόλον ἀκοπος, οἱ μεσημβρινοὶ δὲν εἰμεθα πολὺ συνειδισμένοι. Άλλ' ὡς εἰπαμεν, ἀν δὲν παρακολουθήσῃ κανεὶς μέχρι τέλους ἐν

ἰψενικὸν ἔργον, οἱ ἀνθρωποί του δὲν ἔξηγοῦνται καὶ δὲν ζωντανεύουν. Επομένως δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ καὶ κατ' οὐδένα τρόπον κινοῦν τὸ ἑνδιαφέρον, τὴν συμπάθειαν, τὴν συγκίνησιν του. Τοῦ προξενοῦν ἀπεναντίας ἀνίαν, δυσφορίαν, πεῖσμα. Δι' αὐτὸν κυρίως, ὅπως εἰς τὸ Παρίσι, οὕτω κ' ἐδῶ εἰς τὰς τῆς Αθήνας, οἱ περισσότεροι θεωροῦν τὸν "Ιψεν ἀκατάληπτον, σκοτεινόν, ἀσυνάρτητον, παραδόξον. Εκεῖνο λοιπὸν ποῦ λέγονυ κοινῶς ὅτι δὲν ταιριάζει εἰς τὸ κλῖμα μας, ἔχει καὶ κάπουαν ἀλήθειαν: οἱ ἀπρόσεκτοι μεσημβρινοὶ ἔχουν δικαιοι.

'Άλλ' δοσοὶ ἔχουν περισσὴν πνευματικὴν ἀντοχήν, δοσοὶ προσέχουν καὶ παρακολουθοῦν, δὲν πιστεύω νὰ ἔχουν τὴν συγκίνησιν πολὺ διαφορετικὴν ἀπὸ ἔνα βόρειον, ἀπὸ ἔνα Νορβηγόν. Ο "Ιψεν εἶνε παγκόσμιος, διότι καὶ δ ἀνθρωπός εἶνε παγκόσμιος. Ο, τι ψυχογραφεῖ δ "Ιψεν μὲ τόσην ἑντέλειαν, δὲν εἶνε νορβηγικὸν ἀλλὰ κυρίως ἀνθρώπινον. Καὶ δι' αὐτὸν τὰ καλλίτερα τοῦ ἔργα εἶνε ἐκεῖνα, εἰς τὰ δοπία ἡ ψυχογραφικὴ του ἴκανότης φθάνει τὴν μεγαλειτέραν της ἀκμήν καὶ μεταξὺν αὐτῶν εἶνε ἡ

«Αγριόπαπια» καὶ δ "Αρχιτέκτων Σόλνες».

Πολλὰ θὰ ἡμποροῦσε νὰ εἰπῇ ἀκόμη κανεὶς διὰ τὸν "Ιψεν καὶ ἄλλας ἀπόφεις τοῦ ἔργου του νὰ παρουσιάσῃ, καὶ νὰ ἐπιμείνῃ ἔξαφνα εἰς τὴν καθαυτὸ διετρικήν του τέχνην, εἰς τὴν σκηνογραφικήν του ἀρμονίαν καὶ ὠραιότητα, τὴν δοπίαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ μόνον παραβιάζουν αὶ ἀνάγκαι τῆς θέσεως, εἰς τὴν φωτογραφικὴν ἀλήθειαν τοῦ διαλόγου του, καὶ πυκνήν συμπλοκὴν τῶν συμβόλων του, προσώπων καὶ πραγμάτων, ἡ δοπία χαρίζει εἰς κάθε σχεδὸν ἔργον του τὸ ποιητικὸν ἐκεῖνο ἡμίφως, τὸ κινοῦν εἰς ἀτελείωτον ψευδαρμόν. Άλλ' δι τι μᾶς ἔνδιαφέρει περισσότερον εἶνε ἡ ζωὴ αὐτὴ καθ' ἔαυτὴν ποῦ παρουσιάζει — καὶ εἰδαμεν μὲ ποιὸν τρόπον — τὸ "Ἐργον τοῦ" Ιψεν, ἡ ἀσπαράδουσα, ἡ ἀληθινὴ καὶ βαθεῖα αὐτὴ ζωὴ, ποῦ εἰς ἄλλο σύγχρονον θέατρον δὲν ἀπαντᾶται τόσον ἀνόθευτος, μὲ τόσον δλίγωτερον γνωστοῦ μας ἀνθρώπου, δὲν θὰ μᾶς ἔκαμνεν ἵσως τόσην ἑντύπωσιν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΣΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΑΟΥΝΕΣ

ΥΠΟ ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΛΩΡΑ

ΩΜΟΡΦΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Εις τὴν Δδα Νίναν Ἰβάνοβνα Καραβάνινα.

Ησαν οἱ δυὸς ἀγαπημένοι στὸν ἀνθισμένο κάμπο. Ἀπάνω τους ἡταν ὁ Ἡλιος, γύρω τους ἡ Ἀνοιξις καὶ κάτω στὰ πόδια τους ἡ Θάλασσα.

Καὶ εἶπε ὁ ἀγαπημένος:

— Τί χρειάζεται ἡ Ἀνοιξις στὴν ἀγάπη μας; "Ολα τὰ χρώματα τοῦ κάμπου, δλα τὰ παιγνιδίσματα τῶν κλώνων, δλες οἱ εὐωδίες τῶν λουλουδιῶν καὶ δλα τῶν πουλιῶν τὰ κελαδήματα εἰνε ταιριασμένα ἀπάνω στὴν ἀγαπημένη μου. Λίγη μαλακὴ χλόη μᾶς φθάνει γιὰ κρεβάτι μας.

Καὶ ὁ Θεὸς ἀκουσε τὰ λόγια τοῦ ἀγαπημένου. "Ολα τὰ χρώματα σβύσανε τριγύρῳ τους, τὰ δένδρα πέσανε κάτω ξερά, τὰ λουλούδια μαραθήκανε καὶ τὰ πουλιὰ βουβάθηκαν. Λίγη χλόη μονάχα ἔμεινε κάτω ἀπ' τὰ πόδια τους.

"Ο Ἡλιος φιλοῦσε ἀπὸ ψηλὰ τὸ ἀγκάλιασμά τους. Καὶ εἶπε πάλι ὁ ἀγαπημένος:

— Τί χρειάζεται ὁ Ἡλιος στὴν ἀγάπη μας; Τὰ μαλλιὰ τῆς ἀγαπημένης μου φέγγουν εὐγενικότερα, καὶ τὸ στήθος τῆς μὲ ζεσταίνει πιὸ γλυκὰ ἀπὸ τὸν Ἡλιο. "Ενα ἀστρο ἄς μείνη ψηλὰ νὰ μᾶς φωτίζῃ.

Καὶ ὁ Θεὸς ἀκουσε τὰ λόγια τοῦ ἀγαπημένου. "Ο Ἡλιος ἔσβυσε ἀπάνω στὸ στερέωμα, κι' ἔνα ἀστρο, γλυκὸ σὰν τὴν Ἀφροδίτη, ἐλαμψε στὸν γαλάζιον αἰνέρα, ἀπάνω ἀπ' τὸ ἀγκάλιασμά τους.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΣΤΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΖΟΛΔΗΣ*

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ

"Ο Μάρκος εἶπε κ' ἔξυπνησαν τὸν καπελάνον εἰς τὸν ὅποιον ἔδωκε τὴν ἐπιστολήν. "Ο παπᾶς τὴν ἀπεσφράγισε κ' ἔχαιρέτισε κατ' ἀρχὰς τὸν βασιλέα εἰς τὸ δόνομα τοῦ Τριστάνου ἐπειτα ἀφοῦ ἐδιάβασε τὰ γραμμένα λόγια, τοῦ εἶπε τί παρήγγελε ὁ Τριστάνος. "Ο Μάρκος τὸν ἥκουσε χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν κ' ἔχαιρετο μὲ δῆτα τοῦ τὴν καρδιά, διότι ἀγαποῦσε ἀκόμη τὴν βασιλίσσαν.

"Ἐκάλεσε ὀνομαστικῶς τοὺς πλέον τιμημένους βαρδώνους του, καὶ ὅταν ἐμαζεύθησαν δ-

* Συνέχεια. — «Παναθήναια» 31 Μαΐου.

λοι, ὁ βασιλεὺς τοὺς ὠμύλησε, ἐνῷ αὐτοὶ τὸν ἥκουναν σιωπῆλοι:

«Βαρδοῖ, ἔλαβα αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν. Εἰμι βασιλεὺς σας, καὶ εἰσθε οἱ ἔμπιστοι ὑποτακτικοί μουν. Ἀκούσατε τί μοῦ παραγγέλλεται ἐπειτα, συμβούλευσάτε με, τὸ ἀπαιτῶ, διότι μοῦ δρεύλετε συμβουλήν».

Ο καπελάνος ἐσηκώθη, ἔλυσε τὴν ἐπιστολὴν μὲ τὸ δύο του χέρια καὶ δρυθὸς ἐνώπιον τοῦ βασιλέως:

«Ἄνθένται, λέγει, ὁ Τριστάνος σᾶς χαιρετᾶ κατ' ἀρχὰς δῆλους, τὸν βασιλέα καὶ δῆλην τὴν βαρδωνίαν. «Βασιλεῦ, ἐπειτα προσθέτει, ὅταν ἐσκότωσα τὸν δράκοντα καὶ κατέκτησα τὴν βα-

σιλοποῦλαν τῆς Ἰρλανδίας, ἡ βασιλοποῦλα ἐδόθη σ' ἐμένα ἡμιποροῦσα νὰ τὴν κρατήσω, δμως δὲν ἥθέλησα τὴν ὠδήγησα εἰς τὴν χώραν σου καὶ σοῦ τὴν παρέδωκα. Ὁμως, μόλις τὴν ἐπῆρες γυναῖκα, οἱ πανούδηγοι σ' ἔκαμαν νὰ πιστεύσης διάφορα ψεύδη. Εἰς τὸν θυμόν σου, ὥραιε θεῖε, αὐθέντα μου, ἥθέλησες νὰ μᾶς καύσης ἀκρίτους. Ἀλλ ὁ Θεὸς μᾶς ἐλυπήθη τὸν

ἐκετεύσαμεν, ἔσωσε τὴν βασιλίσσαν, καὶ ἦτο δίκαιαν ἐγὼ ἐπίσης ὅταν ἐπεσα ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν βράχον, δέφυγα μὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Τί ἔκαμα περισσότερον; "Η βασιλίσσα παρεδόθη εἰς τοὺς ἀρρώστους καὶ τὴν ἐπῆρα ἀπ' αὐτοὺς ἡμιποροῦσα τάχα νὰ τὴν ἀφήσω αὐτὴν ποὺ ὀλίγον ἐλειψε νάποδάνη πρὸς χάριν μου ἀθώα; "Εφυγα μαζί της ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δάση ἡμιποροῦσα τάχα, διὰ νὰ σοῦ τὴν ἀποδώσω, νὰ ἔβγω ἀπὸ τὸ δάσος καὶ νὰ κατέβω εἰς τὸν κάμπον; μήπως δὲν είχες δώσει παραγγελίαν νὰ μᾶς πιάσουν ζωντανοὺς ἢ πεθαμένους; Ἀλλά, σήμερα ὅπως ἀλλοτε, εἶμαι ἐτοιμός, ὥραιε αὐθέντα, νάποδείξω μὲ μάχην, ἀντιμέτωπος παντὸς ὅστις ἥθελε διισχυρισθῆ ὅτι ἡ βασιλίσσα μὲ ἥγάπησε μὲ ἀμαρτωλὴν ἀγάπην, νάποδείξω πολεμῶντας τὴν ἀθωότητά της. Διάταξε τὴν μάχην δὲν ἀπορρίπτω κανένα ἀντίταλον, καὶ ἀν δὲν νικήσω, εἶπε νὰ μὲ καθουσῶν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων σου. Ἀλλ ἀν θριαμβεύσω καὶ ἀν εὐδοκήσῃς νὰ λάβῃς τὴν Ἰζόλδην μὲ τὸ φωτεινό πρόσωπον, κανεὶς ἀπὸ τοὺς βαρδώνους σου δὲν θὰ σὲ ὑπηρετήσῃ πιστότερά μου ἀν τούναντίον δὲν λάβῃς ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας μου, θὰ περάσω τὴν ὑάλασσαν καὶ θὰ πορευθῶ νὰ προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαβοΐας ἢ τῆς Φρίσας, καὶ δὲν θάκουόσης ποτὲ πλέον νὰ μιλοῦν γιὰ μένα. Αὐθέντα, σκέψου, διότι ἀν δὲν συνανέσῃς εἰς τὸ νὰ δεχῃς τὴν Ἰζόλδην, θὰ τὴν διδηγήσω ξανὰ εἰς τὴν Ἰρλανδίαν ὅποθεν τὴν ἔλαβα: θὰ είνε βασιλίσσα ἐκεῖ»

«Οταν οἱ βαρδῶνοι τοῦ Κορδυνούγι ἥκουσαν ὅτι ὁ Τριστάνος τοὺς ἐπροκαλοῦσε νὰ πολεμήσουν μαζί του, εἶπαν εἰς τὸν βασιλέα:

«Αὐθέντα, δέξου τὴν βασιλίσσαν ἡσαν ἀφονες ἐκεῖνοι ποὺ τὴν ἐσυκοφάντησαν. Ὡς πρὸς τὸν Τριστάνον, ἄς φύγη, ὅπως ὁ ἴδιος ὑπόσχεται, εἰς τὴν Γαβοΐαν ἢ τὴν Φρίσαν. Παραγγειλέ του νὰ διδηγήσῃ ἐδῶ τὴν Ἰζόλδην καὶ πολὺ γλίγωρα μάλιστα».

Ο βασιλεὺς ἥρωτησε τρεῖς φοράς:

«Κανεὶς δὲν σηκώνεται νὰ κατηγορήσῃ τὸν Τριστάνον»;

"Ολοι ἐσιωποῦσαν. Τότε εἶπε εἰς τὸν καπελάνον:

«Κάμε λοιπὸν γλίγωρα ἔνα γράμμα: ἥκουσες βέβαια τί πρέπει νὰ γράψῃς σπεῦσε νὰ τὸ γράψῃς" ἢ Ἰζόλδη ὑπέφερε πολὺ στὴν νεότητά της! Καὶ τὸ χαρτὶ ἀς ἀναρτηθῇ πρὸς πολὺ βραδυάσῃ εἰς τὸ κλαδί τοῦ Κόκκινου Σταυροῦ· κάμε γλίγωρα».

Τὰ μεσάνυκτα ὁ Τριστάνος ἐπέρασε τὸν "Ασπρον-Κάμπον, εὑρῆκε τὸ γράμμα καὶ τὸ ἔφερε σφραγισμένον εἰς τὸν ἐρημίτην Ὁγρῖνον. Ὁ ἐρημίτης τοῦ ἐδιάβασε τὰ γράμματα: Ὁ Μάρκος συνανιοῦσε, κατὰ συμβουλὴν τῶν βαρώνων του, νὰ ξαναπάρῃ τὴν Ἰζόλδην, δχι ὅμως καὶ νὰ κρατήσῃ τὸν Τριστάνον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του ὃς πρὸς αὐτὸν λοιπὸν ἐλεγε δτι ἥτον ἀνάγκη νὰ φύγῃ περινῶντας τὴν ὑάλασσαν, ἀφοῦ φέρῃ εἰς τὸν βασιλέα Μάρκον ἐντὸς τριῶν ἥμερῶν τὴν Ἰζόλδην.

«Θέε! εἶπεν ὁ Τριστάνος, πόσο θλίβομαι ποὺ θὰ σὲ χάσω, ἀγαπημένη μου! Εἶνε ἀνάγκη δμως, διότι ἡ δυστυχία ποὺ ἔξαιτίας μου ὑπέφερες εἶνε τρόπος σήμερα νὰ λείψῃ. "Οταν θὰ ἔλθῃ ἡ στιγμὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ μας, θὰ σοῦ δώσω ἔνα δῶρον, ἐνέχυρον τοῦ ἔρωτός μου. Ἀπὸ τὸν ἀγνωστὸν τόπον εἰς τὸν ὅποιον πηγαίνω, θὰ σοῦ στείλω ἔναν ἀνθρωπόν τον θὰ μοῦ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐπιθυμίαν σου, ὁμαρτημένη μου, καὶ μόλις μὲ καλέσῃς ἀπὸ τὴν μακρυνὴν γῆν ποὺ θὰ ενδισκωμαι, θὰ δράμω».

Η Ἰζόλδη ἀνεστέναξε καὶ εἶπε:

«Τριστάνε, ἀφησέ μου τὸν Χουσδέντ, τὸ σκυλί σου. Θὰ τὸ φυλάξω σὰν τὰ μάτια μου. "Οταν θὰ τὸ βλέπω θὰ θυμοῦμαι ἐσένα καὶ θὰ εἶμαι λιγώτερο λυπημένη. Ἀγαπημένε μου, ἔχω ἔνα δακτυλίδι ἀπὸ πράσινον ἵασπιν, πάρε το γιὰ τὴν ἀγάπη μου, βάλε το στὸ χέρι σου. "Αν ποτὲ κανεὶς μοῦ πῆ δτι ἔχοχεται ἐκ μέρους σου, δὲν θὰ τὸν πιστεύσω, δτι καὶ ἀν κάμη καὶ δτι καὶ ἀν πῆ, ἀν δὲν μοῦ δειξῃ αὐτὸν τὸ δακτυλίδι. Ἀλλά, μόλις τὸ ἴδω, καμμιὰ δύναμις, καμμιὰ βασιλικὴ ἀπαγόρευσις, δὲν θὰ μ' ἐμποδίσουν νὰ κάμω δτι μοῦ παραγγείλησ, φρόνιμο ἢ τρελλό».

«Ἀγαπημένη μου, σοῦ δίνω τὸν Χουσδέντ».

— 'Αγαπημένε μου, πάρε εἰς ἀνταμοιβὴν τὸ δακτυλίδι αὐτό. Κ' ἐφιλήθησαν εἰς τὰ χεῖλη.

Λοιπόν, ἀφοῦ ἀφησε τοὺς δύο ἀγαπημένους εἰς τὸ ἐρημήτριόν του, ὁ Ὁγρῖνος ἐπορεύθη ἀκουμβῶντας ἐπάνω στὸ φαρδί του ἔως

εἰς τὸ Βουνό· ἀγόρασε μεταξωτὰ φοῦχα, πολυτίμους λίθους, πορφύραν καὶ βύσσον. Οἱ ἄνθρωποι ἐγελοῦσαν νὰ τὸν βλέπων νὰ σκορπίζῃ τὰ χρήματά του εἰς τοιούτον εἴδους ἀγοράς· δῆμος ὁ γερο-ερημίτης ἐπῆρε δοσα ἡγόρασε καὶ τὰ ἔφερε τῆς Ἰζόλδης:

«Βασίλισσα, τὰ φορέματά σου εἶνε κατακοντρειασμένα λάβε αὐτὰ τὰ δῶρα γιὰ νὰ εἰσαι ὕδραιοτέρα ὅταν θὰ πᾶς νὰ εὑρηταις τὸν βασιλέα. Φοβοῦμαι μήπως δὲν σου ἀρέσουν· δὲν εἶμαι κατάλληλος νὰ κάμω μίαν τέτοιαν ἐκλογήν».

«Ομως ὁ βασιλεὺς εἶχε κηρύξει εἰς τὴν πόλιν ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ ὑπεδέχετο τὴν βασίλισσαν εἰς ὕδραιον μέρος. Δέσποιναι καὶ ἵπποται εἶχαν προστρέψει ὅλοι ἥθελαν νὰ ξαναϊδοῦν τὴν Ἰζόλδην, ὅλοι τὴν ἀγαποῦσαν, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς πανούργους βαρώνους που ἔξουσαν ἀκόμη.

‘Αλλ’ ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτούς, ὁ ἔνας θὰ τὸν φάγῃ τὸ σπαθί, τὸν ἄλλον ἡ σάτια, καὶ τὸν ἄλλον ἡ θάλασσα· καὶ ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔκεινον τοῦ δάσους ποῦ εἶχε προδώσει τὸ καταφύγιον τῶν ἔρωτευμένων εἰς τὸν βασιλέα Μᾶρκον, ὁ Περινίς ὁ Ἐλεύθερος, ὁ Ξανθός, θὰ τὸν σκοτώσῃ μὲ τὸ ραβδί του στὸ δάσος. ‘Ετσι ὁ Θεός ποῦ τιμωρεῖ τοὺς κακούς, θὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἔχθρούς του Τριστάνου καὶ τῆς Ἰζόλδης.

Τὴν ὕδραιον ἡμέραν εἰς τὸ ὕδραιον μέρος τῆς συναντήσεως ὅλοι οἱ βαρῶνοι ἦσαν συναγμένοι. Τὸ λιβάδι ἐλαμποκοποῦσε ἀπὸ μακρὰν καθὼς ἦτον σκεπασμένο μὲ τὰς σκηνὰς τῶν βαρώνων. Εἰς τὸ δάσος ὁ Τριστάνος ἐπροχωροῦσε μὲ τὴν Ἰζόλδην, καὶ ἀπὸ φύσιν ἐνέδρας εἶχε ἐνδυθῆ ὁλὸς ἀνύψωτόν του κάτω ἀπὸ τὰ ράκη του. ‘Εξαφνα, καὶ οἱ δύο τοὺς ἐφάνησαν εἰς τὸ ἄχον τοῦ δάσους καὶ εἶδαν μεταξὺ τῶν βαρώνων τὸν βασιλέα Μᾶρκον.

‘Ἄγαπημένη, λέγει ὁ Τριστάνος, ἴδου ὁ βασιλεὺς ὁ αὐθέντης σου, οἱ ἵπποται του καὶ οἱ πολεμισταί του: ἔχονται πρὸς ἔμας· μεταμίαν στιγμὴν δὲν θὰ ἡμιπορεῖ νὰ μιλοῦμε. Εἰς τὸ ὄνομα τὸ ἔνδοξον τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ σ’ ἔξιρκε: δὲν ποτὲ σου στείλω παραγγελίαν μὲ κάποιον, νὰ τὴν ἐκτελέσῃς.

‘Ἄγαπημένε μου Τριστάνε, μόλις ξαναϊδῶ τὸ δακτυλίδι ἀπὸ πράσινον ἵασπιν ποῦ σου ἔδωκα, οὔτε πύργος, οὔτε φρούριον, οὔτε τίποτε ἄλλο θὰ εἶνε δυνατὸν νὰ μὲ ἐμποδίσουν νὰ κάμω τὴν θέλησίν σου.

Τὰ δύο ἀλογά τους ἐβάδιζαν τὸ ἔνα πλάγι

στὸ ἄλλο· τὴν ἔσυρε ἐπάνω του καὶ τὴν ἔσφιξε στὰ χέρια του.

‘Ἄγαπημένε μου, λέγει ἡ Ἰζόλδη, ἀκουσε τὴν τελευταίαν παράκλησίν μου ὑψηλής γλίγωρα αὐτὸν τὸν τόπον· περίμενε τοῦλάχιστον δύλιγες ἡμέρες κρύψου ὡς ποῦ νὰ μάθης πῶς μὲ μεταχειρίζεται ὁ βασιλεὺς, μὲ παλωσύνην ἢ ὅχλον. Εἶμαι μόνη· ποιὸς θὰ μὲ ὑπερασπίσῃ ἀπὸ τοὺς πανούργους βαρώνους; Φοβοῦμαι. ‘Ο Όροι θὰ σὲ κρύψῃ γλίστρησε τὴν νύκτα στὸ χαλασμένο κελλάρι· θὰ στείλω τὸν Περινίς νὰ σου πῇ».

— Φύλη μου, κανεὶς δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ σὲ πειράξῃ. Θὰ κρυφθῶ ἐκεῖ ποῦ εἶπες· ἂν κανεὶς σὲ πειράξῃ, ἀς φυλαχθῇ ἀπὸ μένα ὡσὰν ἀπὸ τὸν Διάβολον·

Εἶχαν πλησιάσει πλέον ὥστε νάνταλλάξουν χαιρετισμόν. Εἰς ἀπόστασιν βολῆς τόξου ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς ἰδιαίτερους του, ὁ βασιλεὺς ἔτρεχεν ὑπερηφάνως ἐπάνω εἰς τὸ ἄλογό του· μαζὶ του, ὁ Ντινάς δὲ Λιντάν. ‘Οταν οἱ βαρῶνοι τὸν συνήντησαν, ὁ Τριστάνος κρατῶντας ἀπὸ τὸν χαλινὸν τὸ ἄλογο τῆς Ἰζόλδης ἔχαιρεταισε τὸν βασιλέα καὶ εἶπε:

‘Βασίλεῦ, σοῦ παραδίδω τὴν Ἰζόλδην τὴν Ξανθήν. Ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς χώρας, ζητῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ ὑπερασπισθῶ τὸν ἔαυτόν μου εἰς τὴν αὐλήν σου. ‘Εως τόρα δὲν μ’ ἔχοινες. ‘Αφησέ με νὰ πολεμήσω. ‘Αν νικηθῶ, καῦσε μὲ ἀν νικήσω, κράτησέ με σιμάσου ἢ τοῦλάχιστον ἀφησέ με νὰ φύγω πρὸς κάποιον μακρυνὸν τόπον·’

Κανεὶς δὲν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν τοῦ Τριστάνου. Τότε ὁ Μᾶρκος ἐπῆρε ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ ἄλογο τῆς Ἰζόλδης καὶ ἐμπιστευθεὶς αὐτὴν εἶς τὸν Ντινάς ἀπεσύρθη διὰ νάποφασίση.

Γεμάτος χαρὰν ὁ Ντινάς ἔκαμεν εἰς τὴν βασίλισσαν ὅλας τὰς τιμὰς καὶ τὰς περιποιήσεις. Τῆς ἀφήρεσε τὸν πορφυροῦν μανδύαν, καὶ τὸ σῶμα ἐφάνη περισσότερο χαριτωμένον. Καὶ ἡ βασίλισσα ἔχαμογέλασε εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἐρημίτου ὁ δποῖος ἔξαδενεσ ἀφειδῶς τὰ χρήματά του γι’ αὐτήν. Τὸ φόρεμά της ἦτον πλούσιον, τὰ μέλη της λεπτά, τὰ μάτια ἔλαμπαν καὶ τὰ μαλλιά της, ωσὰν ἀκτῖνες ἥλιου.

‘Οταν οἱ πανούργοι τὴν εἶδαν ὁραίαν καὶ τιμημένην δπως ἄλλοτε, ἥλθαν ὕδραιον ἐμπρὸς εἰς τὸν βασιλέα. Τὴν στιγμὴν αὐτήν, ἔνας βαρῶνος ὁ Ἀνδρές δὲ Νικόλης ἐμπροσπαθοῦσε νὰ τὸν καταπείσῃ.

‘Αὐθέντα, ἔλεγε, κράτησέ σιμάσου τὸν Τριστάνον· θὰ είσαι, χάρις εἰς αὐτόν, ἔνας βασι-

λεὺς περισσότερο φοβερὸς εἰς τοὺς ἔχθρους σου.

Καὶ βαθμηδὸν κατεπράσυνε τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως Μᾶρκου. ‘Ομως οἱ πανούργοι ἐπλησίασαν καὶ εἶπαν:

‘Βασίλεῦ, ἀκουσε τὴν συμβουλὴν ποῦ θὰ σου δώσωμε. ‘Ἐκακολόγησαν τὴν βασίλισσαν ἀδίκως, συμφωνοῦμεν ἀλλ’ ἀν δὲ τὸ Τριστάνος κ’ ἐκείνη εἰσέλθουν μαζὶ πάλι στὴν αὐλήν σου, θὰ εἴρουν ἀφορμὴν νὰ κακολογήσουν ξανά. ‘Απομάρκυνε λοιπὸν κάμποσον καιδὸν τὸν Τριστάνον· μίαν ἡμέραν, χωρὶς ἀμφιβολίαν, θὰ τὸν ἀνακαλέσῃς·’

‘Ο Μᾶρκος ἔκαμε ἔτσι: παρήγγειλε εἰς τὸν Τριστάνον μὲ τοὺς βαρώνους του νάπομακρυνθῆ χωρὶς ἀναβολῆν. Τότε ὁ Τριστάνος ἥλθε πρὸς τὴν βασίλισσαν καὶ τὴν ἀπεχαιρέτισε. ‘Ἐκυπτάχθησαν. Καὶ ἡ βασίλισσα ἐκκοκίνισε ἀπὸ ἐντροπὴν ἐμπρὸς εἰς τὴν συνέλευσιν.

‘Ομως ὁ βασιλεὺς συνεκινήθη, καὶ διμιῶν πρὸς τὸν ἀνεψιόν του διὰ πρώτην φοράν:

‘Ποῦ θὰ πᾶς μὲ τὰ κουρέλια αὐτά; Πάρες ἀπὸ τὸν θησαυρὸν μου δὲ, τι θελήσῃς, χρυσάφι, ἀσημί καὶ δὲ, τι ἄλλο;’

— Βασίλεῦ, εἶπε ὁ Τριστάνος, δὲν θὰ πάρω τίποτε. ‘Οπως ἡμπορέσω, θὰ μεταβῶ νὰ ὑπερετήσω τὸν πλούσιον βασιλέα τῆς Φρίσας.

‘Ἐγύρισε τὸν χαλινὸν τοῦ ἄλογου του καὶ κατέβη πρὸς τὴν θάλασσαν. ‘Η Ἰζόλδη τὸν ἡκολούθησε μὲ τὸ βλέμμα της καὶ ἐφόσον ἡμποροῦσε νὰ τὸν διακρίνῃ ἀπὸ μακράν, δὲν ἀπέστρεψε τὴν κεφαλήν.

Εἰς τὴν εἶδησιν τῆς συμφιλιώσεως μεγάλοι καὶ μικροί, ἀνδρες, γυναικες καὶ παιδιά ἔτρεξαν μαζὶ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς προϋπάντησιν τῆς Ἰζόλδης· κ’ ἔνῳ ἐλυποῦντο διὰ τὴν ἔξορίαν τοῦ Τριστάνου, ἐπανηγγύζαν ἔξι ἀλλους διὰ τὴν ἀνεψεον τῆς βασίλισσης. Εἰς τὸν θόρυβον τῶν κωδώνων, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς μεταξοτροπέων δρόμους, ὁ βασιλεὺς, οἱ κόμητες καὶ οἱ πρίγκηπες τὸν συνώδευσαν οἱ πόρτες τοῦ παλατιοῦ ἀνοίχθησαν εἰς δλους πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἔκαμποι τοὺς φάγουν. Καὶ διὰ νὰ ἐορτάσῃ τὴν ἡμέραν δημοφύλου τοῦ Ιδανδίαν; ποία εἶνε τὰ παράπονά σας πάλι; Διὰ τὰ παλαιά σας παράπονα μήπως δὲ Τριστάνος δὲν προσεφέρεται τὸν ὑπερασπίσης; Διὰ νὰ τὴν δικαιώσῃ, σᾶς ἐπόρσφερε τὴν μάχην καὶ τὸν ἀκούσατε δλοι σας γιατί δὲν ἐσηκώσατε ἐναντίον του τὰς λόγχας σας καὶ τὰς ἀσπίδας σας; Βαρῶνοι, αἱ ἀπατήσεις σας εἶνε ἀδικοι· φοβηθῆτε λοιπὸν μήπως ἔκεινον ποῦ ἔξι αἰτίας σας ἔδιωξα, τὸν καλέσω ἔδω πάλιν! ’

Τότε οἱ ἀνανδροί οὐτοὶ οἱ αἰσθάνθησαν τρόμον· ἐπίστευσαν πῶς ἔβλεπαν ξανὰ τὸν Τριστάνον νὰ τοὺς πολεμῇ στῆθος πρὸς στῆθος. ‘Αὐθέντα, σοῦ δίδομεν νόμιμον συμβουλήν, διὰ τὴν τιμήν σου, δπως ἀρμόζει εἰς τοὺς πιστούς σου ὑποτελεῖς ἀλλὰ τὸν λοιπού σου δὲν θὰ διμιήσωμε πλέον· λησμόνησε τὴν δργήν σου. ’

φυη εἰς τὸ χαλασμένο κελλάρι. ‘Ας προφυλαχθοῦν οἱ πανούργοι.

Η ΚΡΙΣΙΣ ΜΕ ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΙΔΕΡΟ

Τοῦ λοιποῦ, δὲ Ντενοάλεν, δὲ Ανδρέτος καὶ δὲ Γονδοῖν ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀσφάλειάν τους χωρὶς ἄλλο, δὲ Τριστάνος δὲ ἐπερούσε τὴν ζωήν του μακράν, εἰς τόπον πολὺ μακρυνὸν ὅστε τὰ μῆτρα τῶν ἔνοχλη. Λοιπόν, μίαν ἡμέραν κανθαρίον, ἔνῳ δὲ βασίλευς ἀκούσων τὰ γαυγίσματα τῶν λαγωνικῶν ἐκρατοῦσε τὸ ἀλογό του εἰς ἔνα μέρος ἀπελευθερωμένο ἀπὸ τὸν ἀγκάθια καὶ τὴν ἀγοράν την εἰσιτησιν, ἐπίηγαν καὶ οἱ τρεῖς μαζὶ καὶ τὸν εἶπαν:

‘Βασίλεῦ, ἀκουσε τὸν ἀπότροπον σήμερα τὴν ἀθωάνεις χωρὶς κρίσιν, καὶ ἡτον ἀποτρόποιον σήμερα τὴν ἀθωάνεις χωρὶς κρίσιν πάλιν. Μήπως αὐτὸν εἶνε καλλίτερο; Ποτὲ δὲν ἀπελογήθη, καὶ οἱ βαρῶνοι τοῦ τόπου σου σᾶς κατηγοροῦν καὶ τοὺς δύο. ‘Ποῦ μὲ τὰς παρασκευασμένους στὴ φωτιά; ’Ετσι τὸν θησαυρὸν μου δὲ την ποτέ της κοστίσῃ, ἀφοῦ εἶνε ἀθώα νὰ δρκισθῇ εἰς τὰς ἀγια λείφαντα διατέτη της δέντρων ἀπελογήθη: ‘Ο Μᾶρκος ὁργισμένος ἀπεκρίθη:

‘Ο Θεός νὰ σᾶς ἔξοντάσῃ, αὐθένται τοῦ Κορονούαγι ἐσᾶς ποῦ θέλετε διαρκῶς νὰ μ’ ἐντροπιάζετε. Γιὰ τὸ χατζῆρι σας ἔξωρίσα τὸν ἀνεψιόν μου τί ἀπαιτεῖτε ἀκόμη; νὰ διξορίσω τὴν βασίλισσαν εἰς τὴν Ιδανδίαν; ποία εἶνε τὰ παράπονά σας πάλι; Διὰ τὰ παλαιά σας παράπονα μήπως δὲ Τριστάνος δὲν προσεφέρεται τὸν ὑπερασπίσης; Διὰ νὰ τὴν δικαιώσῃ, σᾶς ἐπόρσφερε τὴν μάχην καὶ τὸν ἀκούσατε δλοι σας γιατί δὲν ἐσηκώσατε ἐναντίον του τὰς λόγχας σας καὶ τὰς ἀσπίδας σας; Βαρῶνοι, αἱ ἀπατήσεις σας εἶνε ἀδικοι· φοβηθῆτε λοιπὸν μήπως ἔκεινον ποῦ ἔξι αἰτίας σας ἔδιωξα, τὸν καλέσω ἔδω πάλιν! ’

Τότε οἱ αἰσθάνθησαν τρόμον· ἐπίστευσαν πῶς ἔβλεπαν ξανὰ τὸν Τριστάνον νὰ τοὺς πολεμῇ στῆθος πρὸς στῆθος. ‘Αὐθέντα, σοῦ δίδομεν νόμιμον συμβουλήν, διὰ τὴν τιμήν σου, δπως ἀρμόζει εἰς τοὺς πιστούς σου ὑποτελεῖς ἀλλὰ τὸν λοιπού σου δὲν θὰ διμιήσωμε πλέον· λησμόνησε τὴν δργήν σου. ’

‘Αλλ’ ὁ Μᾶρκος ὡρθώθη ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο γόνο του:

“Ἐξω ἀπὸ τὴν χώραν μου, πανοῦργοι! δὲν ἔχετε πλέον τὴν εἰρήνην μου. Ἐσεῖς μ' ἔκάματε νὰ ἔξιορίσω τὸν Τριστάνον λοιπὸν εἶναι ή σειρά σας: ἔξω ἀπὸ τὴν χώραν μου!

— “Ἐστω, ὥραιε αὐθέντα! Οἱ πύργοι μας εἶναι δυνατοί, καλὰ ὠχρωμένοι, ἐπάνω εἰς βράχους ποὺ κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ νάνεβη.

Καὶ, χωρὶς νὰ τὸν χαιρετίσουν, ἔγυρισαν τὸν χαλινόν.

Χωρὶς νὰ πεφιμένη λαγωνικὰ καὶ κυνηγοὺς ὁ Μᾶρκος ἐσπρωξε τὸ ἄλλο γόνο του πρὸς τὸ Τινταγέλ, ἀνέβη τὰ σκαλιὰ τῆς σάλας, καὶ ἡ βασίλισσα ἤκουσε τὸ βιαστικὸ βῆμα του ἐπάνω εἰς τὸ λιθόστρωτον. Ἐπροσηκώθη, ἐπῆγε νὰ τὸν προϋπαντήσῃ, τοῦ ἐπῆρε τὸ σπαθί του, καθὼς ἐσυνήθιζε, κ' ἔκλινε ἔως εἰς τὰ πόδια του. Ὁ Μᾶρκος τὴν ἐκρατοῦσε ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τὴν ἀνεσήκωντες ὅταν ἡ Ἰζόλδη ἐγείρουσα τὸ βλέμμα της πρὸς αὐτὸν εἶδε τὰ ὥραῖα του χαρακτηριστικὰ νὰ τὰ τρικυμίζῃ ἡ δργή. Τέτοιος τῆς ἐφάνη ἀλλοτε ἐμπρός εἰς τὴν φωτιὰν τῆς καταδίκης της.

«Ἄ! ἐσύλλογίσθη. Ὁ ἀγαπημένος μου συνελήφθη, τὸν ἀνεκάλυψαν».

Ἡ καρδιά της ἐπάγωσε μέσα εἰς τὸ στήθος της, καὶ χωρὶς νὰ πῇ μίαν λέξιν ἔπεισε εἰς τὰ πόδια τοῦ βασιλέως. Τὴν ἐπῆρε εἰς τὰ χέρια του καὶ τὴν ἐφίλησε τρυφερά ὀλίγο κατ’ ὀλίγον ἐνεψυχώντο.

«Ἀγαπημένη μου, ἀγαπημένη μου, τί εἶνε ποὺ σὲ βασανίζει;»

— Αὐθέντα, ἐφοβήθηκα σᾶς εἶδα τόσο ὥργισμένον.

— Ναί, ἔγυριζα ὥργισμένος ἀπὸ τὸ κυνήγι.

— “Ἄ! Αὐθέντα, ἀν οἵ κυνηγοί σου σ' ἐθύμωσαν, ἀξίζει τάχα νὰ παίρνῃ κανεὶς τόσο κατάκαρδα τοὺς θυμοὺς τοῦ κυνηγιοῦ;

‘Ο Μᾶρκος ἔχαμογέλασε εἰς τὰ λόγια αὐτὰ καὶ εἶπε:

«Οχι, ἀγαπημένη μου, οἱ κυνηγοί μου δὲν μ' ἐθύμωσαν ἀλλὰ τρεῖς πανοῦργοι ποὺ καιρὸν τόρα μᾶς μισοῦν· τοὺς ἔρεις, δ' Ἀνδρέτος, δ' Ντενοάλεν καὶ δ' Γκονδοίν· τοὺς ἔξωρισα ἀπὸ τὴν χώραν μου.

— Αὐθέντα, τί κακὸν ἐτόλμησαν νὰ ποῦν ἐναντίον μου;

— Τί σ' ἐνδιαφέρει; Τοὺς ἔξωρισα.

— Αὐθέντα, ὁ καθένας ἔχει δικαίωμα νὰ λέγῃ τὴν σκέψιν του. “Ἐχω δύμως ἐπίσης κ' ἔγω

τὸ δικαίωμα νὰ γνωρίζω τὰς κατηγορίας ποὺ μοῦ ἐπιφρίπτουν. Καὶ ἀπὸ ποιὸν θὰ τὰς μάζω ἄλλον παρ' ἀπὸ σένα; Μόνη εἰς τὸν ἔξινον αὐτὸν τόπον, δὲν ἔχω κανέναν ἐκτὸς ἀπὸ σέ, αὐθέντα, διὰ νὰ μὲ ὑπερασπίσῃ,

— “Ἐστω. Εἶχαν τὴν ἀξίωσιν λοιπὸν νὰ ὀρκισθῆσι εἰς τὰ ἄγια λείψανα καὶ νὰ κριθῆσι μὲ τὸ κόκκινο σίδερο ὅτι εἰσαι ἀγνῆς «Ἡ βασίλισσα, ἔλεγαν, ὥφειλε νὰ ζητήσῃ μόνη τῆς τέτοιου εἰδούς κρίσιν. Αἱ δοκιμασίαι αὐταὶ εἶναι ἔλαφρόταται εἰς ἀδύον. Τί θὰ τῆς ἐκόστιξαν; Ὁ Θεός εἶναι ἀληθινὸς κριτής· θὰ διέλυνε διὰ παντὸς τὰς ἀρχαίας κατηγορίας . . .» Ιδοὺ τί ἀπατήσεις εἶχαν. ‘Αλλ' δές ἀφήσωμε αὐτά. Τοὺς ἔξωρισα σοῦ λέγω.

— Ἡ Ἰζόλδη ἐφρικίασε. Παρετήρησε τὸν βασιλέα.

«Αὐθέντα, παραγγείλατέ τους νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν αὐλήν σου. Θὰ κάμω τὸν δρόκον».

— Πότε;

— Τὴν δεκάτην ἡμέραν ἀπὸ σήμερα.

— Τὸ τέρμα ποὺ δίδεις εἶναι πολὺ γλύγωρο, ἀγαπημένη μου.

— Εἶναι πολὺ μακρυνό. ‘Αλλ' ἀπαίτω νὰ παραγγείλῃς εἰς τὸν βασιλέα Ἀρθούρον νὰ ἔλθῃ μὲ τὸν αὐθέντην Γκωβαίν, μὲ τὸν Ζιρφλέ Κὲ τὸν σενεσκάλον κ' ἔκατὸ ἀπὸ τὸν ἵπποτας του ἔως εἰς τὴν χώραν σου εἰς τὸν Ἀσπρον Κάμπον εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ ποὺ χωρίζει τὰ βασιλειά σας. Ἐκεὶ ἐνώπιον ὅλων αὐτῶν, καὶ ὅχι ἐνώπιον μόνον τῶν βαρώνων σου, θὰ κάμω τὸν δρόκον διότι δὲν θὰ περάσῃ διάστημα πολὺ χρόνου ποὺ οἱ βαρῶνοι σου θάπαιτήσουν πάλι νέου εἴδους δοκιμασίαν, καὶ τὰ βάσανά μας δὲν θὰ τελειώσουν ποτέ. ‘Αλλὰ δὲν θὰ τολμήσουν, ἀν δ' Ἀρθούρος καὶ οἱ ἵπποται του λάβουν τὴν κρίσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν τους.

— Ενῷ ἐσπευδαν πρὸς τὸ Καρδονέλ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Μάρκου πρὸς τὸν βασιλέα Ἀρθούρον, κρυφά ἡ Ἰζόλδη ἐστειλε πρὸς τὸν Τριστάνον τὸν Περινίς τὸν Ξανθόν, τὸν Πιστόν.

Ο Περινίς ἔτρεξε ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δένδρα ἀποφρέγων τὰ χαραγμένα μονοπάτια ἔως ὅτου ἐφθασε εἰς τὴν καλύβαν τοῦ “Ορρι, δπου ἀπὸ ἡμέρες πολλές δ' Τριστάνος τὸν ἐπόρσμενε. ‘Ο Περινίς τοῦ ἀνεκόνωσε τὰ δσα συνέβησαν, τὴν νέαν πανοῦργίαν, τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, τὴν ὥραν καὶ τὸν τόπον:

«Αὐθέντα, η κυρία μου σοῦ παραγγέλλει τὴν ὥρισμένην ἡμέραν μ' ἔνδυμα προσκυνητοῦ, εἰς

τρόπον ποὺ κανεὶς νὰ μὴ σὲ ἀναγνωρίσῃ, χωρὶς ἀρματα, νὰ είσαι εἰς τὸν Ἀσπρον-Κάμπον: πρέπει, διὰ νὰ φθάσῃς εἰς τὸ μέρος τῆς κρίσεως, νὰ περάσῃς τὸ ποτάμι μὲ βάρκαν εἰς τὴν ἀντίθετον ὄχθην, ἐκεῖ ποὺ θὰ είναι οἱ ἵπποται τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου, θὰ περιμένῃς. Χωρὶς ἄλλο τὴν στιγμὴν αὐτὴν θὰ ἡμπορέσῃς νὰ τῆς προσφέρῃς βοήθειαν. Η κυρία μου φοβεῖται τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως: ὅμως ἐμπιστεύεται εἰς τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ, δ' δποῖος τὴν ἔσωσε ἀπὸ τὰ χέρια τῶν λεπρῶν.

— Γύρισε εἰς τὴν βασίλισσαν, ὥραιε γλυκέ μου φίλε Περινίς: πέ της ὅτι θὰ κάμω κατὰ τὴν θέλησίν της.

Λοιπόν, αὐθέντα, δταν δ' Περινίς ἐγύρισε εἰς τὸ Τινταγέλ, συνέβη νὰ παρατηρήσῃ μέσα εἰς μίαν πυκνάδα τὸν ἴδιον ἀνθρώπων ποὺ ἀλλοτε εὑρήκε τὸν Τριστάνον καὶ τὴν Ἰζόλδην κοιμωμένους εἰς τὸν μυχὸν τοῦ δάσους καὶ τοὺς ἐπόρδωσε εἰς τὸν βασιλέα. Μίαν ἡμέραν ποὺ ἡτον μεθυσμένος, ἐκαυχήθη διὰ τὴν προδοσίαν του ‘Ο ἀνθρωπός αὐτὸς εἶχε ἀνόιξει μίαν βαθείαν τρύπαν εἰς τὴν γῆν, τὴν εἶχε ἐπιτήδεια σκεπάσει μὲ κλαδιὰ γιὰ νὰ πιάνῃ λύκους καὶ ἄλλα θηρία. Εἶδε νὰ διευθύνεται πρὸς αὐτὸν δ' θεράπων τῆς βασίλισσης καὶ ἡθέλησε νὰ φύγῃ. ‘Ομως δ' Περινίς δὲν τὸν ἄφησε:

«Προδότη, ποὺ ἐπούλησες τὴν βασίλισσαν, γιατί νὰ σ' ἀφήσω νὰ φύγῃς; Μεϊν' ἐδῶ, κοντά εἰς τὸ μνῆμα σου, ποὺ μόνος σου ἔλαβες τὴν πρόνοιαν νὰ τὸ σκάψῃς!»

Τὸ φαβδί του ἐκαμε στροφήν εἰς τὸν ἀέρα. Ραβδὶ καὶ κρανίον ἐθραύσθησαν συγχρόνως, καὶ δ' Περινίς δ' Ξανθός, δ' Πιστός, τὸν ἐσπρωξε μὲ τὸ πόδι του εἰς τὸν λάκον μὲ τὰ κλαδιά.

Τὴν ὠρισμένην ἡμέραν, δ' βασιλεὺς Μᾶρκος, ἡ Ἰζόλδη καὶ οἱ Κορνουαγέζοι βαρῶνοι ἥλθαν μὲ τάλογά τους ἔως εἰς τὸν Ἀσπρον Κάμπον, ἐφθασαν ἐν ταξει ἐμπρός εἰς τὸ ποτάμι, καὶ συμμαζευμένοι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ ἵπποται τοῦ βασιλέως Ἀρθούρου τοὺς ἔχαιρετισαν μὲ τὰς σημαίας των.

Εμπρός τους, ἔγας ἀδηλος προσκυνητὴς τυλιγμένος μέσα εἰς τὸν μανδύαν του, ἐξητοῦσε ἐλημοσύνην μὲ φωνὴν στριγγήν καὶ θλιβεράν. Μὲ τὴν δύναμιν των κουπιῶν οἱ βάρκες τοῦ Κορνουαγίας ἐπλησίαζαν. ‘Οταν ἐπλησίασαν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην ἡ Ἰζόλδη ἡρώτησε τοὺς ἵπποτας ποὺ τὴν ἔπειστοιχίζαν.

— Ιππόται, πῶς θὰ ἡμπορέσω νὰ φθάσω εἰς τὴν στερεάν, χωρὶς νὰ λερώσω τὰ μακριὰ φορέματά μου στὴ λάσπη αὐτῆς; Χρειάζεται νὰ μὲ βοηθήσῃ κάποιος.

— Ενας ἀπὸ τοὺς ἵπποτας ἐφωνάξει τὸν Τριστάνον δ' δποῖος ἡτον ἀγνώριστος ὑπὸ τὰ κουρελιασμένα ροῦχα:

«Φύλε, ἀνεσήκωσε τὰ ροῦχα σου, κατέβα στὸ νερό καὶ πάρε τὴν βασίλισσαν μήπως τσακισμένος καθὼς είσαι σὲ κάμω νὰ πέσῃς στὰ μισά τοῦ δρόμου».

‘Ο Τριστάνος ἐπῆρε τὴν βασίλισσαν εἰς τὴν ἀγκαλιά του. Τοῦ εἶπε σιγά: «Ἀγαπημένε!» Επειτα, πάλι σιγὰ-σιγά: «Κάμε πῶς πέφτεις εἰς τὴν ἄμμον».

— Οταν ἐφθασε εἰς τὴν ὄχθην, ἐπαραπάτησε κ' ἔπεισε κρατῶντας τὴν βασίλισσαν σφικτὰ εἰς τὰ χέρια του.

Σκούταριοι καὶ ναυτικοί, μὲ τὰ κουπιὰ καὶ μὲ διτι ἄλλο, ἐκνηγοῦσαν τὸν δυστυχῆ ἐπαίτην.

— Ἀφήσετε τὸν, εἶπε ἡ βασίλισσα· χωρὶς ἄλλο μακριὰ ὁδοιπορία τὸν ἀδυνάτισε. Καὶ ἀποστῶσα μίαν χρυσὴν καρφίτσαν τὴν ἔρριψε εἰς τὸν Τριστάνον.

— Εμπρός εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀρθούρου ἐπάνω εἰς τὰ πράσινα κόρτα ἀπλώνετο ἔνα πλούσιο μεταξωτὸν ὑφασμα τῆς Νικαίας, καὶ τὰ λείψανα τῶν Ἀγίων εἶχαν ἀποτελῆ ἐκεῖ. ‘Ο αὐθέντης Γκωβαίν, δ' Ζιρφλέ, δ' Κὲ δ' σενεσκάλος τὰ ἐφύλατταν.

‘Η βασίλισσα, ἀφοῦ παρεκάλεσε τὸν Θεόν, ἐβγαλε τὰ στολίδια ἀπὸ τὸν λαιμόν της καὶ τὰ ἔδωκε εἰς τοὺς ἑπαίτας· ἐβγαλε τὸν πορφυρὸν μανδύαν της καὶ τὸν ἔδωκε ἔδωκε τὰ πολύτιμα πετρόδια της δλα. ‘Ἐκράτησε μοναχὰ τὸ πουκάμισό της, καὶ μὲ γυμνὰ τὰ χέρια ἐως εἰς τοὺς ὕδωραν καὶ γυμνὰ τὰ πόδια, ἐπροχώρησε ἐνώπιον τῶν δύο βασιλέων. ‘Ολοτρόγυρα οἱ βαρῶνοι εἶχαν καρφώσει τὰ μάτια τους ἐπάνω της κ' ἐκλαίαν. Σιμά εἰς τὰ ἄγια λείψανα ἐκαίει μιὰ φωτιά. Τρέμουσα, ἀπλωσε τὸ δεξιὸν χέρι της πρὸς τὰς ὕδωραν καὶ γυμνὰ τὰ πόδια, ἐπροχώρησε ἐνώπιον τῶν δύο βασιλέων.

— Βασιλεῦ τοῦ Λόκκρε καὶ βασιλεῦ τοῦ Κορνουαγίας, αὐθέντα Γκωβαίν, αὐθέντα Κέ, Ζιρφλέ καὶ σεῖς δλοι ποὺ παραστέκετε, εἰς τὰ ἄγια λείψανα τῶν δύο βασιλέων της τοῦ Κορνουαγίας ἐπλησίαζαν. Τρέμουσα, ἀπλωσε τὸ δεξιὸν χέρι της πρὸς τὰς ὕδωραν καὶ γυμνὰ τὰ πόδια, ἐπροχώρησε εἰς τὰς ὕδωραν της τοῦ Κορνουαγίας ἐπλησίαζαν.

— Οταν ἐπλησίασαν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην μου καὶ τὸν πτωχὸν ἔκεινον ποὺ εἶδατε νὰ πέφτη ἐμπρός σας. Βασιλεῦ Μᾶρκε, εἰνε καλὸς αὐτὸς δ' ὅρκος;

της ή κατοικία ένδες έρημίτου. Ό όρημά της δὲν έφορούσε ένδυματα ἀπό ψφασμα ἄλλα ένα δέρμα ζώου. Πλαγιασμένος εἰς τὸ οὐδαέος μὲ γυμνὰ τὰ πόδια καὶ τοὺς ὅγκωνας, ἐπαρακαλοῦσε τὴν Μαρίαν-Μαγδαληνὴν νὰ τοῦ ἐμπνεύσῃ προσευχὰς ψυχοσωτηρίους. Εἶπε τὸ καλῶς ὥριστε εἰς τοὺς δύο ξένους, κ' ἐνῷ δ Γκορνεβὲλ ἐτοποθετοῦσε τᾶλογα νὰ ξεκουρασθοῦν, ἐπῆρε αὐτὸς τὰ ἄρματα τοῦ Τριστάνου, ἐπειτα τοὺς ἔδωκε νὰ φάγουν. Δὲν τοὺς ἔδωκε τροφὰς πολυτελεῖς, ἄλλα κρίθινο ψωμί, ψημένο στὴν στάκτην, καὶ νερὸς ἀπὸ τὴν πηγήν. Αφοῦ ἔφαγαν—εἶχε νυκτώσει πλέον—καὶ ἐκάθησαν τριγύρῳ ἀπὸ τὴν φωτιά, δ Τριστάνος ἡρώης ποία ἦτον ἡ ἐρημωμένη αὐτὴ γῆ.

«Ωραῖε αὐθέντα, εἶπεν δ Τριστάνος, εἶνε ή γῆ τῆς Βρετάνης ποῦ κατέχει δ δούξ Χοέλ. Ήτον ἄλλοτε ξένας ὥραιος τόπους, πλούσιος εἰς λειβάδια καὶ καλλιεργημένους ἐδῶ μύλοι, ἐκεῖ μηλιές, περιβόλια. Ομως δ κόμης τῆς Νάντης τὰ ἐρήμωσε. Αὐτὰ κάμνει δ πόλεμος.

— Άδελφε, εἶπεν δ Τριστάνος, γιατὶ ἔχει τόσο θάρρος ποῦ νὰ μοιρασθῇ μαζί μας τὴν δυστυχίαν.

Τὸν ἐδέχθησαν μὲ πολλὰς τιμάς. Ό Καερδίλιν τοῦ ἔδειξε τὰ φρούριά του. Τοῦ ἔδειξε μακροὺ εἰς τὸν κάμπον τὰς σκηνὰς τοῦ δουκὸς Ριόλ. Όταν ἔξαναγρύισαν εἰς τὸ κατῶφλι τοῦ πύργου, δ Καερδίλιν εἶπε τοῦ Τριστάνου :

«Τόρα, ἀγαπημένε μου φύλε, δ' ἀνεβοῦμε στὴ σκάλα νὰ ἰδῃς τὴν μητέρα μου καὶ τὴν ἀδελφήν μου.»

Καὶ κρατούμενοι ἀπὸ τὸ χέρι, ἐμπήκαν εἰς τὸν θάλαμον τῶν γυναικῶν. Ή μητέρα καὶ ἡ κόρη ἐκεντοῦσαν, κ' ἐτραγουδοῦσαν ἔλεγαν πῶς ή ὥραια Δοέτη, καθισμένη ἐπάνω εἰς τὰ λευκὰ ἀγκάθια περιμένει τὸν Δούνη, τὸν ἀγαπημένον της ποῦ τόσο ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ. Ό Τριστάνος τῆς ἔχαιρετισε καὶ τὸν ἔχαιρετισαν. Επειτα οἱ δύο ἵπποται ἐκάθισαν σιμά της. Ό Καερδίλιν δείχνοντας εἰς τὸν Τριστάνον τὸ κέντημα τῆς μητέρας του ἔλεγε :

Κύττα, ὥραιε φύλε Τριστάνε, τί χρυσοχέρα ποῦ εἶνε ἡ μητέρα μου πῶς ξέρει ἡ ἀδελφή μου νὰ μεταχειρίζεται τὸ χρυσάφι. Μὰ τὴν πίστιν μου, ὥραια ἀδελφή, δίκαμα ἔχεις δύναμα Ιζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη.»

Τότε, δ Τριστάνος ἀμα ἥκουσε πῶς τὴν ἔλεγαν Ιζόλδην, ἔχαμογέλασε καὶ τὴν ἐκύτταξε πιὸ γλυκά.

Λοιπόν, δ κόμης Ριόλ εἶχε στρατοπεδεύσει τρία μύλια μακροὺ ἀπὸ τὸ Καραΐζ, καὶ ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας οἱ ἄνθρωποι τοῦ δουκὸς Χοέλ δὲν ἐτολμοῦσαν πλέον, δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ περάσουν τὰς πύλας τοῦ πύργου. Άλλα, ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέραν, δ Τριστάνος δ Καερδίλιν καὶ δώδεκα

δοῦκα. Ό Χοέλ ενδίσκετο μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν μὲ τὸν Καερδίλιν. Τοῦ ἐπαρουσίασε τὸν ἑαυτόν του καὶ τοῦ εἶπε :

«Εἶμαι δ Τριστάνος, δ βασιλεὺς τοῦ Λουνού, καὶ δ Μᾶρκος, δ βασιλεὺς τοῦ Κορονούαγ, εἶνε θεῖος μου. Εμαθα, δούξ, διτὶ οἱ βασάλοι σου σ' ἀδικοῦν, καὶ ἥλθα νὰ σοῦ προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μουν.»

— Άλλοιμονον! αὐθέντα Τριστάνε, πῶς νὰ σὲ δεχθῶ; Δὲν ἔχουμε τρόφιμα πλέον οὔτε σιτάρι, μόνον κουκιά καὶ κριθάρι γιὰ νὰ περάσωμε.

— Τί πειράζει; εἶπεν δ Τριστάνος. «Εξησα μέσα εἰς ἔνα δάσος δύο δόλκηρα χρόνια, μὲ ρίζες καὶ μὲ κυνῆγι, καὶ μάθε διτὶ εὑρισκα εὐχάριστην τὴν ζωὴν αὐτὴν. Δῶσε διαταγὴν νὰ μοῦ ἀνοίξουν τὴν πύλην αὐτὴν.»

«Ο Καερδίλιν εἶπε τότε :

«Δέξου τον, πατέρα, γιατὶ ἔχει τόσο θάρρος ποῦ νὰ μοιρασθῇ μαζί μας τὴν δυστυχίαν.

Τὸν ἐδέχθησαν μὲ πολλὰς τιμάς. Ό Καερδίλιν τοῦ ἔδειξε τὰ φρούριά του. Τοῦ ἔδειξε μακροὺ εἰς τὸν κάμπον τὰς σκηνὰς τοῦ δουκὸς Ριόλ. Όταν ἔξαναγρύισαν εἰς τὸ κατῶφλι τοῦ πύργου, δ Καερδίλιν εἶπε τοῦ Τριστάνου :

«Τόρα, ἀγαπημένε μου φύλε, δ' ἀνεβοῦμε στὴ σκάλα νὰ ἰδῃς τὴν μητέρα μου καὶ τὴν ἀδελφήν μου.»

Καὶ κρατούμενοι ἀπὸ τὸ χέρι, ἐμπήκαν εἰς τὸν θάλαμον τῶν γυναικῶν. Ή μητέρα καὶ ἡ κόρη ἐκεντοῦσαν, κ' ἐτραγουδοῦσαν ἔλεγαν πῶς ή ὥραια Δοέτη, καθισμένη ἐπάνω εἰς τὰ λευκὰ ἀγκάθια περιμένει τὸν Δούνη, τὸν ἀγαπημένον της ποῦ τόσο ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ. Ό Τριστάνος τῆς ἔχαιρετισε καὶ τὸν ἔχαιρετισαν. Επειτα οἱ δύο ἵπποται ἐκάθισαν σιμά της. Ό Καερδίλιν δείχνοντας εἰς τὸν Τριστάνον τὸ κέντημα τῆς μητέρας του ἔλεγε :

Κύττα, ὥραιε φύλε Τριστάνε, τί χρυσοχέρα ποῦ εἶνε ἡ μητέρα μου πῶς ξέρει ἡ ἀδελφή μου νὰ μεταχειρίζεται τὸ χρυσάφι. Μὰ τὴν πίστιν μου, ὥραια ἀδελφή, δίκαμα ἔχεις δύναμα Ιζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη.»

Τότε, δ Τριστάνος ἀμα ἥκουσε πῶς τὴν ἔλεγαν Ιζόλδην, ἔχαμογέλασε καὶ τὴν ἐκύτταξε πιὸ γλυκά.

Λοιπόν, δ κόμης Ριόλ εἶχε στρατοπεδεύσει τρία μύλια μακροὺ ἀπὸ τὸ Καραΐζ, καὶ ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας οἱ ἄνθρωποι τοῦ δουκὸς Χοέλ δὲν ἐτολμοῦσαν πλέον, δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ περάσουν τὰς πύλας τοῦ πύργου. Άλλα, ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέραν, δ Τριστάνος δ Καερδίλιν καὶ δώδεκα

νέοι ἵπποται ἔβγηκαν ἀπὸ τὸ Καραΐζ, θωρακοφορεμένοι, μὲ τὰ κράνη εἰς τὴν κεφαλήν, καὶ ἵππευσαν κάτω ἀπὸ τὰ δάση τῶν ἑλάτων ἔως εἰς τὰς θύρας τῶν ἔχθρικῶν σκηνῶν ἐπειτα εἰς τὴν μίαν ἔφοδον ἐπῆραν μίαν ἐφοδιοπομπήν τοῦ κόμητος Ριόλ. Απὸ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐπῆραν θάρρος πλέον, ἀρπαζαν, ἐσκότωνταν καὶ ποτὲ δὲν ἔγυριζαν εἰς τὸ Καραΐζ χωρὶς νὰ συναποκομίσουν καὶ κάτι ὅς λείαν. Εκτοτε δ Τριστάνος καὶ δ Καερδίλιν συνεδέθησαν καὶ ὠρίσθησαν νὰ είνε φίλοι καὶ σύντροφοι πλέον.

Λοιπό ν, συχνὰ ὅταν ἔγυριζαν ἀπὸ τὰς ἐφόδους των δ Καερδίλιν εὗρισκε καιρὸν νὰ ἐπαίνη τὸν φύλον του Ιζόλδην τὴν Κρινοδάκτυλη, τὴν ὥραιαν τὸν Καερδίλιν, δ όποιος μ' ἔνα μᾶλλον καθωρισμένον κτύπημα ἐτρύπησε τὴν ἀσπίδα τοῦ Τριστάνου, καὶ τὸν φύλον του Καερδίλιν εἶχε σταματήσει ὑπερηφάνως, βλέπων νὰ ἔρχεται ἐναντίον του ξένας ἀνδρεῖος βαρύνος, δ ἀδελφὸς τοῦ κόμητος Ριόλ. Καὶ οἱ δύο συνεκρούσθησαν μὲ χαμηλωμένας τὰς λόγχας. Ό Νανταίος ἔθραυσε τὴν ιδικήν του χωρὶς νὰ ταράξῃ καν τὸν Καερδίλιν, δ όποιος μ' ἔνα μᾶλλον καθωρισμένον κτύπημα ἐτρύπησε τὴν ἀσπίδα τοῦ Τριστάνου, εἰσέδυσε εἰς τὴν σάρκα του καὶ τὸ ξέπαλωσε νεκρὸν χάμω. Ό Τριστάνος σηκώνεται εἰνθής, καὶ μὲ τὸ σπαθί στὸ χέρι : «Ανανδρε, λέγει, ἀφήνεις εἰς τὴν ζωὴν τὸν ἵπποτην καὶ πληγώνεις τὸ ἄλογο. Δὲν θὰ φύγης ζωτανὸς ἀπ' ἔδω.

— Πιστεύω διτὶ δὲν λές ἀλήθεια! ἀπεκρίθη δ Ριόλ δρμῶν μὲ τ' ἄλογο κατ' ἐπάνω του.

γλίγωρα εἰς τὸν κάμπον καὶ ἐμφανίζεται μὲ τὴν ἀσπίδα ἐμπρόδεις εἰς τὸ στήθος, φωνάζοντας : «Καραΐζ.» Ήτον καιρός· ἥδη οἱ ἄνθρωποι τοῦ Χοέλ ἀρχισαν νὰ ὑποχωροῦν. Ήτον ὥραιον νὰ ἔβλεπε κανεὶς τότε τὰ κτυπημένα ἄλογα καὶ τοὺς πληγωμένους βασάλους, τὰ κτυπημένα πολυτελεῖς, ἄλλα κρίθινο ψωμί, ψημένο στὴν στάκτην, καὶ τὰ χόρτα ποῦ κάτω ἀπὸ τὰ βήματά τους ἐκοκκίνιζαν. Εμπρόδεις ἀπὸ δλους δ Καερδίλιν εἶχε σταματήσει ὑπερηφάνως, βλέπων νὰ ἔρχεται ἐναντίον του ξένας ἀνδρεῖος βαρύνος, δ ἀδελφὸς τοῦ κόμητος Ριόλ. Καὶ οἱ δύο συνεκρούσθησαν μὲ χαμηλωμένας τὰς λόγχας. Ό Νανταίος ἔθραυσε τὴν ιδικήν του χωρὶς νὰ ταράξῃ καν τὸν Καερδίλιν, δ όποιος μ' ἔνα μᾶλλον καθωρισμένον κτύπημα ἐτρύπησε τὴν ἀσπίδα τοῦ Τριστάνου, εἰσέδυσε εἰς τὴν σάρκα του καὶ τὸ ξέπαλωσε νεκρὸν χάμω. Ό Τριστάνος σηκώνεται εἰνθής, καὶ μὲ τὸ σπαθί στὸ χέρι : «Ανανδρε, λέγει, ἀφήνεις εἰς τὴν ζωὴν τὸν ἵπποτην καὶ πληγώνεις τὸ ἄλογο. Δὲν θὰ φύγης ζωτανὸς ἀπ' ἔδω.

— Πιστεύω διτὶ δὲν λές ἀλήθεια! ἀπεκρίθη δ Ριόλ δρμῶν μὲ τ' ἄλογο κατ' ἐπάνω του.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς]
Μετάφρ. Α. Κ. JOSEPH BÉDIER

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΩΗ — ΤΟ ΦΑΛΗΡΟΝ

Μὲ τὴς τελευταῖς ἐκπνοεῖς τῆς ἀνοιξης καὶ τὸν ἔρχομό τοῦ καλοκαιριοῦ τὸ Φάληρον ἀρχίζει νὰ συγκεντρώνῃ τοὺς θιασώτας του καὶ νὰ πλημμυρῇ τὴν υπαρξήν τους ἀπὸ ἔνα ἀρροτο θέλγητρο. Μὰ πότε τὸ Φάληρον, σὲ ποιὰ ὥρα τοῦ χρόνου καὶ σὲ ποιὰ στιγμὴ δὲν είνε μαγευτικό; Όταν στὰ δλογάλανα ἀκρογιάλια του δὲν τονίζει τὸ παθητικό τραγούδι της ἡ χαρά, τὸ χαμόγελο καὶ ἡ ζωή, πολὺ θελκτικότερο ἀκούεται τὸ παράπονο τῆς μελαγχολίας. Ή

Ἐρωτευμένος ὡς ἥμουν, πότε μὲ τὴν γαλήνην καὶ πότε μὲ τὴν τρικυμίαν τοῦ Σαρωνικοῦ, ύπηρξε πάντοτε θαυμαστής τοῦ Φαλήρου, δ πως δ Σοφοκλῆς καὶ δ Πίνδαρος, τῶν Ἀθηνῶν, δ πως δ Ὁράτιος, τῆς πηγῆς τῆς Βανδονσίας,

Η ψυχή μου λησμονεῖ τοὺς πόνους της ὅταν ἐπάνω σ' τὴν νοτισμένη ἀμμουδιά του σημειώνω τὰ βῆματά μου. Τὸ ἄγάπτησε μ' ὅλη τῆς τὴν μελαγχολία καὶ ἥκουσε πολλὲς φορὲς σ' τὴν μοναξιά μου, μέσα σ' τὴν ἄγρια θύελλα τῆς ζωῆς, τὴν λύρα μου ν' ἀναδίδῃ ἥχους γεμάτους ἀπὸ ἓνα περίλυπο παράπονο.

*Καὶ σὸν περνῆς σὰν ὄνειρο μπροστά μου ἔμμαγμένο,
Ω̄ θάλασσα γαλάζια τοῦ Φαλήρου,
Ποῦ σὰν τὸ κῦμα σου ἔφτανε σ' τὰ πόδια μου ἀφρισμένο,
Μ' ἰρύθιζες ὡς τ' ἀδύτα τοῦ ἀπείρου!*

*Μὰ σταν θαρρῶ, τὰ χεῖλη μὸν σ' τὸ χαρογέλου ξένα,
Στὶς ὅχθες σου νὰ ὀνειρευθῶ καὶ πάλι
Καὶ θὰ θωρῷ τὸ κῦμα σου μὲ βλέμματα θλιμένα
Ν' ἀναδρομάρ' σ' τὸ ἀμμόστρωτο ἀκρογιάλι,*

*Θὰ μοῦ θυμίληση, θάλασσα, — κιὰν εἶνε νὰ πεθάνω —
Τὴν πρώτη τῆς καρδιᾶς μον τρικυμία,
Ποῦ ν' γαλήνη σου ἀπλωτή σ' τὶς ἀμμουδιὲς ἐπάνω,
Μετέβαλε σ' ἀπέραντη ἀρμονία;*

Ἐπάνω σ' τὴν ἀκρογιαλὰ — εἶνε ὀρκετὰ χρόνια τώρα — ἐπέρασα ὀλόκληρη νύχτα. Εἶχα μεταβῆ, ὅπως δὲν ιδοὺς τῆς Θέτιδος, νὰ ὀνειροπολήσω παρὰ τὸν ἀπειρον τόντον. Τὸ φῶς τῆς χαραγῆς ἥτο ἀμφίβιολον ἀκόμα. Στὸν Ύμηττὸν ἡ διδοδάκτυλος ἐκοιμᾶτο, ἐνῶ πέρα πρὸς τὰ χραφικὰ βουνὰ τῆς Σαλαμῖνος τὸ φεγγάρι ἀποσταμένο ἔγερνε πρὸς τὴν δύσι του. Η θάλασσα σιωπήλη ἀπλώνοταν ὅπως ἔνα γαλανὸν ὑφασμα τεράστιο καὶ ἀπτύχωτο, καὶ μόνον σ' τὴν ἀμμουδιά δὲ φλοισβος τοῦ κύματος μὲ μία μονότονη ἀρμονία ἔθωπεν, ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν, τὴν ἡσυχία τῆς νύχτας καὶ ἀποτελοῦσε μίαν ἄλλη μελωδία ἔξωτικὴ μὲ τὸ θρούσιμα τῶν διδοδαφρῶν τοῦ πάρκου. Ο Σαρωνικός, βυθισμένος σ' ἔνα ὠχρόλευκο πέπλο, μοῦ ἔστελλε τὰ δροσερά του φιλήματα μὲ τὴν ἐλαφρότατη πνοὴ τῆς Τροπαίας. Τριγύρω μου ἀπέραντη σῆγή. Κανένα φῶς τεχνητὸ δὲν ἐνοχλοῦσε τὸ βλέμμα μου, καμμία φωνὴ ἀνθρώπινη δὲν ἐτάραστε τὴν ἀκοή μου. Ἔγω μόνος μπροστὰ σ' τὴν δαιμονίαν, τὴν γόνησαν Φύσιν, βλέποντας μὲ τὴν ψυχήν μου πότε τὴν κοιμωμένην θάλασσαν καὶ πότε, δπως ἡ Κασάνδρα σ' τὴν ὅχθες τοῦ Σκαμάνδρου, τὴς πεθαμένες ἀνοιξεῖς καὶ τ' ἀστρο τὰ σβυσμένα. Καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν ὀλοζώντανη μοναξιὰ ἔνα βάρος κατέλαβε τὴν ψυχή μου. Η καρδιά μου χτυποῦσε δυνατὸ καὶ ἥσθανόμουν. οἱ λυγμοὶ ν' ἀνέρχωνται σ' τὸ στῆθος μου διὰ νὰ ξεσπάσουν σ' ἔνα ἀτελείωτο κλάμα. Οταν συνηλθα, τὸ φεγγάρι εἶχε χαμηλωμένα σ' τὴ γῆ, καὶ ταραγμένη ἀπὸ τὸν θεὸ ποῦ τὴν ἐνέπνεε, μοῦ εἴπε.

«Μεγάλα πράγματα ζητεῖς. Καὶ δόμως μὴ φοβῆσαι. Γλίγωρα θὰ ἴδῃς τὰ χλοερὰ Ἡλύσια ποῦ τόσον ποθεῖς. Γιὰ τὴν ἄγαπη καὶ τὴν

σ' τὸ ἔναστρον χάος. Ἐνοιωσα μέσα μου τὸν θεὸν ποῦ ὑπαινίσσεται δὲ Σωκράτης σ' τὸ περιφημον Συμπόσιον, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἐπανελάμβανα τοὺς στίχους τῆς Λεοβίας:

*Δέδυκε μὲν ἀ Σελάνα
καὶ Πληνᾶς, μέσου δὲ
νύκτες, παρὰ δὲ ἔρχεται ὁρα
ἔγω δὲ μόνα καθεύδω.*

Οἱ ἀρχαῖοι ποιηταί, καθόσον ἐνθυμοῦμαι, φαίνεται δτὶ δὲν ἔτεφον ἔξαιρετικὴν συμπάθειαν πρὸς τὸ Φάληρον δπως οἱ νέωτεροι. Ισως ἀπὸ κοσμικῆς ἀπόψεως, δὲν εἶχε τὸ σημερινὸν θέλγητρον. Άλλα μήπως εἶνε αὐτὸ ποῦ σύρει δεσμίους τοὺς νεωτέρους ποιητάς; Βεβαίως δχι. Εκεῖνο ποῦ τοὺς ἐνθυμοῦσιάζει, εἶνε ἡ ἀκρογιαλίες του, τὸ ἀρωμα τοῦ μπάτη, ἡ γραμμὲς τῶν βράχων του καὶ ἡ σμαράγδινη διαφάνεια τῶν νερῶν του. Ο Ζάν Μορεάς σ' τῆς «Στροφές» του, μέσα σ' τὴν μελαγχολία ποῦ πιέζει τὴν ψυχή του καὶ τὴν σκέψι του, αὐτὴ τὴν θεσπεσία θάλασσα τοῦ Φαλήρου νοσταλγεῖ δταν λέγει,

*Μὰ θὰ ποθοῦσα, θάλασσα, σ' τὸ ὀραῖο σου ἀκρογάλι,
Δίκυο τῆς νότης μου ἥρεμο, νὰ ὀνειρευθῶ μὲ μέρα,
Καὶ τῶν κυμάτων σου δὲ φρόδες νὰ μὲ δροσίσῃ πάλι,
Τοὺς στεραγμοὺς τῶν γλάρων σου γροικῶντας σ' τὸν αἰ-
[θέρα].*

Στὶς ὅχθες τοῦ Σηκουάνα, θὰ ἔθωπεν πολλὲς φορὲς μὲ τὸν λογισμὸ του τὴν Φαληρικὴ ἀμμουδιά γιὰ νὰ μελωδῇ σ' ἄλλους στίχους πάλι,

*Ω κύματα τῆς θάλασσας, τῶν Νηρητῶν λίκνα,
Ποῦ ἔχιζαν τὰ νεαρά μον χέρια.*

Ο Κωστῆς Παλαμᾶς σ' τῆς «Ἐκατὸ Φωνές», δὲν ἔμεινεν ἀσυγκίνητος ἀπὸ τὰ θέλγητρα τοῦ Φαλήρου. Οπως δὲ Υμηττός, ἥκουσε καὶ αὐτὸς τὴν ἔρωτικὴ μελωδία τῶν κυμάτων.

Τὰ χίονα εἶνε σ' τὸν Πάρνηθα σὰν ἀνθίσα μεινά, καὶ τὸν Κορυδαλό δειλὴ χλωμάδα ὀνείρουν, Τὸν δέλιον τοῦ Βράχου τοῦ γελᾶ ἡ Πεντέλη, καὶ δὲ Υμηττός Ακούει γυρτὸς τὸ ἔρωτικο τραγοῦδι τοῦ Φαλήρου.

Ἀπὸ τῆς παλαιότερες ἐντυπώσεις μοῦ ἡ μνήμη μου ἐκράτησε καὶ ἔνα ἀλησμόνητο δραμα. Βυθισμένος, ποιὸς έρει, σὲ ποιά σκέψι, μοῦ φάνηκε πῶς εἶδα ἐμπρός μου τὴν Σίβυλλα. Η Κυμαία παρθένος μὲ συναπάντησεν ἐπάνω σ' τὴν παραλία. Ανέκοψε τὸ βῆμα τῆς, ὑψωσε τὰ βλέμματά της ποῦ εἶχε χαμηλωμένα σ' τὴ γῆ, καὶ ταραγμένη ἀπὸ τὸν θεὸ ποῦ τὴν ἐνέπνεε, μοῦ εἴπε.

«Μεγάλα πράγματα ζητεῖς. Καὶ δόμως μὴ φοβῆσαι. Γλίγωρα θὰ ἴδῃς τὰ χλοερὰ Ἡλύσια ποῦ τόσον ποθεῖς. Γιὰ τὴν ἄγαπη καὶ τὴν

ἀρετὴ δὲν ὑπάρχει κανένας δρόμος ἀπρόσιτος.

Κατὶ ἐτραύλισαν τὰ χεῖλη μου καὶ ἡ Κυμαία Κόρη ἔχαθηκε. Μὰ τὴν φωνή της πῶς θέλετε νὰ τὴν λησμονήσω;

Ἐγω ἵδει τὸ Φάληρον ἀπὸ δλα τὰ ὑψώματα τῆς Ἀττικῆς. Άπὸ τὸν Λυκαβηττὸν καὶ τὴν Ακρόπολιν φαίνεται ὡς δνειρον. Άλλ' ἀπὸ ἔκει δπον τὸ αἰσθάνεται κανεὶς βαθύτερα σ' τὴν ὑπαρξί του, εἶνε ἡ βεράντα τοῦ «Ακταίου». Άπὸ τὸ σαλονάκι μὲ τὸν ἀραβικό του θυμόδη καὶ ἀπὸ τὴν βεράντα του, τὸ ἔχω ἀπολαύσει δλες τῆς ἐποχές. Καὶ δταν ἡ θάλασσα μανιωμένη ἐθρυμμάτιζε τὰ κύματα τῆς στὴν ἀμμουδιά, καὶ δταν ἡ γαλήνη τὰ ἄφινε σβυσμένα νὰ τονίζουν τὴν παθητική τους μελωδία. Εἶνε ἡ τελειότερη βεράντα ποῦ ἔχω ἵδει καὶ δταν ἐπάνω σ' τὰ ὄλολευκα μάρμαρά της κάθομαι καὶ δνειροπολῶ, θυμοῦμαι τὴν βεράντα τοῦ καφενείου τῶν Παρισίων σ' τὸ Μονακό. Καὶ δρως ἔνα δειλινὸ ποῦ ενδέθηκα ἔκει, καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου ἀπλώνοταν ἡ Μεσόγειος μεγαλοπρεπής καὶ ἀπέραντος σ' τὴν ἐκτασί της, δὲν γνωρίζω γιατί ἡ ψυχή μου ἐτόνισε τὸ νοσταλγικό της τραγοῦδι

Κάποιους λυγμοὺς ἀπόκρυφους σ' τὰ στήθη μου φουντώνεις, Σάν κουρασμένο ἀπὸ τοὺς δαρμοὺς τοῦ Απογείου. Τὸ κύμα σου τὸ ἀδάμωτο ναρκωτικά ξαπλώνεις σ' θάλασσα σμαράγδινη τῆς Μεσογείου.

Καὶ νοσταλγῶ σ' τὸ δειλινὸ τὸ Αττικὸ ἀκρογάλι Ποῦ τὸ νοτίζει σ' τὴ δροσιά της ἡ Τροπαία Σάν γέρει δὲ ήμος πνήγοντας τὴ φωτεινή του ἀγκάλη Τῶν καραβιών π' ἀναχωροῦντα κερατα.

Τὸ Μονακό, μ' ὅλη τὴν φυσικὴ καὶ τὴν τεχνητὴ λαμπρότητά του, δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὴν ἀερώδη δμορφὴ τοῦ Φαλήρου, οὗτε τὸ «Καφενείον τῶν Παρισίων» μὲ τὸ «Ακταίον». Τὴν αἰσθήσην ποῦ ζητεῖ καθέ ενγενικὴ ψυχή, μόνον ἔδω τὴν ενδίσκει. Τὸ δργιασμα τῶν χωμάτων, τὴν ἀρμονία τῶν γραμμῶν, τὴν μαγευτικὴ σκηνογραφία, ποῦ ἀπλώνεται μπροστά σ' τὸ ἔπιπλοτον βλέμμα. Πηγαίνετε ἔνα δειλινὸ σ' τὴ βεράντα τοῦ «Ακταίου» καὶ ἀπὸ ἔκει βυθισθῆτε σ' τὴν πραγματικότητα καὶ σ' τὸ δνειρό μαζὶ δπως ἔγω. Θὰ ἵδετε, δτι δλα ἀποπνέουν τὸ ἀρωμα μᾶς ζωῆς λεπτῆς καὶ

ἀριστοκρατικῆς. Θὰ νοιώσετε βαθειὰ τὴν ἀρμονία τῆς κοσμικῆς ὁραιότητος μὲ τὴν φυσικήν.

«Ενα βράδυ — τὸ φεγγάρι ἥτο ἀκόμη σ' τὸ πρῶτο του τέταρτο — ἐπάνω σ' τὸν θαυμαστὸν ἔξωστην τοῦ «Ακταίου» σφυρηλατοῦσα μ' ἕνα φίλον μου τὰ δνειρά μας. Τριγύρω μας δωραῖος κόσμος τῶν Αθηνῶν, ὃς σμῆνος μελισσῶν, ἄφινεν ἔνα ἀτελεύτητον βόμβον. Τὸ θυροῦσμα τῶν μεταξωτῶν ἀμφιέσεων ἀντήχει σ' τὸν ἔγκεφαλον μας δπως σ' τὸν ἔγκεφαλον τοῦ Βερλαίν. Παρήλασαν τότε ἀπὸ μπροστά μας ὅλες ἡ γόησες μορφές. Μία ἥτο δπως τὸ δενδρύλλιο ποῦ ξαναπλώνει, μὲ τὴν ἐπιστροφὴ τῆς ἀνοιξις, τὸ καινούριο τὸ φύλλωμα. Μιὰ ἄλλη μὲ δνομα τε ξενικόν, μὲ τὰ μεγάλα της μάτια, δλόλευκη δπως τὰ χιόνια τῶν Αλπεων, ὁμοίας μὲ τό τέρατον ἀπό τόσες ἄλλες, κάτω σ' τὸ βάθος, μακρινὰ ἀπὸ τὴν βεράντα, σιμὰ σ' τὴν παραλία ποῦ γλυκοφιλοῦσε τὸ κῦμα, ἡ γυναικα τοῦ φίλου μου

Μανδρα μαλλιά, δλάφυρα σ' τὴν ἄκρες τῶν κροτάφων,

μὲ τὸ καριτωμένο ἀγοράκι της, ἀληθινὸν Χερούβιμ, ἐθώπευαν μὲ τὰ βλέμματα τους τὸν διόφον των κυμάτων, ποῦ διέγραφον μεγάλας καμπύλας ἔπανω σ' τὴν νοτισμένη ἀκρογιαλιά καὶ τὰ πύρινα αὐλάκια, ποῦ ἄφινε τὸ φεγγάρι σ' τὰ διάφανα νερά.

Εμπρὸς σὲ μιὰ τέτοια δπτασία δ φίλος μου δὲν ἐκρατήθη καὶ είπε.

«Ο κόλπος τῆς Νεαπόλεως, ἡ παραλία τοῦ Μπραϊτον, καὶ δλόληρος ἡ Γαλανὴ Ακτὴ» δὲν εἶνε τίποτε μπροστά σ' αὐτὸ τὸ πανόραμα. Μοῦ ἔρχεται νὰ πέσω σ' τὴν θάλασσα γιατὶ σουθενά δὲν θὰ εῖρω δραιότερο θάνατο.

Κ' ἔγω ἀφηρημένος ἐψιθύρισα.

Πουθενά!

Γιατί, δταν κανεὶς μεθᾶ ἀπὸ τὸ κῦμα τῆς ζωῆς, δταν αὐτὴ ἡ ζωή, ποῦ εἶνε τόσον δλίγη, κοχλάζη μέσα μας, δνειροπολοῦμεν τὸν δάνατον; Αλλοίμονον, φαίνεται πῶς ἡ ψυχή μας ποθεῖ τὸ θέλγητρον τοῦ θραίσου θανάτου. Μὰ αὐτὸ τὸ θέλγητρον σου, ὡ Φαλήρον, θὰ μᾶς παρακολουθήσῃ ἀρα γε καὶ εἰς τὸν τάφον;

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΔΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

«Από τοὺς Γύρους τῶν Ρυθμῶν» ὑπὸ Λάμπρου Αστέρη. — «Νέα Ποιήματα» ὑπὸ Σνεφάνου Μαρτζώκη.

Ο κ. Λάμπρος Αστέρης, τὸν διοῖον ἡ Αθηναϊκὴ δημοσιογραφία ἔξωσεν εἰς τὴν Βιέννην, εἶναι ἕνας πολὺ εὐγένεις νοσταλγός. Τὰ τραγούδια του «Ἀπὸ τοὺς Γύρους τῶν Ρυθμῶν» ποῦ μᾶς στέλλει ἐκεῖθεν, ἔχουν ὅλην τὴν πονεμένην ἀγάπην πρὸς τὴν μητέρα Ελλάδα.

Ἄπὸ τὴν σειρὰν τῶν ποιημάτων αὐτῶν, ποῦ δὲν εἶναι μεγάλη, προτιμῶ «Τὸ χαλασμένο σπίτι». Πιεῦμα μέρα ἥλιθεν ἀπὸ τῆς ἔρήμου καὶ ἥψατο τὸν τεσσάρων γωνιῶν τῆς οἰκίας. Φέρει εἰς τὸ μέτωπον τὸ ὄγτον αὐτὸν τῆς Βίβλου. Θέλετε καὶ κάποιο δεῖγμα; Μίαν στροφήν; Δὲν διστάξω καθόλου, ίδού:

«Ολα μαζὶ καὶ αὐτὸν τὸν ἥρωα Θάγατο ποῦ λιγοστεύει πάντα τῆς ζωῆς τὸν κλώνον, τὸν σύντροφο τῆς Νίκης τῆς ἀδάκρυτης, ποῦ δὲν ἀκούει καῦμονς καὶ δὲν γνωρίζει πόνον, αὐτὸν ποῦ ἔσε, θαυμάσιο Σπίτι, ἔχει δημάξει, καὶ ἀπὸ τὸν ζευτὸν ὑαλάμοντος σον καὶ ἀπὸ τὶς αὐλές πῆρε τὸν θησαυρὸν στῆς Νίκης τον τὸ ἀμάξι.

Καὶ τὸν ἐσκόρπισε μακρὺν σὰ σπάταλος — μακρὺν στὴ ἄγρια λαγκάδια καὶ βοννὰ καὶ πέρα στὶς ἐρημιὲς τοῦ Νοῦ, στὰ ἔρωτόπαμα τῆς ἀδρούσης καρδίας στὴ χέρα επάνω ξέρα, τῶν μακρυνῶν ἥπειρον τὸν ἀνθισμένες τῷρα — Νίκητρες τοῦ Καιροῦ — παρθένες μυρονδίες Τριγύρω σου στὴ δημιαγμένη κώρᾳ.

«Ομως δὲ ποιητὴς δὲν ἀπελπίζεται, πιστεύει εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν τοῦ ἔρειτίου. Θέλει ποὺν ν' ἀποθάνῃ νὰ ἴδῃ κάποιον μεγάλον θύμαρθον. Θέλει τὸ ἔρειτο νὰ κτισθῇ «καινούργιο». Πιστεύει. Κέλπιζει. Καὶ ἔνα εἰδὸς ὀπτικισμοῦ εὐγλώττου, κάπως ὁγηρωιοῦ, συμπαθοῦνς ὄπωδήποτε ἀφοῦ προέρχεται ἀπὸ ἓνα ἔνιτευμένο παιδὶ τῆς Μεγάλης Πατρίδος τὸν χαρακτηρίζει. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Αστέρη ἔχει ὠδισμένα προτερήματα: στιχουργικὰ καὶ γλωσσικά. Χρειάζεται ἐλευθερεία, ἐλευθερεία προπατότος. «Οταν δύλοι ἀπελευθερώθουμεν ἀπὸ τὸν βραχνᾶν τοῦ γλωσσοῦ ημάτων» — δ. κ. Αστέρης εἰναι φαίνεται ἀπελευθερωμένος — θὰ μᾶς δοθῇ καιρὸς νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν βαθυτέραν ὑπόστασιν τῶν λογοτεχνικῶν ἔργων. «Ο κ. Συγχάρης εἰς ἓνα βιβλίον τοῦ περὶ τῆς γλώσσης μας γαλλιστὶ γραμμένον διακηρύντει ὅτι: πρὸς τὸ παρόν νὴ γραμματικὴ είνε τὸ πᾶν. Τὸ ὄφος, νὴ ἔξαρσις τῆς σκέψεως είνε δευτερεύοντα ἵσως καὶ ἀνωφελή!» Καὶ ίδού δ. «Νουμᾶς» ὄργανον πρὸς δημοσίευσιν δημοτικοφανῶν ὁρνιθοσκαλισμάτων ὃπου μανθάνομεν ὅτι «ξωμάχος» είνε δι. τοῦ παλαιοῦ ἔλληνικά γεωργός».

Ἐπέμεινα εἰς τὴν γλώσσαν. Άλλα μήπως νὴ γλωσσα είνε κατὶ ἄλλο ἀπὸ τὴν μορφήν; Μήπως χωρίζεται ἀπὸ τὴν μορφήν;

Ο κ. Αστέρης ἔγραψε εὐγλώττους στίχους Τὰ ἐλαττώματά των ἔκπεινται εἰς αὐτήν τους τὴν εὐγλωττίαν. Ποτὲ δὲ ἀλληγορία του δὲν φθάνει μέχρι τοῦ συμβόλου. Εἶναι τόσο φανεραία αἱ ἀλληγορίαι του

ώστε ἀποδιώκουν κάθε ὑποβολήν. Καὶ λοιπόν; Τὸ κύριον ἐλάττωμα τῶν στίχων αὐτῶν είνε ὅτι δὲν εἶνε ἐπομένως ὑποβολῆτοι.

«Οπωςδήποτε ὁ κ. Αστέρης είναι ἔνας μαθητὴς τοῦ κ. Παλαμᾶ ἀπὸ τοὺς μὴ στερούμενους ταλάντου. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Αστέρη ἔχει στίχους καλυτέρους κατὰ πολὺ ἀπὸ τοὺς δημοσιευμένους εἰς τὸν «Νουμᾶν». Καὶ προπάντων στίχους μὴ «Ψυχαρικούς».

ΚΑΙ εἰς τὰ «Νέα ποιήματα» δ. κ. Σ. Μαρτζώκης εἶνε ὁ ἴδιος ὁ παλαιὸς Μαρτζώκης. Οἱ στίχοι του εἶναι πραγματικά δυστυχοῦς, εἶναι φθόγγοι ἀπέλπιδες ποῦ κάμινον τὸν ἥχον τῆς σφύρας ἐπὶ τοῦ ἀκμονὸς πάντοτε. Ο κ. Μαρτζώκης συνεχίζεται, μᾶλλον ἀντεπαλαμβάνεται. «Οπωςδήποτε οἱ στίχοι αὐτοὶ ἔχουν ὠδισμένα προτερήματα: τὴν λιτότητά τουν, τὴν στιχουργικήν ἀκρίβειαν συχνά, ἔναν χαρακτήρα ιταλίζοντα. Καρδουτούκον κάποτε, τάσεις φιλοσοφικάς. Ο κ. Μαρτζώκης δὲν εἶναι πεσσιμιστής. Πιστεύει εἰς τὴν πρόσδοσον, εἰς τὰ σοσιαλιστικά, ἀκόμη καὶ τάναρχικά ἰδεώδοντα, ὑμνεῖ τὸν αἰώνιον Προμηθέα, τὸν ἀναφέρει συχνά τούλαχιστον.

Εἶναι ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ λιτότης τῶν στίχων του — σπανία ἀρετὴ — ἀποβιάνει κάποτε ἔηρότης. Κάποια ὠχρότης εἰς τὸ ἐπίθετον, κάποια ἔλλειψις μελωδικότητος, ἔλλειψις ξεκοσκινίσματος ποῦ χωρίζει τὴν εἰργανή ἀπὸ τὸ σιτάρι.

Καὶ μία μονοτονία εἰς τὸ βιβλίον του — καὶ εἰς δόλον τὸ ἔργον του — διὰ τὴν ἐπανάληψιν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ αὐτοῦ μοτίβου. «Οπωςδήποτε διαβάζω ὠραίας στροφάς» αἱ «δύο ἀνοίξεις» ἄλλοι στίχοι εἰδῶν μέτε σταματοῦν. Μήπως αὐτὸν εἶνε μικρόν; Αἴσιος σατε:

Κι ἀν πῆ κανεὶς πῶς ὥπρεπε
Στὸ μάτι σου τὸ κλάμα
Γία μὰ μετάνοια τῆς ψυχῆς
Καὶ γιὰ στολίδι ἀντάμα.

Πές πῶς νὴ μοῖρα τῶγραφε,
Η πλειό ζηλιάρα μοῖρα,
Τὰ ρόδα σου στοῦ πόνου μου
Ν' ἀνοίγουν τὴν πλημμύρα.

Γία νὰ μποοσῦνε τ' ἄπλαστα
Μαζὶ μὲ τὰ πλασμένα,
Δάκρυν ἀπὸ μὲ νὰ πέρονυνε
Κι ἀρώματα ἀπὸ σένα.

Εἶναι ἀπὸ ἓνα ποίημα «Δάκρυνα καὶ μῆθα». Ο κ. Μαρτζώκης εἶνε βέβαια ποιητής.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

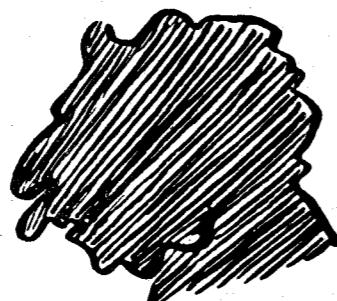
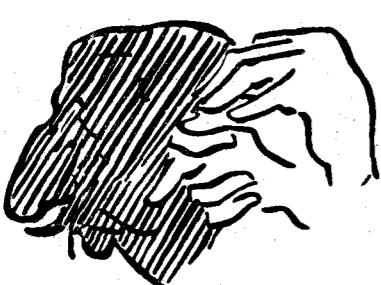
ΘΕΑΤΡΟΝ

«Η θεοινὴ περιοδος. — Τὸ σχίσμα τῆς Νέας Σκηνῆς». — Ο κ. Σαγιάρω ἐκεῖ ποὺ τοῦ δέξιζει. — Μία θεατρικὴ κείσις. — Ο Μαρκήσιος Πρισιλᾶ — Η ἀφύπνησις. — Τὸ ξυνό φρούτο. — Η ἀποχώρησις. — Τὸ «Πολυθέαμα» τοῦ κ. Βώκον.

Ο ΠΩΣ κάθε καλοκαΐδη, τὰ τελευταῖα χρόνια, λει- τουργοῦν καὶ φέτος στίς Αθήνας δέκα θέατρα

ΟΙ ΡΩΜΟΥΝΟ - ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΕΥΓΝΩΜΟΝΟΥΝΤΕΣ — ΥΠΟ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΩΝ — ΥΠΟ Θ. ΑΝΝΙΝΟΥ

καὶ θεατρίκια. Μερικά μὲν ἡθοποιοὺς πιὸ ἔξινοις ἀπὸ ἀνδρείκελα, καὶ ἄλλα πάλι μὲν ἀνδρείκελα πιὸ ζωτανὰ ἀπὸ ἡθοποιούς. Ὁλοὶ γένοισοι, φυσικά, εἶνε κατηρτισμένοι ὅπιοι πρέπει, καὶ ἀπὸ ὅλους καλλίτερα ὁ θεασός τῆς «Νέας Σκηνῆς». Ἀλλὰ ποιάς «Νέας Σκηνῆς»; Ἐκείνης ποῦ παῖζει στα παλήρα λημέρια, στὸ κομψύτατον θέατρον τῆς «Ομονοίας», ἢ τῆς ἄλλης ποῦ ἀνομάσθη «Νέον Θέατρον» καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ πρώτην Βαριετέ; «Ἐχομεν, βλέπετε, πρὸς τὸ πάρον δύο «Νέας Σκηνᾶς», καὶ καθόλου ἀπίθανον νὰ ἔχωμεν ἀγρύότερα καὶ τρεῖς. Τὸ πολύκροτον ἴδρυμα τοῦ κ. Χρηστομάνου εἶνε, καθὼς φαίνεται, ἀπὸ τοὺς ὀργανισμοὺς ἔκεινοις ποὺ πολυπλασιάζονται καὶ διατηρούνται διὰ δικασμῶν. «Ἐφυγαν ἀπὸ τὴν «Ομόνοιαν ὁ Χρυσοφίλλος, ὁ Λεπτινώτης, ὁ Σάββας, ὁ Λέων, ἡ Δημοπούλου, ὁ γραμματεὺς κ. Σ. Μαρκέλλος, ἵστως καὶ ὁ ὑποβολεὺς, καὶ ἀπετέλεσαν νέον ὀργανισμὸν διμοιτύπον τοῦ πρώτου. Εἰς τὴν «Ομόνοιαν ἔξι ἄλλους ἐμεινάν οἱ Μυράτ, ἡ Κυβέλη, ὁ Καλογερίκος, ἡ Μαργαρίτα, Στέφα, ὁ ταμίας, Ἰωάννος καὶ ὁ σκηνοθέτης, προσέλαβαν καὶ ἀφομοιώσαν ἄλλα στοιχεῖα, καὶ ἀπετέλεσαν νέον ὀργανισμὸν ἀπαράλλακτον μὲ τὸν πρῶτον.

Καθένας τώρα προκόπτει κ' ἔξειλίσσεται χωριστά. Ὁ κ. Ἀριστομάνος, μαλονότι ἀπεγώρησεν ἀπὸ καθεῖ διεύθυνσιν καὶ πρός τα παρόν ἀρχεῖται ἐνοικιάζουν τὰς σκηνόγραφιας καὶ τὸ βεστιάριον τοῦ, εἰμιπορεί νά καν χάται ὅτι τὸ ἔργον του ὅχι μόνον δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ὅτι ἀπεναντίας ξῆτι τώρα μὲ διπλασίαν ζωήν. Προχθές π. κ. ἡ μία Νέα Σκηνὴ ἐπαγέτε τὴν «Ἀπίστον» καὶ ἡ ἄλλη τὴν «Ἀρταγάνην τῶν Σαβίνων»: Δύο χρηστομάνεια παραστάσεις εἰς ἔνα βράδυ, ἐκεὶ πού ἄλλοτε θά εἴχαμεν μίαν.

Γενικῶς ὅμως, αἱ παραστάσεις τῆς παλαιᾶς «Νέας Σκηνῆς» εἶνε τελειότεραι. Διότι ἔμεινεν εἰς τὸ ἴδιον θέατρον, μὲ τὰς ίδιας σκηνογραφίας καὶ μὲ τοὺς ίδιους διακόσμους, διὰ τὰ ὄποια ὁ Χρηστομάνος ἐξήντηλθεν δῆλην τοῦ την καλλισθήσαν καὶ δῆλην τοῦ τηγ περιουσίαν προτάπτων δέ, διότι καθὼς εἴπα, ὁ θίασός της εἶνε πολὺ καλὰ κατηρτισμένος. Εἰς τὸν ἀστέρα τῆς Κυβέλης προσετέθη καὶ ὁ ἀστὴρ τοῦ Σαγιώ. Ὁ κ. Σαγιώρος εἶνε ἀπὸ τοὺς καλλιτέχους κωμικούς ποὺ ἀπέκτησε τὸ ἔλληνικὸν θέατρον. Ή ἀξίοι του, ποὺ δὲν ἡμποροῦσε νὰ φανῇ δῃ ἐφ' ὅσον ἔπιαζεν εἰς τὸ θέατρον τῆς Νεαπόλεως, ἔλαμψεν ἀφότου εἰσῆλθεν εἰς τὸ περιβόλλον τῆς Νέας Σκηνῆς. Τὸν είδα καὶ δὲν τὸν ἀνεγνώσια. Ἀπὸ τὴν Νεαπόλιν; ὅπου τὸν ἔβλεπα σπανίως, τὸν ἔξεραν ὡς κωμικὸν μᾶλλον χονδροκομμένον, καὶ εἶχα τὴν ίδεαν ὅτι δὲν θὰ ἥτο δυνατόν, αὐτὸς ὁ δημοφιλέστατος, νὰ ἱκανοποιήσῃ ἀριστοκρατικῶτερα γούστα. Καὶ ἔξαρφα μοῦ ἀπεκαλύψθη εἰς τὴν «Ομόνοιαν τόσον λεπτός, τύσον ἀριστοκρατικός, ὅσον δὲλγοις ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του. Ἀλλ' εἴτε χονδροὺς ρόλους παιζει, εἴτε λεπτούς,— διότι παιζεῖ δι τι θέλει,— ἔχει πάντοτε τὴν ίδιαν ζωγρότητα, τὸ ἴδιο μπρό, τὴν ίδιαν ἐπιβολήν, καὶ μ' ὅλον τοῦ κοντοῦ του ἀνάστημα, ὅταν εἴνε αὐτὸς εἰς τὴν σκηνήν, τὴν γημίεις ἀστέ σε νὰ μη βλέπῃς δίτλα του κανέναν ἄλλον. Εἶνε ἥθοποιός . .

“Η Κυβέλη καὶ ὁ Σαγιάδος ἑταρίζεισαν ὅλον τὸν κόσμον εἰς τὴν «Νέαν Σκηνῆν», ώστε τὰ ἄλλα θέατρα μένουν ζητημα. Η εἰσπραξὶς τῆς «Νέας Σκηνῆς» κάθε βράδυ εἶναι κατὸ μέσον ὅρον 600 δραχμαῖς, ἐνῷ τῶν ἄλλων θεάτρων δὲν ὑπερβαίνει τὰς 100. Εἰ τούτου, λέγουν, ψήφιστας θεατρικὴ κρίσις, τῆς ὅποιας προσπαθοῦν νά εξηγήσουν τὰ αἴτια καὶ νά ὑποδείξουν τὰ θεραπευτικά. Δὲν θὰ κάμωμεν βέβαια τὸ ἔδιον. Ἀλλὰ τὸ γεγονός διτεύδοκιμει τώρα μόνον τὸ σχετικῶς καλλιτερὸν θέατρον, εἶνε τιμητικὸν διὰ τὴν καλαισθησίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ πρέπει νὰ τὸ σημείωσαμεν. “Αν δὲν εἶνε ἀπλὴ σύμπτωσις — καὶ δὲν πιστεύω νά είνε, — φαίνεται διτεύδοκιμον τὸ ἔργον τοῦ Χρηστομάνου εἰχε μεγάλην ἐπιδρασιν, τῆς ὅποιας τώρα φαίνονται τάπο-

τελέσματα. Μίαν φοράν, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ἔνας φίλος μου ἡμοιοποιὸς μοῦν ἔδειξεν ἀπέξεω τὴν νεότευκτον «Νέαν Σκηνὴν» καὶ μοῦ εἶπε: «Ἄντο τὸ θέατρο θὰ κλείσῃ τὰ ἄλλα». Καὶ ίδον ὅτι κοντεύει νὰ γίνη.

Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὰ ἄλλα θέατρα ἐδόθησαν μερικαὶ παραπάταις ἐνδιαφέρουσαι. Αυτοῦμα πολὺ ποὺ δὲν ἔιδα τὸν «Ἀφύπνισιν», εἰς τὸ θέατρον τῆς Νεαπόλεως καὶ δὲν μιμοπόρων νά είπω πᾶς ἔπαιξε τὸ πολύχροτον ἔγον τοῦ Ἐρβιέ ὁ θίασος Βερόνη. Γεννάδη Εἶδα δύμως τὸν «Μαρκήσιον Πριολᾶ» τοῦ Λαβεδάν τοῦ θέατρον τοῦ Παντοπούλου με τὸν Εὔτυχιον Βονιασέραν, καὶ ἔχω τὰς καλλιτέρας ἐντυπώσεις. Ναι μὲν οἱ λοιποὶ ήθοποιοὶ δὲν ἔδειξαν τίποτε ἀλλο σχέδιον ἀπό μίαν ἀξιέπανον φιλοτιμίαν νά βοηθήσουν τὸν πρωταγωνιστήν, ἀλλ' ὁ Βονιασέρας ως Πριολᾶ, ἡτο πράγματι ἔξοχος καὶ μόνος του ἔκαμψε για ὅλους. Εἶχε κατανήσει τὸν ρόλον του βαθύτατα, καὶ ή ἐκτακτος ὑποκριτική τοῦ ίκανότης τὸν ἐβοήθησε νά τὸν ἀπόδοσην πιστῶς καὶ νά προδειχθῆ εἰς τὸν θεατὴν μίαν ἀπό τὰς καλλιτεχνικάς ἔκεινας συγκινήσεις, τὸ μυστήριον τῶν διοίων κατέχει μάσφαλως ὁ ἐνσαρκώσας τὸν Ὄσβαλδον τοῦ Ιψεν.

Εἰς τὴν «Νέαν Σκηνῆν», μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀσημάντων ἔργων τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας, έπαιχθη τὸ «Ξυνὸν Φρούτο», μία λεπτεπλεπτος κωμῳδία τοῦ Ιταλοῦ Μπράκκο, τοῦ συγγραφέως τῆς «Ἀπίστου». Τὸ ἔργον ἔχει βάσιν ἀλητινήν, μὲ δόλην τὴν φασοειδῆ κατασκευήν του, καὶ ἐπομένως κρύπτει κάποιαν σοβαρότητα. Ἰλλ' εἴνε τόσῳ εἴδυμα γραμμένον καὶ τόσον τεχνικά, ὅπει γελᾷ κανεὶς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, χωρὶς νότο κουράζεται πουσθενά. Οἱ Αὐθηναῖοι, οἱ ὅποιοι ἀγαποῦντὸν τὸ θέατρον μόνον ὅπαν τοὺς κάμψη νὰ γελοῦν, ἐμειναν κατενθύσιασμένοι μὲ τὸ «Ξυνὸν φρούτο» τοῦ ὄντοιν κατηγόρησαν μόνον τὴν ἐλευθεριότητα, (ἴσως διότι δὲν ἦτο τόσο μεγάλη). Ή Κυβέλη, μολονότι ἥρχισε νὰ γίνεται ἐπιωσθῆτη ἡ ἀποχὴ τοῦ κ. Χρηστομάνου, ἐδημιούργησεν ἔνα ρόλον ἀπὸ τοὺς καλλιτέχους τοῦ δραματολογίου της. Ἀλλ' ὁ καθαυτὸς ἀμίμητος ἦτο ὁ κ. Σαμαρώ, ὁ ὅποιος ἐπέδειξεν ὄλα τὰ προτερήματα τῆς λεπτῆς του τέχνης.

Τὸ σοβαρὸν ἔγον τῆς ἐφετεινῆς «Νέας Σκηνῆς» εἶνε πρὸς τὸ παρόν ἡ «Ἀποχώρησις» τὸ στρατιωτικὸν δρᾶμα, τοῦ Μπεργκλάιν τὸ δύοιν ἔκαμ τόσον πάταγον εἰς τὴν Γερμανίαν. Ανεβίβασθή πιστῶς καὶ πολυτελῶς, διεκριθῆσαν δὲ εἰς αὐτὸν δηλοὶ οἱ μύσται καὶ προπάτων ὁ κ. Καλογερίκος, καὶ ὡς λογίας καὶ ὡς μεταφραστής. Τὸ δρᾶμα ὅμως, μολονόνι ἥρεσεν ἀρκετά, δὲν πιστεύω νὰ ἔνθουσίασε οὐτε τοὺς ἀνεπτυγμένους οὐτε τοὺς κοινοὺς θεατάς. Οἱ πρῶτοι θὰ ἥθελαν κατί βαθύτερον, οἱ δεύτεροι κατί πολυπλοκώτερον, ποῦ δὲν τὰ ἔχει. «Ισως δὲ νὰ είνε καὶ ἀκατάληπτον εἰς τὴν ουδίσιαν του διὰ τοὺς Ἕλληνας, οἱ δύοι δὲν γνωρίζουν σινικά τείχη μεταξύ ὑπαξιωμάτων καὶ ἀξιωματικῶν, ὡς ἔκεινα ποὺ πυρογοῦνται εἰς τὸ δράμα αὐτὸν τὸ ἐντελῶς στρατιωτικόν, δηλαδὴ ἔντελῶς γερμανικόν.

Δύο λέξεις ἀκόμη διὰ τὸ « Πολυθέαμα » τοῦ κ. Βώκου. Ό συγγραφεὺς τῆς « Κατοχῆς » ἐστάθη νά συγχροτήσῃ θίασον ἰδικῶν του και νά τὸν ἐγκαταστήσῃ εἰς τὸν Κήπον τοῦ Φδείου Λότινεο, οπὸν ὑπῆρχε διὰ τὰς θεινὰς συναυλίας μία μικρούλα σκηνή. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον δ. κ. Βώκος ἥλπισε νά περισυλλέξῃ μετά στογγής τὰ πρωτότυτα ἔργα των συναδέλφων του και τὰ ἰδικά του, και νά τὰ προστατεύσῃ κατὰ τῆς ἀστοργίας και τῆς πλεονεξίας τῶν συνήθων θιασαρχῶν... Πρόδη τὸ παρόν, μέχρι τῆς στιγμῆς ποῦ γράφομεν τουλάχιστον, ἡμποροῦμεν νά επιτωμεν ὅτι η εινεγής του ἀπόπειρα ἀπέτυχε. Διότι ἔγινε μὲ μεγάλην βίαν, και τὸ κοινὸν δὲν ἐφάνη ἐπιεικὲς πρόδη τάς ἀλλεπιές θιάσους συγχροτηθέντος ἀπό νέους ἀγυμνάστους, — ἐκτὸς τοῦ Βονασέρα, τοῦ Λεκατσᾶ και δύο-τριῶν ἄλλων ἡθοποιῶν

—καὶ σκηνῆς μικρᾶς καὶ ἀκαταλλήλου. Ἀλλ᾽ οὐκ εἶναι ἐπίμονος καὶ ἀκατάβλητος. Καὶ ίδον δὲ τώρα συμπληρώνει τὸν θίασόν του, καὶ μεγαλώνει τὴν σκηνήν του, καὶ ἀναβάζει τὴν «Κατοχήν» του, ἀργότερα δὲ καὶ τὸ «Εἰκοσιένα», τὸ νέον του ἔδγον. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία διτὶ μὲ αὐτὰ τὸ κοινὸν θὰ ἐλκυνθῇ καὶ θὰ εὐκαριστηθῇ δύον δὲ ὑπάρχῃ ἡ ὑποστήριξ τοῦ κοινοῦ, τὰ ἄλλα δια τὸν π. Βῶκον εἶνε εὔκολα.

Μέχρι τοῦδε τὸ «Πολυθέαμα», μὲ μικρὰν ἐπιτυχίαν — τῆς δοπίας ἡ μικρότης δὲν εἰξενόρουμεν ἀν πρότερη νάποδοθή εἰς τὴν ἔργην ἡ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, — ἐπαίξε δύο μονόπρακτα δοματάτια τοῦ κ. Τανάγρα καὶ μίαν κωμῳδίαν τοῦ κ. Ἀννίνου.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ.—Πρέπει νὰ σημειώσω ἀκόμη δύο καλά ἔσγα ποῦ ἐδόθησαν ἀφοῦ ἔγραψα τὸ ἄρχοντο τοῦτο: τὴν «Καταιγίδα» τοῦ Μπερυστὲν εἰς τὸ θέατρον τῆς Νεαπόλεως, κατὰ τὴν ὥραιαν μετάφρασιν τοῦ κ. Τσοκοπούλου, καὶ τὸ «Ἐντάκτον» εἰς τὸ «Νέον Θέατρον». Καὶ τὰ δύο ἐπαύχθησαν ἀρκετά καλά, μὲ τὴν Καν Βερώνη· Γεννάδη εἰς τὸ πρῶτον καὶ μὲ τὸν κ. Π. Λέοντα εἰς τὸ δευτέρον.

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ

Γεώργιος Μπαλτατζῆς

Α ΠΟ τούς νέους πολιτευομένους τοὺς καὶ ἔξοχὴν συμπαθητικούς, είνε ὁ βούλευτής Αλμαροῦ κ. Γεώργιος Μπαλτατζῆς. Τὸν γνωρίζω πρὸ ἐτῶν περισσότεον ὡς ἀνθρωπὸν παρὰ ὡς βούλευτήν. Ἐχω συ-
ζητήσει πολλὲς φρονές μαζί του. Ὁμολογῶ ὅτι ἡ συν-
τροφιά του εἶνε θελτικωτάτη. Ἀνθρώπος τῆς με-
λέτης, είνε πολὺ φυσικὸν ἀν σᾶς εἰπὼ διτά τρέφει με-
γάλην ἀγάπην τρόδος τά βιβλία. Ἀγοράζει πᾶν ὅτι
ἐκδίδεται καὶ παρακολούθει μὲν πολλὴν προσοχὴν τὴν
φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν μας κίνησιν.

Εἰς τὸν πολιτικὸν βίον εἰσῆλθεν ὡς ἀντιτρόπωπος τῆς Ἑλλάδος ὅπως μετὰ τοῦ Στεφάνου καὶ τοῦ Μανυροκόδατου διαπραγματεύθη τὴν Συνθήκην τῆς εἰρήνης μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ βραδύτερον ὃς Νομάρχης Μαγνησίας. «Οσοι ἔτυχεν νά τὸν γνωρίσουν τότε ὡς ἀνώτατον διοικητικὸν ὑπάλληλον, δόλοι ὁμοιογούν, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς ἀποχρώσεως, τὰ σπάνια προτείχηματα τοῦ χαρακτῆρος του. Ἡ γλυκύτης τοῦ ἥθους του δεσμεύει. Ἡ συνομιλία του εἰνε θωπεία και ἔχει κάτι τὸ πολὺ ἀπαλόν.

Είς τὴν αἰθουσαν ὅπου χαλκεύονται οἱ λόγοι δὲν τὸν ἥκουσαν ἀγορεύοντα. Δέν εἶναι φίλος τῶν λόγων, ἀκριβῶς διότι εἶναι ἐρωτευμένος μὲ τὰ πράγματα. "Οπου δρᾶσις ἀληθῶς ἐθνική, ὁ κ. Μπαλτατζῆς εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους χωρὶς νὰ ἐπίζητῃ τὸν θόρυβον καὶ τὴν διαφήμισον. "Απλούστατα διότι νυμῖσει ὅτι ἔκτελει τὸ καθῆκον του. Δυστυχῶς δὲν ἔχουν αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν, ἀλλως τὰ Ἐλληνικὰ πράγματα θὰ ἦσαν πολὺ διαφορετικά.

Βρασίδας Ν. Λεώποντος.

Ο βουλευτής Λακεδαίμονος κ. Βρασίδας Λεωπούλος είνε άπό τους ἐπιφανεῖς τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Τυχαίως ή ἀπό χαρακτῆρος φαίνεται διτι εἰς τὰς τάξεις τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἔφερε νά μένη καί να μὴ γνωρίσῃ τὸ ἄγανθὸ τῆς κυβερνητικῆς πτέρυγος. Διότι εἶνε η δευτέρα φορά τώρα που ἐκλέγεται ἀντιπόδωπος τῆς ὥραιᾶς πόλεως, τὴν ὁποίαν πειθόρχει δὲ θυρότας καὶ εἰς τὰς ὅχμας τοῦ δόποιον ή Ἐλέγχον δῆμοιούργησεν ἕνα ἀπὸ τὰ δραματικώτερα εἰδύλλια τῆς ἀνθρωπότητος.

Είτε τὴν Βουλὴν δ ἡ. Λεώπονδος ἀπὸ τὴν πρώτην φοράν ποῦ εἰσῆλθε, νομίζω εἰς τὰ 1899, ἔδωκε πολλὰς ὑποσχέσεις ὡς κοινοβουλευτικοῦ ὥριτορος καὶ οὐδίως ὡς νομοθέτον ποδύντος δῆκ τὴν τοπικήν, ἀλλὰ τὴν γενικὴν εὐημερίαν τοῦ ἔθνους. "Ἐνεκα τούτου καὶ συγχάκις ἀκούεται ἡ φωνῇ του ἐπὶ Ἑγημάτων γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, καὶ ἀκούεται μάλιστα μετ' ἔξαιρετῆς προσοχῆς. "Ομιλεῖ ἡσυχα-ἡσυχα καὶ χωρίς διαισχύνεται τιναγμούς. Αἱ φράσεις του εἰναι στρογγύλαι καὶ γεμάται ἀπὸ ἐπιχειρήματα.

Τὸν ἡκουσα ἐπανειλημμένος ἀγορεύοντα Ἐκεῖ δῶμας τοῦ μοῦ ἔκαμεν ἰδιατέραν ἐντύπωσιν, εἶναι δὲ λόγος τούς περὶ τῶν πανεπιστημακῶν μας πραγμάτων. Εφαντάλληθής κάτοχος αὐτῶν καὶ ἔψεξε μὲν ὡραίαν εἰλικρίνειαν, ἡτις τὸν ἀνύψωσεν εἰς τὰ βλέμματα τῶν ἀμερικανῶν πολιτῶν, τὴν ἀνώμαλον ἐσωτερικὴν κατάστασιν τοῦ Πανεπιστημίου συστήσας τὴν ταχίστην διαρρύθμισιν τῶν πραγμάτων αὐτοῦ. Καὶ ἴδιως, στηριζόμενος εἰς τούτους γίαν αὖλων Πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης, ἀπέδειξε τὴν ἀνάγκην δόπως ἡ ἐπιστημονικὴ ἀξία τῶν εἰσερχομένων καθηγητῶν κρίνεται μετά πλειονέρας αὐστηρότητος.

Ἐντὸν τὸν λόγον τοῦ μεστὸν ἐπιχειρημάτων, ἀλλοιονούσθιούν τὸν ἥκουε, θά τὸν ἑτοιχοκόλει, τιμῆς εἰνέκεν, ἀλλὰ τοιαῦτα μέριμναι δεῖ ἀπασχολοῦν τὴν δικήν μας Βουλὴν. Ἔνεκα τούτου βαδίζομεν διό τοι βλέπομεν ὅλοι μας. Τὸ μόνον εὐχάριστον εἶνε ὅτι εὐθύσκονται καὶ ἀνδρες νά βλέπουν αὐτήν τὴν κατάστασιν, ὅπως ὁ κ. Λεώπολος, καὶ χωρὶς κανένα δισταγμόν. ὡς ἀληθεῖς χαρακτήρες, νά τὴν καυτηριάζουν καὶ συνεπῶς νά συγκρατοῦν, ἐφ' ὅσον δύνανται. τὴν Πολιτείαν ἀπό τὸν κατήφορον ποῦ ἐπῆρε.

'Εμανουὴλ Ρέπουλης

ΤΕΛΕΙΟΝ δημιουργημα τῶν χειρῶν του, ἔξιον παράδειγμα θελήσεως καὶ ἀντοχῆς ὁ βουλευτής Ερμονίδος κ. Ἐμμανουὴλ Ρέπουλης. Μὲ τὸ ἥλιον αἱες πρόσωπόν του, τὰ ἡμίκλειστα πάντοτε ἀπὸ τὴν αισθάνεται μάτια του, ἀλλὰ ἔωντά καὶ γεμάτα φῶς καὶ ἔων, τὸ μέτωπόν του τὸ ὑψηλόν καὶ προτεταμένον. Ὁ σχῆμα τῆς κεφαλῆς τὸ τετραγωνικὸν ἀλλὰ τὸ διστοιον λέγει πολλὰ εἰς ἐνσ παρατηρητὴν ψυχολόγον, ἵνε αἴσθητης τροπαιούχος εἰς τὴν Βουλήν. Ο κ. Ρέπουλης ἴνε ἄπο τοὺς μεγάλους στρατηγοὺς τῆς γραφιδος καὶ οὐ λόγου. Ἀπὸ τοὺς μεγάλους τροπαιούγονος.

Δημοσιογράφος από τον πλέον ισχυρούς, που είς μίαν δλλην χώραν της Εύρωπης θά καθίστατο αυτεντία, μετεπήδησεν είς την πολιτική. Τὸ διάστημα

εν ήτο μέγα. «Ο πανισχυρός ἀρχισυντάκτης τῆς «Α-
ριστολέως», ὁ δόπιος ὀμίλει ἀλλοτε ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς
εἰς τὰ ἀκαταμάχητα ἐπικείμημα τῆς λογικῆς τῶν
νόσων καὶ τῆς εὐθυκρισίας, καὶ ἡλεγγεῖ ἡ ἐπήρωτη
ἡν κακὴν ἢ ἀγαθὴν πολιτείαν τῶν πολιτευομένων,
ζήλωσε μίαν ἡμέραν τὸ ἄξιωμα τοῦ νομοθέτου Τὸ
νειρόν του δὲν ἦτο προϊὸν ματαιοδοξίας. «Ἀπεναν-
τι μελέτης καὶ μάλιστα πολλῆς. «Εσκέφθη διτὶ διὰ
τὴν ἀφῆση κανεὶς τὰ ἔχη την ἕδω κάτω καὶ ίδιών
την «Ἐλλάδα, διὰ νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν πρώτην

γραμμὴν τῆς σκέψεως ὡς ἡ τῆς πολιτικῆς, πρέπει ν' ἀ-
φεθῇ κανόνι διοκληρίαν εἰς τὴν ιδιοσυγχρασίαν του
και μόδιστα οὐδὲν εἶναι, νὰ τὴν ὁδήσῃ μέχρι του μὴ
περιατέψῃ. Ἐσκέψη δύο δόσα τὰ ισχυρὰ πνεύματα
και διάφετη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν τὸ πρῶτον διὰ νά
διατρέψῃ, και διὰ νά ἀναμιχθῇ κατόπιν μὲ κάποιαν
περισσοτέραν πεῖσαν εἰς τὰ πρόγυματα τῆς Πολιτείας.

Είς τὴν Βουλὴν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἔδειξε τὸ διανοητικόν του ἄναστημα. Χωρὶς περιστροφάς ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν γίγαντος. Μὲ τοὺς λόγους του, τὰς παραθρήσεις του ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἡγημάτων, ἐνεθυσίσας τὴν κοινὴν γνώμην καὶ ἔκαμε ἀμφοτέρας τὰς πτέρυγας τῆς Βουλῆς νὰ τὸν παρακολουθοῦν εἰς τὰς σκέψεις του μὲ ἀληθινὴν εὐλάβειαν. Ἀναλυτικὸς ὅπου πρέπει, συγκεντρωτικὸς ὡς ἐπιτοπολὺ εἰς τὸν λόγον του, σαφῆς καὶ ἔντεχνος εἰς τὴν φράσιν του, πλουσιώτατος εἰς τὰς ίδεας του, διεκυνεῖ διτὶ δὲν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Βουλὴν διὰ ν' ἀποτελῇ μέρος εἰς τὴν πλειονοψηφίαν ἢ τὴν μειονψηφίαν ἐνὸς κόμματος. Ὁχ! Αἱ σκέψεις της πηγαίνουν πολὺ ύψηλὰ διότι εἶναι πολὺ στερεαὶ καὶ διότι ἔξεχονται ἀπὸ ἔνα τετραγωνικῶτατον, ὅπως τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς του, νοῦν. Θέλετε τίποτε ἄλλο νὰ σᾶς εἴπω; Μάντης δὲν είμαι, ἀλλὰ δὲν διάβολος νὰ μὲ πάρῃ, ἀν δὲ τροπαιούνχος αὐτὸς τῆς γραφίδος δὲν γίνη ὁ πανίσχυος πολιτειών, ὅστις θὰ ξελαστώσῃ οἰκονομικῶν την Ἑλλάδα.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΚΡΗΤΗΣ

KATA τὸ ἔτος τοῦτο ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο εἰς δύο σημεῖα, ἢτοι ἐν τῷ ἀνακτόρῳ Φαιστοῦ ὑπὸ τοῦ ιταλοῦ ἀρχαιολόγου κ. L. Pernier μέλους τῆς Ἰταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἀποστολῆς καὶ ἐν τῷ Ἰσθμῷ Τεραπέτιον ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ κ. R. Seager.

Σκοπός τῆς ἐν Φαιστῷ ἀνασκαφῆς είναι ἡ ἔξερεύνησις τῶν ὑπογείων στρωμάτων ὃν τὸ μεγαλοπεπέλιο βασιτόδορον Φαιστοῦ καιὶ ἡ ἀνακάλυψις καὶ ἔξαριθμωσις οἰκοδομήματος προγενεστέρου τοῦ Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου. Μέρη τινὰ πρόσαρτα ἀρχαιοτέρουν κτιρίουν, πιθανῶς καὶ τούτουν ἀνακτόρουν, είχον εὑρεθῆ πρὸ δύο ἑταῖρον, ὥπερ τὸ ἔδαφος τοῦ κεντρικοῦ μεγάρου, ἔξηχριβθῆ δὲ ὅτι ταῦτα ἤσαν ἀποθῆκαι τοῦ πρώτου ἀνακτόρου τοῦ Καμαραϊκοῦ, ὡς δείκνυται εἰς τῶν ἐν αὐτοῖς εὑρεθεῖσι πίθων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων τοῦ Καμαραϊκοῦ ωυθμοῦ. Ἀπὸ τότε κατεφάνη ὅτι μέρη τινὰ τοῦ σωζομένου Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρουν ἀνάγονται εἰς τὴν Καμαραϊκὴν ἐποχὴν καὶ διετηρηθήσαν καὶ εἰς τὸ νεώτερον ἀνακτόρον, π. χ. ἡ πρὸς δυσμὰς αὐλὴ μετὰ τοῦ κλιμακωτοῦ θεατρικοῦ χώρουν καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἱεροῦ. Αὐτοῦ τοῦ ὅρχαιοτερούν ἀνακτόρουν ἀνακαλύπτονταν νῦν καὶ ὄλλα διαιρέσματα, δῶματα, διάδοροι καὶ κλίμακες, μάλιστα κατὰ τὴν πρὸς νότον πλευράν, ἐπιχύνοντα νέον φῶς ἐπὶ τῆς διατάξεως καὶ τοῦ σχεδίου τοῦ Καμαραϊκοῦ ἀνακτόρουν. Ἡ σκαφὴ ἔξαριθλοντεῖ εἰσέτι, διὰ τοῦτο τὰ πορίσματα αὐτῆς δὲν είναι εἰσέτι δριστικά. Καὶ τὰ κινητὰ εὑρήματα τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης συμφωνοῦσι πρὸς τὰ οἰκοδομήματα ἀνήκοντα πάντα εἰς τὴν

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΑΝΘΟΥΔΙΛΗΣ

Ἐκεῖνο ποῦ λείπει

Κατὰ τὸν Ἰσθμὸν Τεραπέτρου ὁ Ἀμερικανὸς κ. R. Seeger ἐγκυρώθηκε κατὰ τὸ πέντε τέλος ἑπτά

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

ΕΝΑΣ γάλλος συγγραφεὺς ἀπὸ τοὺς περισσότερον σκεπτομένους εἰς τὸν τόπον του, καὶ εἰς ὅλους

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΙΣ τὴν σειρὰν τῶν **ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ**, τὴν
ὅποιαν ἀρχίζουμεν ἀπὸ τὸ τεῦχος τούτο μὲ τὴν
Χαλκίδα, θά δώσωμεν τὴν εἰκόνα κάθε πόλεως ἐλ-
ληνικῆς, ἡ δοπία παρέχει ἐνδιαιρέσοντα καὶ ἡμπορεῖται
προκαλέσου τὴν προσοχήν. Εἰς τὴν σιφαράν αὐτῆν θά
περιληφθοῦν ὅλι μόνον πόλεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου
ἄλλα καὶ ἔκτος αὐτοῦ δῶσαι ἴστορικῶς καὶ ὑπὸ ἔποψιν
ἀκόμη σημειωνῆς ἀκμῆς τῆς ἐλληνικῆς παροικίας ἡμ-
ποροῦν νά διεκδικήσουν τὸν τίτλον αὐτόν. Θά ἦναι
δὲ πλουσίως εἰκονογραφωμέναι.

Τάς Ἑλληνικάς Πόλεις ἀνένθεσαμεν εἰς διαφόρους συνεργάτας μας, γνωστούς εἰς τοὺς ἄναγνώστας τῶν «Παναθηναίων».

ΑΠΟ τὸν νέον τόμον τοῦ κ. Στεφάνου Μαρτζώκη δημοσιεύομεν τὸ ἐπόμενον ποίημα :

**Θωρῷ ἐνὸς κόσμου ποῦ λάμπει γύρῳ μον
Τ' ἀπειρα κάλλη τὴν πλούσιαν ἀνοιξι,
Κ' ἐνὸς μεγάλου κόσμου τὴν ὑπαρξι**
Γροικῷ στὰ στήθη μον.

*Χρώματα, κρῖνα, λάμψη καὶ πλάσματα
Απὸ μπροστά μόνι μογγὰ διαβάνοντε,
Καὶ μύροι δόρμοι ἀγγωστοὶ ἀνοίγοντε
Βαθεῖα στὰ λαζάρια μον.*

*Μέσα σίον κρόμου τὴν τόση βλάστησι,
Πλει τὸ μάτι τὸ φῶς ἀχόριαγα,
Μεθὰ ἡ ψυχή μον μέσα στ ἀρώματα
Ποῦ τ' ἄρθη κούβοντε.*

*Μὲ μέριους ἥκους ποῦ γύρῳ χύνονται,
Τὸ πέλαο τρέχω καὶ ἐγώ τῆς ὑπαρξίας,
Τρέχω καὶ σχίζω καὶ ἐγὼ κατάλευκος
Τὴν ἄπειρα κύματα.*

*K' ἔνα τραγοῦδι κινέται, ὑψώνεται,
Ποὺς ἀφ' τὴν ψυχὴν μον θαρρῶ πᾶς πλάστηκε
Δρόμους γυρεῖν νὰ βρῇ στὶ ἀπέραντο
Στὶ σκέψι αγγάθωστον.*

*Ἄγάπη, ἀγάπῃ, ζωὴ κι' ἀνάστασι,
Μέσα στοὺς κόσμους γροικίεται ἀσύγητα
Ἄγγελος ἦταν τὸ φεῦδι δόλφερος
Πᾶν κάμεν σέρνεται*

*Κί αὐτῆς τῆς πλάσις ψάλλω τὴν ἄνοιξι
Ποῦ στὴν ψυχή μου μέσα σταμάτησε·
Προὶ ἐνὸς κόσμου μεγάλου φαίνεται
Ποῦ ἐνάρδιον στ' ἔτεινο*

ΕΙΣ τὴν «Ἐστίαν» ἐγράφη πρὸ μηνὸς περίπου ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδοθῇ τὸ προσεχὲς ἔτος νέον περιοδικὸν «Μελέται» καὶ ὅτι «ἔργους κανέναντος ἀνέγνωσεν εἰ-

οικον »Μελετη» και ότι «εχόμεν μεγίστην ανάγκην αυ-» τοῦ διὰ νὰ ἀντιφροσωπώμεθα ὑπόσουν εἰς τὴν »διεύθνη κήνσην τοῦ περιοδικού τύπου, εἰς τὴν ποιῶν »εἴμενθα δυστηγῶς τελευταῖοι ἀπὸ τὰ ἄντες λοι ποάτη

»είμενα ουσιηρώς, τεκνίσατο αιώνια αγτική πράτη
»τῆς Ἀνατολῆς, μηδὲ ἔχοντες ἀκόμη μίαν «Ἐλληνικὴν
»Επιθεώρησιν» δύως ἔχουν καὶ οἱ Ρουμάνοι καὶ οἱ
»Βούλγαροι καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ μημονεύσομεν οὐδὲ
»ὅπτο τοῦ ξένου πειριδικοῦ τύπου ἀντί οὐδὲ «Ἔστια»

»ποι τους ζενού περισσοτέρους των οποίων αφ' οιού η «Εστία»
»μετεβλήθη εἰς καθημερινήν ἐφημερίδα». Αὐτά λέγει ὁ συντάκτης τῆς «Ἐστίας». Φαίνεται ὅ-

Alta reja s' convainq' q's - Zottas'. Farvela

ΑΙ έν τούς αργείς υπό τοῦ κ. Vollgraffi ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς ἔξακολουθοῦσι δραστηρίως ἀπαλλοτριωθέντων ἀναγκαστικῶς τῶν διαφόρων ἐκεῖ κτημάτων τῶν κειμένων ἐν τῷ ἀνασκαπτῷ χώρῳ. Κατὰ τὰς τελευταὶς ἡμέρας ἀπεκαλύψθησαν 1) τέσσαρες πήλιναι κεφαλαὶ. ὅν της μία παριστᾶ τὸν Πᾶνα. 2) Δύο όψιμαικῆς ἐποχῆς ἀγγεῖα. 3) Ἀγαλμα μαρμάρινον ἀνευ κεφαλῆς, πιθανῶς Ρωμαίου αὐτοκράτορος.

ΕΠΕΡΑΤΩΘΗΣΑΝ αἱ ἐν Λευκάδῃ ἀνασκαφαὶ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἐπανηλθεν εἰς Ἀθήνας ὁ διευθύνων τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας κ. Δέρπελδ.

B.

ΕΝΤΟΣ τοῦ μεγάλου κτήματος Καρελᾶ τοῦ κ. Θεοδωράκη, κειμένου μεταξὺ Λιόπεσι καὶ Κορωπί, ἐγένετο πρὸ δὲ λίγων ἡμερῶν ἡ ἑξῆς περιεργος ἀνακάλυψις.

Ἐντὸς τοῦ κτήματος καὶ πλησίον τῆς δημοσίας δοῦλοῦ μπτῆρχε μικρὸν ὑψωμα ἐκ χώματος καὶ λίθων, τὸ δόποιον ἐφρίνετο ὅτι ἐκάλυπτεν ἀρχαῖον ἐρείπιον. Οἱ ιδιοκτήτης ἐπιχειρήσας νὰ ἔξισθῃ τὸ ὑψωμα ἐκ περιεργείας, καὶ διὰ νὰ καθαρίσῃ ἀπ' αὐτὸν τὸ κτῆμα τοῦ, ἀνεκάλυψεν ὑπ' αὐτῷ μικρὸν δρυθρωνικὸν οἰκημα ἔχον μίαν στενὴν θύραν κατὰ τὴν δυσμικήν πλευράν. Ή στέγη τούτου δὲν ἐσώζετο, ἀλλ' ὡς φαίνεται ἐκ τῆς κλίσεως τῶν τοίχων, ἡτο καμαρωτή. Οἱ τοίχοι τοῦ οἰκημάτος ἔφερον κατὰ τὸ πλείστον στερεόδευτον ἀσβεστόχρισμα, τὸ δὲδαφος αὐτὸν ἐν μέρει ἡτο κεκαλυμμένον διὰ πλακῶν.

Τὸ οἰκημα τούτο εὑρέθη πλήρες τέφρας, ἐντὸς δὲ τῆς τέφρας ὑπῆρχον ἰσχυρῶς κεκαυμένα ἀνθρώπινα ὅστα, καὶ πρὸς τούτοις διάφορα τεμάχια πηλίνων ἀγγείων χριστιανικῶν νεαρέρων χρόνων ὡς καὶ τεμάχια λύχνων, ἀρτοὶ ἀπηνθρακωμένοι, ἐφ' ἕνδος ἐκ τῶν ὅστιων σώζεται ἐντετυπωμένος σταυρὸς (φραγκικοῦ σχήματος croix de Malte) κατὰ τὸ σύστημα τῶν σημερινῶν προσφορῶν, σιδηρᾶ τινα ἐργαλεῖο καὶ μία σιδηρᾶ λόγχη σχήματος νεαρέρου, ὡς καὶ δύο φραγκικὸν νομίσματα ἐξ ὁργυρούχου κράματος. Τὸ μᾶλλον δὲ ἀξιοπερίεργον εἶναι, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ οἰκημάτος ὑπῆρχον δύο μεγάλοι σωροὶ ἀπηνθρακωμένον σίτου καὶ κριθῆς.

Οὐδεμία μένει ἀμφιβολίᾳ, διὰ πρόκειται περὶ εἰδήματος ἐκ τῶν φραγκικῶν χρόνων, ἀλλ' εἰναι δύσκολον νὰ ὄψιθῇ ὅποια ἡ σημασία τοῦ εὐρήματος, ἀφοῦ περὶ κανονικοῦ τάφου δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος, γνωστοῦ δοντος, διὰ κατό τοὺς φραγκικοὺς χρόνους, διποτεῖς ἐν γένει κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους οἱ νεκροὶ δὲν ἐκαίοντο. Τὸ πιθανότερον εἶναι, διὰ πρόκειται περὶ ἀγρίας τινὸς σκηνῆς τῆς πυρπολήσεως τοῦ οἰκησκού μετά τῶν ἐν αὐτῷ ἐνοικούντων, κατὰ τινὰ τῶν οὐσὶ ἀσυνήθων βαρεβάρων ἐπιδρομῶν τῶν χρόνων ἐκείνων.

K.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας Ιούνιον, Ιούλιον καὶ Αὔγουστον τὰ «Цαναθήναια» ἐκδίδονται ἀπαξ τοῦ μηνὸς εἰς τεύχη διπλά.

Η συνέχεια τῶν «Μαθημάτων τῶν Παναθηναίων» ἀνεβλήθη διὰ τὸ προσεχές τεῦχος.

Κατὰ τηλεγράφημα τοῦ ἐφόρου κ. Κεραμοπούλου παραμένοντος ἐν Ἀντικυθῆραις, κατέπλευσαν ἐκεῖ

τὰ δύο Ἰταλικὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταirosίας "Αγκυρα" ἵνα ἄμα ὡς βελτιωθῇ ὁ καιρὸς ἐπὶ ληφθῶσι τῶν ἐργασιῶν πρὸς ἀνερεύνησιν τοῦ βυθοῦ

Τὴν 10 Αὔγουστου προσεχοῦς θὰ γίνῃ εἰς τὸν Βόλον τοπικὸν ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον. Σκοποὶς τοῦ συνέδριον εἴναι ἡ συμπλήρωσις τῶν πρακτικῶν γνώσεων δι' ὑποδειγματικῆς καὶ δοκιμαστικῆς διδασκαλίας ἐξ ὅλων τῶν μαθημάτων. Τοιαῦτα συνέδρια θὰ γίνουν εἰς διὰς τὰς πρωτευούσας τῶν νομῶν.

Εἰς τὸ Κέμπριτς τῆς Ἀμερικῆς παρεστάθη δος Ἀγαμέμνων» ὑπὸ φοιτητῶν. Τρεῖς χιλιάδες θεαταὶ ἦσαν εἰς τὴν παράστασιν.

Εἰς τὴν Σμύρνην ἡ οἰκογένεια Μπόρς ἀνεκάλυψεν διὰ τὸ κάτοχος τοῦ πρωτοτύπου ἔργου τοῦ Μουσῆλο «Η Ἅγια Οἰκογένεια». Τὸ Λούβρον προσέφερε διὰ τὴν ἀνευρεθῆσαν εἰκόνα ἐν ἐκατομμύριον φράγκα.

Ἐκ τῶν ὑποβληθέντων σχεδίων εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Σοξινικοῦ Συλλόγου πρὸς ἴδρυσιν Μουσείου τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἐβριστεύθη τὸ σχέδιον τοῦ κ. Κ. Γρηγορίου, «Ἐλληνος ἀρχιτέκτονος.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Η Φωτογραφική, ὑπὸ τῆς Κας Ἐλένης Ο. Ρουσοπούλου. Ἀθῆναι. 1906. [Ἡ εὐπαιδευτος σύγχρονος τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἐμπορικῆς Ακαδημίας, συνέγραψεν ἐπὶ τῇ βάσει, τῶν τελευταίων γερμανικῶν συγγραμμάτων χρησιμώτατον ἐγχειρίδιον Φωτογραφικῆς, διχι μόνον διὰ τοὺς ἐρασιτέχνους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ ἐπαγγελματος φωτογράφους. Εἶναι τόμος κομψὸς ἀπὸ 120 σελίδας μὲ πολλὰς εἰκόνας καὶ σχήματα, καὶ τιμᾶται φρ. 2,50.]

Ἀλωσις Κωνσταντινουπόλεως λόγος Γεωργίου Ν. Φλαρέτου κατὰ τὸ πολιτικὸν μνημόσυνον Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου. Ἀθῆναι τυπογρ. τῆς ἐφημερίδος «Τὸ Κράτος» σχ. 16ον σελ. 64 δρ. 0.40.

Αἱ εἰσπράξεις ἐκ τῆς παλήσεως τοῦ βιβλίου διετέθησαν ὡς εἰσφορὰ διὰ τὴν ἀνιδρυσιν ἀνδριάντος ἐν Ἀθήναις τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου.

Νέα Ποιήματα Στεφάνου Μαρτζώκη. Ἀθῆναι 1906, τυπογρ. «Νομικῆς» σχ. 16ον σελ. 112 δρ. 3.

Εορταστής ὑπὸ Γ. Παπαγεωργίου. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἀθῆναι 1906, σχ. 16ον σελ. 76, λεπτὰ 40.

Ἐκθεσις τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ὁρφανοτροφείου Χατζῆ - Κώστα διὰ τὸ ἔτος 1905. Ἀθῆναι τυπογραφεῖον «Ἐστία».

Τὰ προνόμια τῆς ἐκκλησίας ἐν Τουρκίᾳ ὑπὸ Μ. Γ. Τσελεπίδου. Ἀθῆναι 1906 τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου σχ. 16ον σελ. 72 δρ. 4.

Ιστορικὸν ἀρχεῖον Διονυσίου Ρώμα. Τόμος Β'. 1826. — Ἀθῆναι 1906. Τυπογρ. «Ἐστία», σχ. 16ον σελ. 700 δρ. 10. Ο τόμος περιέχει ἀνέκδοτον ιστορικὸν ὑλὴν ἀναγομένην εἰς τὸ ἔτος 1826 καὶ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου.

Η Φυματίωσις ὑπὸ Σ. Α. Κνότφ. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Δρ. 0.40.